

DE SACRIFICIO
MISSÆ, CON-
tra Lutheranos, li-
bri tres.

Ad I 4585

Iohanne Eckio authore.

Act
2

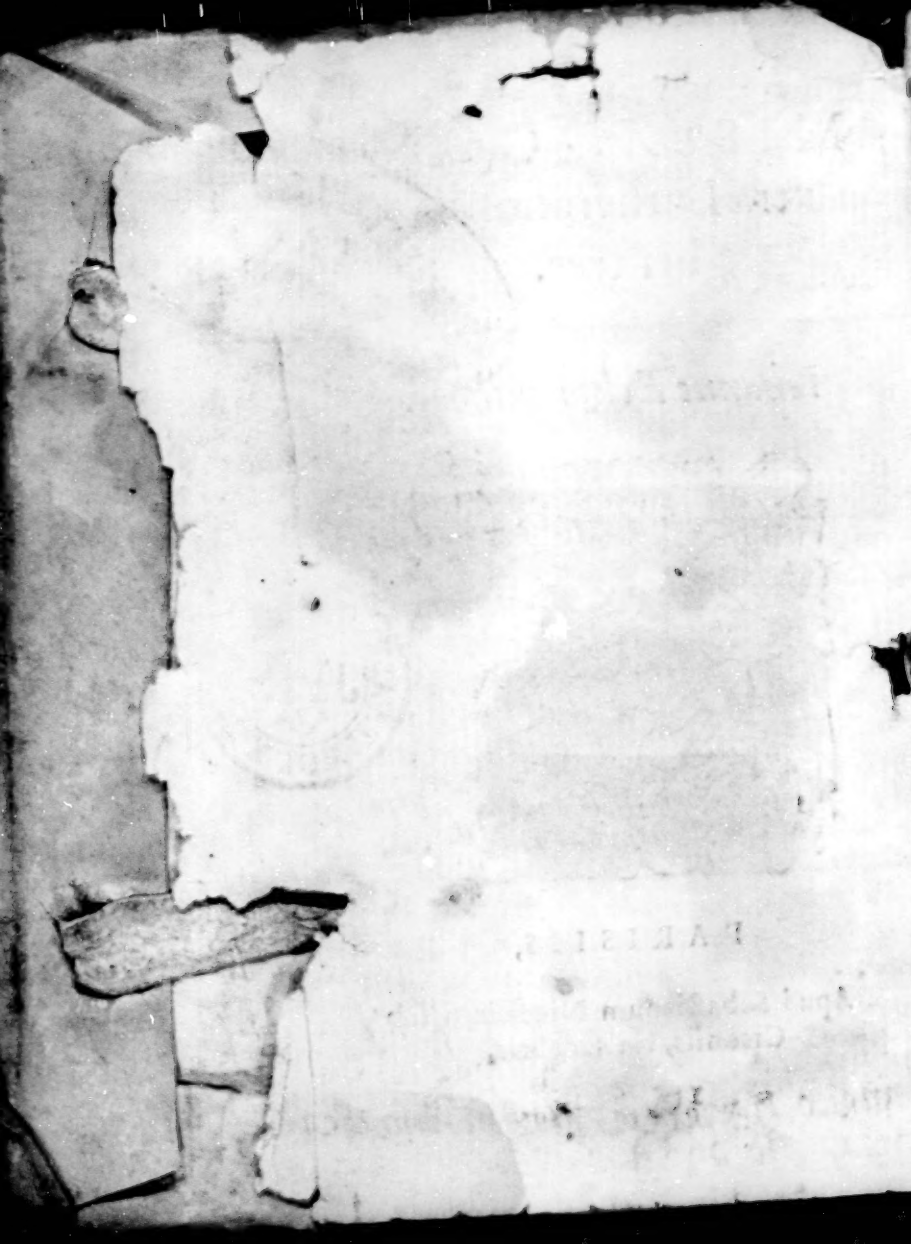

PARISIIS,

an. 8.
atius,

Apud Sebastianum Niuellium, sub
Ciconiis, via Iacobæa,

Agnosco Hæreticæ Unionem Beric
nen An 1669

❧ SERENISSIMO

AC INVICTISSIMO PRIN-
cipi, & domino D. Sigismundo Poloniae
regi, magno Lithuaniae Duci, Russiae Po-
doliae, Prussiae &c. domino & heredi,
domino suo, clementiss. Iohannes
Eckius felicitatem, & de ho-
stibus triumphum
optat.

*

V M MEMO-
ria mecum repeto Sigismun-
de rex potentissime, Catho-
licum ac pientissimum Vla-
dislai aui tui paterni ani-
mum, minimè dubito M.
T. paterna ac auita virtu-

tis & probitatis generosissimum heredem, or-
thodoxa fidei Christianae (quae nouissimis his tē-
poribus, ab infidelibus, haeticis & schismaticis
senissimè laceratur) defensorem fore constantem
ac fidelissimum: Vera etenim est Saluatoris nostri
sententia. Arbor bona fructus bonos facit: &
ethnicus affirmavit. Fortes creantur fortibus &
bonis. Est in iuuenis, est in equis patrum virtus,
nec imbellem feroces progenerant aquile colum-
bam. Cordatissimi autem Regis Vladislai in

Matth. 8.
Horatius.

Pietas V^l
dislai re

A ij

EPISTOLA.

deum pietas, non modo ex his toti orbi spectabilis facta est, quod monasterium Sandex fundavit virgini Mariae devotum: Quod studium generale in ciuitate Craconiensi auctoritate se. ap. instituit, Quod templa plurima struxit, collapsa vetustate reparauit, dotauit clericorum collegia, Episcopatus novos erexit. Quod Lithuaniam amplissimam & Samigittiam (apostoli, non solum regis sanctus officio) ad fidem Christianam conuertit. Hac & si preclara sint facinora, & prorsus immortalia, ac exemplis caritura, attamen quia pacis tempore gesta sunt, minora alicui videri possunt. At illud memorabile factum, aternitati consecrandum, cum manus domini tetigit eum, aurū sincera fidei probauit, quod in asperrimo illo, fratrum Theutonicorum ex Prussia prope Tanneberg, conflictu, ubi de summa Imperij sibi certandum fuerat, manifestissimè ostendit: Siquidem dum hostis belliscientissimus, fortissimo sub quinquaginta & uno militaribus signis, instructus exercitus instaret acrimus ac irgeret petulantissimè ad praelij congressum: Belli quoque duces sui, atque adeo ipse frater Alexander Vuitonudus cum per nuncios, tum per seipsos eum ad corripiendum arma sollicitarent: Ipse tamen rex per omnia catholicus, cū Davide iaculās in domino spem suam benedixit regem cali, & dixit, Abs te est victoria: flexio

Anno.
1410. die.
15. Iulij.

Reg. 4.

genibus in oratione procumbens, adduci non
 tuit, nisi prius dispositis inter rubeta altarib^{us}, du-
 plicatum deo offerri fecisset par sacerdotes in mis-
 sis sacrificium: Precibus autem absolutis, tanta, *Clade. Tā-*
 animi alacritate manus cum hoste conferuit, & nebergent^{em}
 quasi aliter Machabeus certam sciens sibi à deo
 victoriam affuturam, memorabili clade, L. mi-
 libus eo prelio desideratis, hostē profligauit. At
 que ex eo die adeo humiliatus fuit ordo Maria-
 norum fratru: ut nunquam post hac feliciter con-
 tra Polonos dimicauerint: & in fidē ac obedien-
 tiā Casimiri patris tui venerint, ac postremo in
 fausto omine tecum sepius congressi, omni Prus-
 sia exuti sint & pulsi.

Non minus Theosebie ac pietatis studiū in Casimirus
 patre M. T. Casimiro fuit, qui Iohannem Capi pater,
 stranam maximi nominis Minoritam in Polo-
 niā vocauit, & sermones eius ac missas frequens
 audiuit, atque eum auctorem despōsationis cum
 Elizabeta nobilissima matre tua optauit: si mo-
 do Capistrano per linguam sibi incognitam id
 licuisset: Et hac eadem domina mater tua prude-
 tissima, religionis erat obseruatissima: Nam &
 si cunctas orbis Christiani fœminas nobilitate
 generis preiret: ut que Albrechtos Rom. reges, Elizabeta
 patrem & prauū Austriaci sanguinis habue regina nobi-
 lit: quorum ille etiam Bohæmie & Hungarie litas.
 sceptrā tenuerit: Sigismundum præterea, Caro-

EPISTOLA.

deum pietas, non modo ex his totiorbi spectabi-
lis facta est, quòd monasterium Sandex funda-
uit virgini Maria deuotum: Quòd studium ge-
nerale in ciuitate Craconiensi auctoritate se. ap.
instituit, Quòd templa plurima struxit, collapsa
vetustate reparauit, dotauit clericorum collegia,
Episcopatus nouos erexit. Quòd Lithuaniam
amplissimam & Samigitiam (apostoli, non
solum regis sanctus officio) ad fidem Christia-
nam conuertit. Hac & si praeclara sint faci-
mora, & prorsus immortalia, ac exemplis caritu-
ra, attamen quia pacis tempore gesta sunt, mino-
ra alicui videri possunt. At illud memorabile
factum, aeternitati consecrandum, cum manus
domini tetigit eum, aurū sincera fidei probauit,
quòd in asperrimo illo fratrum Theutonicorum
ex Prussia prope Tanneberg, conflictu, ubi de
summa Imperij sibi certandum fuerat, manife-
stissimè ostendit: Siquidem dum hostis belliscien-
tissimus, fortissimo sub quinquaginta & uno
militaribus signis, instructus exercitu instaret
acrius ac vrgeret petulantius ad praelij congris-
sum: Belli quoque duces sui, atque adeo ipse fra-
ter Alexander Vnitouudus cum per nuncios,
tum per seipsos eum ad corripiendum arma soli-
citarent: Ipse tamen rex per omnia catholicus, cū
Dauidè iactans in domino spem suam benedixit
regem cari, & dixit, Abs te est victoria: flexio

Anno.
1410. die.
15. Iulij.

Reg. 4.

genibus in oratione procumbens, adduci non potuit, nisi prius dispositis inter rubeta altaribus, duplicatum deo offerri fecisset par sacerdotes in missis sacrificium: Precibus autem absolutis, tanta, *Clade. Tā-* animi alacritate manus cum hoste conferuit, & nebergent, quasi alter Machabeus certam sciens sibi à deo victoriam affuturam, memorabili clade, L. milibus eo praelio desideratus, hostem profligauit. Atque ex eo die adeo humiliatus fuit ordo Marianorum fratrum: ut nunquam post hac feliciter contra Polonos dimicauerint: & in fide ac obedientia Casimiri patris tui venerint, ac postremo in fausto omine tecum saepius congressi, omni Prussia exuti sint & pulsi.

Non minus Theosebie ac pietatis studiū in Casimirus patre M. T. Casimiro fuit, qui Iohannem Capi pater. Stranam maximi nominis Minoritam in Polonia vocauit, & sermones eius ac missas frequens audiuit, atque eum auctorem desponsationis cum Elizabetha nobilissima matre tua optauit: si modo Capistrano per linguam sibi incognitam id licuisset: Et hac eadem domina mater tua prudētissima, religionis erat obseruatissima: Nam & si cunctas orbis Christiani faeminas nobilitate generis preiret: ut quae Albrechtos Rom. reges, Elizabetha patrem & proauū Austriaci sanguinis habue regina nobilit: quorum ille etiam Boemiae & Hungariae litas. sceptrum tenuerit: Sigismundum praeterea, Caro-

iam III. ac Henricum VII. Rom. Imperato-
 res auos, proauos, atauos, maternos habuit: Quae
 enim alia semina vel etate nostra aut supra eta-
 tem nostrā ita generis claritate & nataliū splē-
 doribus enituit? Tot enim Imperatorū & Regū
 fuit neptis & abneptis, filia regis, soror regis, v-
 xor regis, quatuor regū coronatorū mater, nume-
 rosa alioquin prole beata: Magna hac profecto,
 si mundū spectemus: sed multo beator atque fa-
 licior moribus, quòd nihil antiquius ducebat pu-
 dicitia, modestia, quòd in subditos tam clemens
 fuit, in egenos tā misericors, & in religionē tam
 sancta, tam pia: Hinc manibus suis Ecclesiasti-
 ca ornamenta parabat, texebat, nebat, Albas
 dico, casulas, pallia, Cortinas, Corporalia, ac fi-
 lias phrygio opere illa exornare curabat: ut sic
 per omnes ecclesias suppellectilem ornatu diuino
 locupletaret.

Incrementa
 regis Sigis-
 mundi.

Hanc hereditariā in deum, in dinos, in tem-
 pla, pietatē Sigismunde Rex glorifis. vera la-
 gellorum soboles, à teneris annis vsque post ad-
 ptum regnorū tuorum diadema sanctissimè ob-
 seruasti: quod felix fortunatūque M. T. ha-
 stenus fuit: nam primò dux Oppanēsis factus,
 mox Glogonia maioris ducatum obtinuisti: dein
 supremam praefecturam totius Slesiae adeptus ad
 magnum quoque & amplis. Lituania ducatum
 suisti vocatus, à quo postea ab optimatibus

DEDICATORIA.

& satrapis praelatis ac procerib. Polonia, comi-
tibus publicis. ac unanimis suffragiis. frequentissi-
mo Conuentu in Regem Sarmatiae Europea su-
blimatus es? Meminit etiam tunc Serenitas tua
Regem mortale oportere maxime regem immor-
talem reuereri: quod cum continenter opere mon-
strares: egregie tamen praestitisti, quando Bogdu-
no Vnalacho in russiam ac Pediliam, dominia
M. T. erumpente, voto Diuo Stanislao regni tui
patrono facto, insigni victoria hostem profliga-
sti, & ex terris tuis fortiter eiecisti. Tunc enim
Deo & caelitis hac victoria accepta referes,
Diuo Stanislao imagines argenteas magnas,
multis auroreum millibus paratas ex voto posui-
sti: ac Diuo Francisco (nam is tibi dies triumphalis
fuit) festum diem perpetuum constituisti.

Vualachi
clades.

Anno.
1509.

Non minori religione celeberrima illam con-
tra Moscum victoriam, Celsitudo tua prosecuta
est: dum hostem regni tui, immo totius Reip. Chri-
stiana, Basilium Roxoliano ducem, victoris
aliquot tumentem ac elatum, Smolentza arce-
per prodicionem capta, octuaginta millibus equi-
tum Lithuaniam petentem, ipse parua manu, ve-
lut Alexander Macedo Darij multitudinem, Mosci cla-
super Boris Thene, transnato amne, inuasisti, des-
fudisti, profligasti, & supra. 30000. hostium
vel casis vel submersis, predam opimam. specio-
sos triumphos in patriam retulisti: ubi pro solita

Anno.
1514.

EPISTOLA.

tua in deū pietate, assiduū dum pro victoriā pal-
labas supplicationibꝫ qua parta, omnia tēpla
diuinis laudibꝫ personare fecisti: Et ingenue id
quod res erat, literis ad Sum. Pont. datis fassa est
celsitudo tua, Dextera Dei excelsa hanc factam
esse victoriā: Virginem enim Mariam Dei
matrem venerabilem, tunc militibus tuis astitis-
se (nam praelium Die eius natali commissum est)
quis catholicus temere aufis negare?

Helena
Mosea.

Et quis regis ad exemplum totus componi-
tur orbis, magno semper ardore res fidei sub catho-
licis regibꝫ à Polonis tuis obseruanter fuit cu-
stodita: quod eo memorabili docuerunt exemplo,
cū Alexander M. T. germanus frater, rex es-
set à Polonis salutatꝫ & coronatꝫ. tamen zelo
fidei non sunt passi Helenam cōthoralem, regni
coronam pro more accipere: quā religione Rhu-
tena esset & schismatica, Iohannis Ducis Mo-
sconia filia: ex quo infelici connubio, nec here-
dem meruit suscipere.

At quorsum hac, inquis forsā Maiestas
tua, tam altè longēque petita? Ed videlicet Reco-
Serenissime, ut cum auia & paterna atque a-
deo propria virtutis, pietatis, ac religionis sis me-
mor, perniciosam Lutheri heresim, errores dam-
natissimos, dogmata inobedientie, rebellionis, ac
seditionis fecundissima, nō patiaris per dominia
& terras tuas, nec publicè, nec priuatim enuol-

DEDICATORIA.

gari, asseri, aut doceri, libros eius pestilentes & sequacium a finibus tuis cohibeas, homines huiusmodi erroribus addictos & irretitos, condigna pœna afficias, ne mores bonos corrumpant colloquia prava. Nam sic tibi, sic subditorum saluti, sic dominiorum tuorum paci & tranquillitati, sic fidei catholice optime eris consultum, atque apud posteros immortalẽ tibi consecrabis memoriam, & apud D. O. M. celestis regni promeraberis coronam.

Qua in re non desunt tibi potentissimi Heroes Christiani orbis principes excellentissimi, qui summa vigilantia hereses ab eorum imperijs cohibent ac cærcent. Diuinus ipse Caesar Carolus V. Romanorū imperator Augustus, ac His Carolus Hispaniarum rex Catholicus, qui per uigili cura hæc perator. etenim cauuit, ne hac lue Hispaniarum regna, & inferioris Burgundia hereditaria dominia (aliquot etiam hæreticis combustis) inficeretur. Quod si Germania nostra maluisset Cesareis auscultare edictis, quàm apostatis periuiris, fidefragis & hæreticis, nõ tã infelicitè anno superiori fuisset in seditionē & furiã versa, tãtus sanguis Christianæ plebis non fuisset tãta truculentia fusus, non se spectandam ludibrio toti orbi exposuisset, sedulo idē curauit Christianissimus Gallicorum rex Franciscus (etiam si rumpitur fidefragus apostata Lambertus) qui & in impo-

rys suis ac Lutetia Parisiorum scusis mādatis
propositis. Gallia semper alioquin genuina pie-
tate ab hæresibus abhorrentem, in vera & san-
cta fide continuit, & de inobedientibus seueri-
ter supplicium sumpsit.

Henricus
Anglia
Rex.

Notissimum est de potentissimo Anglia re-
ge Hærico VIII. qua solitudine regnum suū,
non modo mandatis regis, sed & libro erudi-
tissimo in Lutheri errores scripto, ab huiusmodi
perfidia vindicavit, adeo ut dum ætate præteri-
ta (tumultibus ac seditionibus per Germaniam
feruescentibus) in Angliam visendi Regis &
Episcopi Roffensis gratia traicissem, nec qui-
dem memoriam Lutheri habitam audivi, nisi
in maledicto, quare dignissimus indicatus fuit
rex, cui à se. ap. defensoris fidei titulus deferretur.
Pari constantia à patribus receptam fidem
Emanuel Lusitania rex (cuius memoria in be-
nenedictione sit) tuebatur: & iam huius filius
paternarum virtutum & regnorum heres Rex
inclytus Iohannes, à paterno minimè degenerat
instituto: Testabatur Emanuel zelum fidei ac
candorem literis suis ad imperatorem Carolum
eo ardore scriptis, ut planè indicarent animum
principis in religione seruentissimum.

Emanuel
rex portu-
gallicæ.

Principes
Germani
catholici.

Id quod plerique alij faciunt Germanie prin-
cipes cordatissimi. D. Ioachimus Marchio Brā
deburgius princeps elector prudētissimus. Vnil-

DEDICATORIA

*helmus princeps meus inclytus. Comes Palatinus Reni, superioris ac inferioris Bauaria dux, Georgius pientissimus: Saxonia dux ac Misna Marchio: Lantgrauus Turingorum M.T. affinis. Antoni⁹. Lotharingia dux, ac Vasil⁹ regni dominus. Carolus bellicosissimus Geldria dux, Otto Hericus & Philippus Germani fratres ac, Bauaria duces excellentissimi, cum plerisque aliis Christianis principibus, atque illustri Venetorum dominio, ac fortissimis Heluetiorum Cantonibus. Sereniss. Hispaniarum princeps ac Austria & Burgundia archidux Ferdinandus Caesaris frater, & locumtenens, hoc sa-
 rum duobus Cõuentibus Imperij anxie voluit, verum peccatis nostris exigentibus, nihil in huc diem perfectum est.*

*D. Ferdin⁹
 dus.*

*Te autem de orthodoxa fide, Sigismunde rex potentissime, rectè animatum minimè ambigimus, non modò ob religionis atque pietatis plenissima opera, Verum & ob hoc quòd per latissimos imperij tui fines edicta publica, fidem tuam testantia proposueris, quibus suborientem heresim procul à dominiis tuis propellere ac relegare studuisti, quamuis non deessent, Christiane fidei defensores, apostatae, schismatici, heretici, qui iactarant te nonnihil Luthero cedere, quèd
 Albrechtum fratrum Marianorum magistrum
 abiecto candido habitu, ducatu Mõtis regij in-*

*Magister.
 Teutonico-
 rum dux sa-
 ctus.*

stitueris, Hoc simplici popello errorum pracones
 instillant, Verum absit hoc, absit à te Orex in-
 clyte, quod heretici Lutherani crocitant. Quod
 enim à M. T. in re Prutenica factum est, multo
 prudentiori consilio prouisum esse, nos catholici
 arbitramur, quam quod quicquam sinistri de
 mansuetudine tua suspicemur, ut Lutherani in-
 terpretantur. At id quod res est sentimus, te hoc
 pacto Prussiam fecisse tibi morigeram, ut in-
 structius, absque hostis domestici formidine, in
 barbaras nationes fidelium, bellum mouere pos-
 sis: Porro ut Regnum Poloniae, Lithuaniam,
 Mazoniam ac reliquas terras imperij tui, ma-
 ximo et assiduo liberares periculo, quod iam
 annis centum et ultra, grauissimè terris tuis
 impendebat.

Eruptiones
 in Poloniã
 à Barbaris.

Nonit nempe totus occidens, Amplitudi-
 nem tuam, sancta Christiana fidei, vereque re-
 ligionis hyperaspisten, Christianitatis totius
 murum, vallum propugnaculum, non modo con-
 tra Alanos, Hugros et Roxolanos, quos iam
 Mosconitas dicimus, sed et contra Tartaros ac
 Turcas. Neque enim aliud est inter Christia-
 nos regnum quod eruptiones Tartarorum saepius,
 et incursiones barbarorum frequentius patia-
 tur, ac regnum Poloniae. Quoties enim modo Tar-
 tari, Thaurici, iam Zauolhen. modo Pracopien.
 integris ut aiunt, Hordis, regnum tuum appe-

DEDICATORIA.

tuerunt? Quoties Moscus, quoties Prutenus, & fide vacuus Vualachus, quoties perfidus Turca, Poloniã. Lithuaniam, Russiam, Samigittiam, Podiliam, Vuoliniam, Leopolim, ac Lublinum, maximis copiis sunt aggressi, ut profecto admiratione dignum sit, tanta & tam frequenter hostium colluvie, non minime calcatam esse & obrutam Poloniam.

Non solum autem multitudo hostium, sed & qualitas, plurimum negotij Celsitudini tue Insuradũ facit, nam si Tartaro: spes tibi insensissimos, Tartarorũ, nunquam minorem fidelitatem tibi servant, quàm cum se servare promittunt, etiam si per phrameas & gladios iurauerint, ac aquam ablucntem potauerint. At quid fortissimos Poloniorum milites, in hos lucifugas armabis, compestres. vagos? quid in Tartariam duces, Immanem illam, incultam, effera, barbaram, scythicam, sine lege, sine more, sine religione, ferino ritu degentem. Itaque periculosum est cum eo hoste congregi, à quo damnum expectes, ceterum lucri nihil.

At invicta & insuperabilis, ac progenitorum tuorum virtus, & fortia Polonorum pectora, hoc omne quicquid est mali, magno animo vicerunt, semper enim in armis lagellorum familia incredibili gloria floruit, hinc fusi diversorum hostium validissimi exercitus, capta op-

Tartarũ.

EPISTOLA

pida, cieſti tyranni, vi abacta preda, Impoſita
 nationibus aſperimis leges, Quare ſe M. T. mu-
 rum haſtenus oppoſuit, maximo tuo & tuorum
 periculo, pro Iſrael & pro agmine Dei viuentis
 contra infideles, Barbaros & ſchiſmaticos, quis
 dubitabit generoſiſſimi ſpiritus regem, non om-
 nibus viribus ſe Lutheranis hereſibus oppoſitu-
 rum, ac hereticos expugnaturum?

His permotus rationibus, Rex Auguſtiſ-
 ſime, cum Luther Lutheranique omnes, Sata-
 na ſatellites, ac Antichriſti præcurſores ſacra-
 tiſſimum Miſſæ ſacrificium, manibus pedi-
 buſque expungere ac delere moliantur, illis ſpu-
 riis ac apoſtatis paruis his libellis occurrere: & ve-
 ritatem Catholicam ab eorum iniuriis & blaſ-
 phemiis pro viribus aſſerui, quos regia tua ſubli-
 mitati dedicare propoſui: quāquam nec eruditio
 mea (qua mediocris eſt) nec vlla omnino virtus,
 eiufmodi ſit, vt licitum mihi exiſtimem ad tam-
 tum principem ſcribere: tanta tamē laudum tua-
 rum per omnium ora volitantium, perculit ad-
 miratio: vt te non minus venerer, quam ſi ex
 eorum numero eſſem, qui imperij tui finibus
 continerentur, qui liquido conſpiciam tuarum
 virtutum cumulum, cum priſcis ſeculis, & cum
 antiquitate fortiter cōtendere. Auxit animum
 vir ille praſtabilis, gloriæ ſplendoriſque tui ſtu-
 dioſiſſimus, Iodocus Ludovicus Decius à ſecretis

Dedicat li-
 brum,

L. Decius,

DEDICATORIA.

M. T. qui dum Roma iter faceret Neapolim tuo nomine petiturus, Adriano pontifice se. ap. presidente, tam pleno ore, præclara facinora tua, victorias, virtutes animi, fortitudinem, prudentiam, & pietatem predicabat, ut te audacter cum quouis laudatissimo veterum posse conferre, minimè dubitarem.

Tu ergo Sigismundè rex celeberrime, accipe hunc rogo libellum, vultu non alio, quàm quò regem decet, hoc est sereno & hilari: quem tibi ego & si non eruditus: at certè nomini tuo deuotus, ac fidei catholica additissimus, hæresis Lutherana impugnator officiosissimus, religiosa mentis puritate consecraui: Tuae fuerit mansuetudinis & benignitatis regum fortissime, hæc quali acūque boni cōsulere. Deus M. T. tueatur.

Datum Ingolstadij Idib. Feb. anno gratiæ milliesimo quingentesimo vigesimo sexto.

*

donicum Decium Regium secre-
tarium, Austeris.

Epistola.

*

NOLIM existimes Deci ornatissi-
me, me de eorum esse numero, qui tam
diu amicos colere solent, quo ad eo-
rum vel praesentia frui queant: san-
ctius ego amicos omnes & colo &
veneror: quibus si semel me addixero, etiam ab-
sentes, cum aliter fieri nequit, iugi & perenni
cogitatione mihi semper ante oculos statuo: Ico-
nes & imagines eorum, ante mentis aciem fre-
quenter obuersari facio. Vnde ingenium tuum
placidum, mores perurbani, consuetudo huma-
nissima, qua mecum Roma congressus es, adeo
animo meo fixe insederunt, ut nominis mei po-
tius quam tui abluiscar, etiam si Lethaeo flumi-
ne abluar: Hinc te potissimum delegi, qui regi tuo
potentissimo libellum nostrum offerres, tenellus
est, tanti regis iudicium subiturus totus tremis
atque horrescit, verum tantum ei fauoris (ami-
ci causa) impartiri rogo, ut indulgentiam po-
tius quam censure illius maiestatis experiatur.
Vale amice charissime, & reuerendo patri domo
no Andrea Episcopo Przemislensi verbis meis
salutem dicito, Ingolstadtj. M.D. XXVI.

TRIVM IOANNIS ECKII.
DE SACRIFICIO MISSÆ

*librorum, liber primus, probans Sacri-
ficium Eucharistia ex predictio-
ne Prophetica veteris
Testamenti.*

*

*Cum Ecclesia semper docuerit in Missa fieri
sacrificiū, ideo id negantes, non sunt de Ecclesia.*

CAPVT I.

ON frustrā beatus A-
postolus Paulus Gen-
tium doctor Romanos
monuit, & in Romanis
omnes fideles, vt firmi
in fide manerent & sta-
biles, néve ex radice &
pinguedine exciderentur, si in bonitate
non perseuerarent, id symbolis monstrat
radicis & oliuæ, & exemplo docet exci-
tatis Iudæorum in incredulitate. Nimi-
rum instruens & præcipiens fideles perse-
uerare in vera fide catholica Ecclesiæ san-
ctæ Dei, ne quis per incredulitatem aut
perfidiam ab vnitatem fidei desciscat, & ra-
dici oliuæ sanctæ insertus non excidatur,
fide enim stare debemus, non altum sape-
re, sed timere. Ideo ad eosdē inquit: Dico

Rom. II.

Rom. 12.

2. *Timo.* 3.

Prone. 22.

Esa. 6.

enim per gratiam, quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quàm oportet, sed sapere ad sobrietatem: & unicuique sicut deus diuisit mensuram fidei. Huic Apostolico præcepto in nouissimis istis periculosis temporibus, prohdolor, multi resistunt homines seiplos amantes, cupidi, elati, superbi, sine pace, criminatores, incontinentes, proterui, tumidi, cæci, & voluptatum magis amatores quàm Dei: adeo enim intumuerunt, ut non solum alius saperent, quàm eorum confratres & proximi: sed & iudicia eorum, sententiæ sanctorum patrum Ecclesiasticorum: sanctorum patrum, ac totius Ecclesiæ inflata præsumptione, ac turgida temeritate præferrēt. Quod cum in multis prætereant terminos, quos constituerunt eis patres nostri, præ omnibus hæreticis ab ipsis incunabulis Ecclesiæ, vsque in hunc diem: tamen vix alibi errant periculosius, conuincuntur schismatis apertius, & cæcitatibus malo percutiuntur profundius, quàm dum sacrum officium missæ innumeris modis lacerant, ut de his verissimè vaticinatus sit Esaias: Va de, & dices populo huic, Audire audientes, & nolite intelligere: videre visionem,

& nolite cognoscere. Excæca cor populi
huius, & aures eius aggraua: & oculos e-
ius claude, & cætera, quod vaticiniũ & si *Matth, 13.*
Christus testetur in Iudæis impletum: ta-
men hodie in hæreticis, quoque simili in-
credulitate & perfidia sicut Iudæi, labo-
rantibus, quis negabit? A Christo enim
passo annis iam. M. CCCXC. nemo re-
pertus est, qui negarit venerabilem Eu-
charistiam esse sacrificium in sacro offi-
cio missæ: ita vniuersa semper tenuit Ec-
clesia per orbem terrarum diffusa, vt po-
stea docebimus, tã in prudentibus, quàm
in fatuis virginibus, tam in verè fidelibus
quàm hæreticis & schismaticis: Vnde hoc
nouum est mōstrum à Luthero inuectũ,
à veteribus & priscis hæreticis ignoratũ,
ab omnibus Christi fidelibus absconditũ,
missam non esse opus bonũ, missam non
esse sacrificium, nõ prodesse populo, de-
functis, missam non dicendam pro pec-
catis aut alia necessitate. Cum ergo Ec-
clesia Christi semper docuerit, tenuerit,
ac obseruauerit missam esse sacrificium
per vniuersum orbem apud Catholicos,
& etiam hæreticos (nam ob id plurimum
obiurgat Luther Pighardos, quòd apud
eos missa sit sacrificium) consecrarium

*Luther ad
Pighardos,*

*Ephes. 4.**Can. 6.*

✠ 4

*Matt. ult.**Iohan. 14.**Math. 12.*

est, Lutheranos in hac parte manifestos esse schismaticos & hæreticos: nam si vna est fides, vnus baptismus, vnus deus & pater omnium, qui est super omnes, vt ait Apostolus, sicut est columba, perfecta vna matri suæ, electa genitrici suæ. Et hæc spōsa Christi, soror, hortus cōclusus, fons signatus, credidit missam esse sacrificiū: necesse est spurium esse & adulterū, qui nouam fidem, contēpta Ecclesia inducat. Ea enim Ecclesia à M. & CCCCC. annis & amplius vsque in hanc diem sic docuit, cum qua Christus promisit se mansurum vsque ad consummationem seculi: cui promisit daturum spiritum docentem omnia: quæ apostolicis instituta doctrinis, sanguine martyrum firmata, doctorum eruditione formata, semper in veritate fidei stabilis perstitit, docuit inquam missam esse sacrificiū, missam prodessē defunctis, &c. Catholica ergo sic credidit Ecclesia: itaque alienus est ab Ecclesia, schismaticus & impius diuisor, qui contrariam fidem inuexit: nam qui non est cum Christo, cōtra eum est: & qui non cōgregat cum Christo, dispergit: & vnā fidem, & vnā Ecclesiā habere recusat, quomodo temere Christū diuidere co-

natur. Verbis tamen adhuc impij deserto-
res non veretur nobis obiiicere Paulinas
doctrinas ab his deprauatas : qui Pauli
monita minimè sequuntur. Nā is sanctiss.
apostolus, domini Iesu monita secutus,
vbique discordias, contentiones, & schis-
mata detestatur: sicut eius obsecratio ad
Corinthios testatur. Obsecro vos fratres, *1. Cor. 1.*
inquit, per nomē domini nostri Iesu Chri-
sti: vt id ipsum dicatis omnes: & non sint
in vobis schismata. Siris autem perfecti
in eodem sensu & in eadem sciētia: huius
modi enim vnitatem nobis commendat
Apostolus: & ad Ephesios scribēs, ad Ro-
manos, & ad Thessalonicēses, quia Chri-
stus deus pacis est, non diuisionis. *Rom. 12.
Ephes. 4.
1. Thess. 9.*

At hīc obstrepunt hæretici, Ecclesiam
non eam esse, quæ vulgo credatur, quo-
niam sit in spiritu dītaxat: porro semper
credunt aliquos catholicos fuisse à deo
præseruatos, qui missam non crediderint
esse sacrificium, & in his ac in Lutheranis
Ecclesiam constituūt catholicam, sed hal-
lucinantur hīc immodicè hæretici, nam
quod primò Ecclesiā nituntur facere ma-
thematicam, inuisibilem, quæ nullibi sit,
immo nihil sit, falluntur prorsus: Nam &
si vnitās, vinculum sanctæ Ecclesiæ Dei

*Galat. 3.**1. Cor. 6.**Ephe. 4.**Iohan. 17.**Galat. 3.**Rom. 8.**Matt. 18.*

fit spiritale, putà quòd omnes vnū sumus in Christo, quòd omnes simus membra vnus corporis Christi, sicut Christus rogauit pro vnitare nostra apud Iohānem: Ideo non perpenduntur differentie corporeæ, sicut ad Galatas inquit Paulus. Quicumque in Christo Iesu baptizati estis, Christum induistis: non est Iudæus, neque Græcus, nō est seruus neque liber, non est masculus neque fœmina: Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. At cum hæc omnia non nisi spiritu Dei sūt & sint, quoniam qui spiritu Dei aguntur filij Dei sunt: decipiuntur hæretici existimantes Ecclesiam tantum spiritalem esse, non attendentes quod Saluator noster dixit. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum & cætera. Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ: Si autem Ecclesiam nō audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: dicat hæreticus, quomodo possumus dicere suæ Ecclesiæ mathematicæ, quomodo eam possumus audire, nisi eam sensibilem ponat in sensibilibus hominibus? Ex prædictis itaque verbis Christi patescit obtusitas & inscitia hæreticorum, adhuc nescientium in sensibili Ecclesia spiritale esse vinctū vni-

tatis & fidei, ac spiritalem seu mysticam membrorum rationem.

At secūdus cauillus est multo ineptior summa cum impietate coniunctus: Primò enim exhibeat Luther aut Zuīnglius, aut alius impietatis minister hos catholicos, qui negauerint missam esse sacrificiū, nemo vnquam ita desipuit, quod verba Pauli huc torquent, suo loco euacuabitur, Dein cur iā Luther Ecclesiam catholicam in has vult contrahere angustias, qui prius super Psalmo 2. super Epistola ad Galatas, de potestate Papæ, noluit eam constringi intra limites Romanæ obedientiæ, iam cum suæ hæresis assertio exigit, reddit multo angustiores Ecclesiam Christi quam Synagogam Iudæorum, nam à Mille annis certè plures fuerint Iudæi. quàm reperti fuerint Christiani missam sacrificium esse negantes, cum nulli prorsus tales reperiantur, Donatistica est hæc impietas, arctare Ecclesiam in hos hereticorum angulos, vt iam catholica esse desinat, vix particulari Ecclesiæ similis, Si enim tā pauci nulli fuerint Christiani à Mille ducētis annis, quo modo promissio Dei est adimpleta facta Abrahæ, Isaac & Iacob. In semine tuo

Gen. 22.

Gen. 20.

Gen. 28.

benedicentur omnes tribus terræ, Et erit semen tuum sicut arena terræ, & multiplicabitur supra mare & in Aphricum, & in Aquillonem & ad Orientem, & benedicentur in te omnes tribus terræ & in semine tuo? Et ne id peruerso sensu intelligas de Iudæis, obstat Apostolus ad Galatas scribens & de Ecclesia intelligēs, quia in semine tuo, quod est Christus benedicentur omnes gentes. Hæreticus contra

Galat. 5.

promissum Dei, contra testamētum Dei negat omnes gētes benedici in Christo, sed pauculos duntaxat hæreticos negantes missam esse sacrificium, cum aliis impietatibus: Date vos hæretici mihi hanc Ecclesiam multiplicatam supra mare & in oriente & occidente, si apud vos est, ostendite vos communicare omnibus gentibus: Date hanc hæretici (ita insultat Augustinus Donatistis) aut furore deposito nostram catholicam credite Ecclesiā, quæ cum Hispanis, Anglis, Germanis, Linooniis, Indis, Armenis, Syris & Aphris communicat: qui sedi Apostolicæ, & Domino apostolico obedientiā præstant. Congere omnia testimonia prophetica, & semper videbis amplitudinem Ecclesiæ catholicæ per omnes gētes toto orbe ter-

DE SACRIFICIO MYSSAE. 5

rarum diffusæ, ultra paruitatē synagogæ
Iudaicæ Efflorescit & Germinabit Israël:
& implebit faciem orbis semine: Vbi se-
ptuaginta legerunt, καὶ ἐμπληθήσεται ὁ
ὅλος κόσμος τὸν καρπὸν αὐτοῦ, & implebitur orbis
terræ fructu eius. Christum efflornisse de
radice, sicut Esaias ante dixerat, Aposto- *Esai. 11.*
lus ad Romanos comprobabat: fructu *Rom. 15.*
Christi orbem terrarum repleri diuino
responso præuidit Esaias: & hereticus vix
paucos homines contendit impletos: Si-
mile testimonium profert Esaias alio ca- *Esai. 43.*
pite. Ecce seruus meus suscipiam eum ele-
ctus meus complacuit sibi in illo anima
mea, dedi spiritum meum super eum, Iu-
diciū gentibus proferet, & infra secun-
dum septuaginta. Et in nomine eius gen-
tes sperabunt. Secundum communem. Et
legem eius insulæ expectabunt. Hoc te-
stimonium de Christo intelligendum, &
in Euangelio positum est: qui audet con- *Matth. 23.*
tradicat, inquit Augustinus, qui autem
non audet, speret tu eum cū gentibus, &
ab unitate gentium in eum sperantium
non recedat ad paucos hæreticos, & schis-
maticos, Simile testimonium ex eodem
Esaiā sequitur, ab Apostolo ad Corin- *Esai. 49.*
thios explicatum, Vbi post multa sequi- *2. Cor. 6.*

tur: Ecce isti de longe venient, & ecce illi ab Aquilone & mari, & isti de terra Australi, & infra: Ecce in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui, destruentes te & dissipantes à te exhibunt. Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, Venerunt tibi, quia deserta tua, & solitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ, nunc angusta erunt præ habitatoribus, Quid expressius pro multitudine fidelium, pro latitudine Ecclesiæ, & maxime posteaquam tyranni desierunt persequi Ecclesiam, præuidit Propheta Ecclesiam dilatandam & implendam, quia destruentes te (Ecclesiam) venerunt structores tui, hoc est, quod reges primò persequentes & dissipantes Ecclesiam, postea adiuturi erant ædificare Ecclesiam, quod significantius dixerunt septuaginta, *καὶ ταχὺ οἰκοδομηθήσεται ὁ ὢν καὶ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ*. & citò ædificata es, à quibus euerfa es seu destructa. Et quòd post hunc multitudo gentium congregaretur Ecclesiæ explicuit. Leua in circuitu, &c.

Et præter multa alia, illud clarissimum extat eiusdem vaticinium: *Lætare steri-*

lis quæ non paris, decæta laudem & hinni, quæ non pariebas, quoniam multi filij deseret, magis quàm eius quæ habebat filium, dicit dominus, & infra: Ad dexteram enim & leuam penetrabis, & semē tuum gentes hæreditabit, & ciuitates desertas inhabitabit. Ecce testatā multitudinem, quia hæreditas Christi in terris, Ecclesia: plures autem filij sunt istius, quàm synagoga, eius quæ habebat virum legislatorem: Nā de Ecclesia illud esse prædictum ex Paulo intelligere potuisti. Aduertas igitur hæretice multitudinem Iudeorum per Asiam, Aphricam & Europam dispersam, & contra paruam istam multitudinem Lutheranorum, & re ipsa manifestabitur in hac paucitate non posse esse Ecclesiam Christi, quæ plures habet filios pollicitatione Dei, quàm synagoga: Non pergam per alios Prophetas, breuitati studens, quæ si quis desideret, ab Augustino petat: Satis enim in præsentia temeritas hæretica confutata est, contendens Ecclesiam in tam angustos fines coartare, quæ per orbem terrarum diffusa est: Cui cum hæretici contemnunt communicare, & eius vnitati consentire de sacrificio Missæ, manifestissimè se crimine schismatis

Galat. 4.

reos faciunt, & ab ecclesia impia leuitare
 recedentes, à capite Ecclesiæ Christo Ie-
 su separantur in iacturam salutis anima-
 rum suarum, & æternæ damnationis ac-
 quisitionē: lam principale aggrediamur.

DEVS PER MALACHIAM,

primò prædixit eucharistia sacrificium.

Cap. 2.

CONATVS noster est in præsen-
 ti libro asserere sacrificium Missæ,
 quod imprimis ostēdemus prophe-
 tico spiritu prænunciatum: Dein à Chri-
 sto institutum, postremo ab apostolis tra-
 ditum, & ab vniuersa Ecclesia obseruatū:
 Nam cum hæretici in ipsamiant, vt om-
 nia sacrificia ab Ecclesia Dei auferant: &
 Christo semel in cruce oblato, amplius
 in missa non offeratur: Nos contra astrui-
 mus cum matre nostra Ecclesia catholica
 sacrificium aliquod iuge & perenne esse
 in Ecclesia Dei, quod quotidie offertur
 pro Ecclesia dei: Quod futurum prædi-
 xit dominus per Malachiam prophetam

Malach. 1. cuius hæc sunt verba: Non est mihi vo-
 luntas in vobis dicit dominus exercituum,
 & munus non suscipiam de manu vestra:
 Ab ortu enim solis vsq; ad occasum, ma-

gnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituum. Hæc Propheta clarissime & apertissime vaticinatus est contra Iudæos, Idololatrias & hereticos: Is enim Propheta post captiuitatē Babylonicam suam prodidit Prophetiam, dum iam bona portio Iudæorum esset reuerfa in Iudæam: prædicit autem perlucido sermone abiectiōem Israelis & cessationē sacrificiorum veteris legis, maximè expiationis peccati. Vocationem latitudinis gentium. Oblationem noui & puri sacrificij acceptam Deo, quæ nullo sit limitata loco.

Primo enim futuram prædixit Iudæorum reprobationē, quam per alios quoque prophetas sæpissime prædixit: quia cæcitas ex parte contigit in Israel: & explicat Paulus Iudæis loquēs. Vobis oportebat primū loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes: sic enim præcipit nobis dominus. Posui te in lucem gentibus, vt sis in salutem vsque ad extremum terræ: Et quan-

Act. 13.

Roma. 11.

Esa. 49.

*Osee. 3.**Amos. 5.*

tum ad sacrificiū attinet & alia legis, clare hoc prædixit Osee. Quia dies multos sedebunt filij Israel sine rege, sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine ephod, & sine cheraphim, id est, imaginibus: Sic eius casum prædixit, etiā Amos. Cecidit, non addet surgere virgo Israel. Sic in præsentia hoc prævidit Malachias, Non est mihi voluntas in vobis, aut ut Ionathas transtulit. Non est voluntas coram me in vobis: Et quia etiam sacrificia Iudæorum cessabunt, subdit: & munus non suscipiam de manu vestra. Quod hic munus transtulit interpretes, mox vertit oblationem. Sic enim habet mincha, lo, arsa, miiadchem & mincha, verterunt septuaginta *θυσία* sacrificium, quia & donum & sacrificium & oblationem significabant, hætenus contra Iudæos.

Sequitur contra Iudæos & hæreticos. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus. Vbi latitudo fidei & Ecclesiæ fuit præuisa, quæ non debebat intra terminos Iudææ coartari, aut intra angulos hæreticorum concludi.

Et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Post-

quam Propheta prædixit in persona Dei, sacrificia Iudæorum cessatura, promittit cum nomen suum futurum sit magnum in gentibus, quod per publicationem Euangelij factum est, vt capite primo diximus, tunc in omni loco offeretur oblatio munda. Hoc sacrificium non intelligitur veteris legis cum iam illud respuerit, & cum in veteri lege erant multa sacrificia: Hic præuidit vnā oblationem mundam, vnde etiam idololatrz confunduntur quæque immūda offerentes, non nomini Dei, sed dæmoniis & idolis suis: Et per hoc quòd dicit munda oblatio, satis innotescit, non sufficere orationes & voluntates bonorum in hac vita, quæ vel muscas Aegyptiacas habēt admixtas, aut imperfectæ sunt ab illa munditia agni-
 immaculati: sicut Dauid ait: quousque i- *Psal. 78.*
 rasceris super orationē serui tui. Et mundam hanc oblationem vnicam vocat, op-
 ponēs eam sacrificiis veteris legis ipsam
 significantibus, non tamen mundare po-
 tentibus, ideo absolutam oblationē præ-
 uidit futuram.

¶ Q. si Lutherani dicturi sint, hanc obla- *Hebræ. 9.*
 tionem mundam factam in ara crucis, si- *et, 10.*
 cut Paulus ad Hebræos inquit. at id ex-

Iohan. 4.

claudit Propheta, dicens, non in ara crucis duntaxat offerendam oblationem mundam, sed in omni loco, & quia magnum est nomen domini in gentibus, ita à solis ortu vsque ad occasum in omni loco offertur illa oblatio munda, & ita non in solo monte Caluarię, vbi Christus oblatus est semel. Adde quòd cum oblationem illam mundam loco tribuit, quòd non poterit dici oblatio merè spiritualis, quin sit etiam corporea: quia oblatio spiritualis abstrahit à loco & tempore, sicut Christus ad Samaritidę inquit. Venit hora, quādo neque in mōte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrē: sed veri adoratores adorabunt in spiritu & veritate. Priora omnia erunt euidentiora, si textū ipsum ex Hebraica veritate inspexerimus: ita enim se habet. Et in omni loco thurificator & appropinquator seu oblatores nomini meo, & oblatio munda: nam mucetar & mugas passiuia sunt nomina in hisfik & cum apice sibolet significat frequentius appropinquare & accedere, vt Gen. 33. & 45. tamen etiam significat offerre, Exo. 20. sicut Esa. 53. ponitur pro offerre, cum puncto ceboleth, oblatus est, quia ipse voluit. In omni itaq; loco sunt thurificato-

rificatores & sacrificatores oblationem mundam: quare liquet nō solum de Christo offerente locutum Prophetam, sed de sacrificiis per orbem dispersis in omni loco, qui iam sunt sacerdotes rem sacram in omnibus Ecclesiis facientes.

Hoc quoque nō vacat mysterio, quod oblationem puram exprelsit per voculam mincha. Nam dum in *Leuitico* quinque genera sacrificiorum commemoraret, scilicet pacifica, holocausta, pro peccatis, pro delicto, & munerum seu libamentorum. Lex huius ultimi sacrificij, quod Mincha dicitur, describitur *Leuitici*. 6. Et erat simila, & ita panis pistus: & comederetur absque fermento in loco sancto: quod genus oblationis rectè exprimit sacrificium Ecclesiæ, ipsum dominum Iesum vinctū prae participibus suis oleo lætitiae, in hostia munda non fermentata offerendum Deo patri omnipotenti. Hinc Propheta peculiariter sacrificiū noui testamenti explicaturus, Mincha appellauit, non Corban, non Ola, non Zabach, non Solomim, non Hataath, non Asan, quæ omnia sunt nomina sacrificiorum: at ut diximus, appellatio Minchæ, plus cōpetebat sacrificio missæ, in quo sub specie

Leuitic. 5.
6. & 7.

Ezech. 16. panis Christus offertur. Nā, vt Hierony-
Ioan. 12. mus super Ezechiele inquit, Simila quæ
 de frumento conficitur, ad Dominum re-
 fertur, qui de semetipso ait: Nisi granum
 tritici ceciderit, & in terra mortuum fue-
 rit, ipsum solum manet. Ex quibus omni-
 bus liquet, sacrificium prædictum à pro-
 pheta in gentibus, esse purius, quàm sacri-
 ficia Iudæorum: Senserunt etiam perfidi
 Iudæi hunc locum approbantem sacri-
 ficia nostra: nam Rabbi Ahrabā Auenaza-
 ra inquit in sua parsa Quamobrem vos
 estis contemnentes nomen meum, & ip-
 sum est magnū & gloriosum, etiā in gē-
 tibus. Reputatur autem in oculis meis
 honor magnus, quo ipsi honorant me: ac
 si ipsi in omni loco adducerent thurifica-
 torem & appropinquatorem & oblatio-
 nem vel munus mundum: Non quem-
 admodum vos facitis in offerendo vel ap-
 propinquando faciei meæ panem polluta-
 tum, & claudum & cæcū: Vidit hoc quo-
 q; Samuel Morochianus ad Rabbi Isaac
 scribens. Timeo domine mi, quòd deus
 eiecit nos à se, & sacrificium nostrum, &
 acceptauit sacrificium gentium, sicut di-
 xit per os Malachiz. Non est mihi volū-
 tas in vobis, &c.

Dixit autem is locus Rabbi Selomo, qui
 ut vitaret veritatis sententiam, mirè tor-
 sit verba Prophete. Q. sit oblatio munda
 in gentibus, quia licet gentes colerent i-
 dola, tamen astruebant Deum cœli & ter-
 ræ esse excellentiorem illis diis: Dein eò
 confugit, quòd Propheta loquatur de Iu-
 dæis offerentibus inter gentes dispersis:
 At vtrunque à veritate est alienum: Nam
 qua fronte dicet idololatrias offerre obla-
 tionem mundam, cum ipsi sint immun-
 di? Porro cui faciet credibile, Iudæos cõ-
 mixtos inter gentes, & perseverantes cum
 eis obtulisse mündiorem oblationē, quàm
 eos, qui ex captivitate Babylonica reuer-
 si fuerant amore legis ad Iudæam? cum
 David ductore sancto spiritu nobis de-
 scripserit, quàm mundi sint Iudæi inter
 gentes conuersati. Et commixti sunt in-
 ter gentes: & didicerunt opera eorum, &
 seruierunt sculptilibus eorum, & factum
 est illis in scandalum: Et immolauerunt
 filios suos & filias suas dæmoniis: Et effu-
 derunt sanguinem innocentem, sangui-
 nem filiorum suorum, & filiarum suarū,
 quas sacrificauerūt sculptilib⁹ Chanaan:
 Plures enim ex convictu gentilium trās-
 gressores efficiebantur legis, & alienige.

Psal. 105.

nas ducebant etiā aliqui ex sacerdotibus: ut & Iosephus testatur libro vndecimo de Antiquitatibus capite 4. & 7. Quare nullam speciem veri habet torsio illa Salomonica: sed inuicta veritas prophetica contra Iudæos triumphat, & hæreticos pro sacrificio mundissimo Eucharistię in Ecclesia catholica per orbem terrarum in gentibus dispersa.

Hæretici ut sunt lubrici & sacrarum literarum corruptores insignes, Tertulliano teste, fortè utcunque conabuntur hūc apertissimum textum cauillari, quia loquatur de orationibus sanctorum, & perizomata sibi facientes adducēt beatum Hieronimum eo loco dicentem. Ut sciāt carnalib⁹ victimis, spiritales victimas succelluras, & nequaquā taurorum hircorumque sanguinem, sed thymiama, hoc est, sanctorum orationes deo offerendas: At iā diu præclusimus hos cauillos, quod spiritales victimæ abstrahāt à loco & tēpore, &c. neque esset oblatio vna mūda, ut diximus: Et ad Hieronimum dicimus In ciuile fore respondere tota lege non perspecta: Hieronimus enim ad interpretationem septuaginta aspiciens, qui hic duo posuerunt, thymiama. s. & sacrificiū;

sic enim legetur. καὶ ἐν παντὶ τὸ θυμιάμα προσάγετε τῷ ὀνόματι μου, καὶ θυμίανα ἔσονται. Duorum ergo meminit Propheta illorum sententia, scilicet thymiamatis & thysie, thymiama interpretatur incensum, thysia sacrificium; Nunc ergo acutius inspiciendo Hieronymum, thymiama refert ad orationes sanctorum Deo offerendas, respiciens ad illud Psalm. *Psal. 140.* Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum: quibus verbis hodie vtuntur aliqui sacerdotes in thurificatione ex traditione & consuetudine patrum: nam & verbum hic positum in Malach. catar significat thurificare, suffumigare, incēdere, &c. At quod sequitur de thysia Hieronymus nequaquā refert ad orationes sanctorum, sed ad sacrificiū Ecclesie: Ait enim. Non in vna orbis prouincia Iudæa, nec in vna Iudææ vrbe Hierusalem, sed in omni loco offerri oblationem, nequaquā immundam, vt à populo Israel, sed mundam, vt in cæremoniis Christianorum: Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen domini in gentibus, dicente saluatore. Pater manifestauit nomē tuū hominibus. *Qui- Iohan. 17.*

nas ducebant etiā aliqui ex sacerdotibus: vt & Iosephus testatur libro vndecimo de Antiquitatibus capite 4. & 7. Quare nullam speciem veri habet torsio illa Salomonica: sed inuicta veritas prophetica contra Iudæos triumphat, & hæreticos pro sacrificio mundissimo Eucharistię in Ecclesia catholica per orbem terrarum in gentibus dispersa.

Hæretici vt sunt lubrici & sacrarum literarum corruptores insignes, Tertulliano teste, fortē vtrunque conabuntur hūc apertissimum textum cauillari, quia loquatur de orationibus sanctorum, & perizomata sibi facientes adducēt beatum Hieronimum eo loco dicentem. Vt sciāt carnalib⁹ victimis, spirituales victimas succelluras, & nequaquā taurorum hircorumque sanguinem, sed thymiama, hoc est, sanctorum orationes deo offerendas: At iā diu præclusimus hos cauillos, quod spirituales victimæ abstrahāt à loco & tēpore, &c. neque esset oblatio vna mūda, vt diximus: Et ad Hieronimum dicimus in ciuile fore respondere tota lege non perspecta: Hieronymus enim ad interpretationem septuaginta aspiciens, qui hic duo posuerunt, thymiama. s. & sacrificiū;

fic enim legetur. καὶ ἰν παντὶ τό θυμίαμα
 προσέτετε τῷ θυνοματί μου, καὶ θυσία ἡ-
 θυσιὰ. Duorum ergo meminit Propheta
 illorum sententia, scilicet thymiamatis &
 thysie, thymiamata interpretatur incensum,
 thysia sacrificium; Nunc ergo acutius in-
 spiciendo Hieronymum, thymiamata re-
 fert ad orationes sanctorum Deo offeren-
 das, respiciens ad illud Psalm. *Psal. 140.*
 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu
 tuo, eleuatio manuum mearum sacrifi-
 cium vespertinum: quibus verbis hodie
 vtuntur aliqui sacerdotes in thurificatio-
 ne ex traditione & cōsuetudine patrum:
 nam & verbum hic positum in Malach.
 catat significat thurificare, suffumigare,
 incēdere, &c. At quod sequitur de thysia
 Hieronymus nequaquā refert ad ora-
 tines sanctorum, sed ad sacrificiū Eccle-
 siæ: Ait enim. Non in vna orbis prouin-
 cia Iudæa, nec in vna Iudææ vrbe Hieru-
 salem, sed in omni loco offerri oblatio-
 nem, nequaquā immundam, vt à popu-
 lo Israel, sed mundam, vt in cæremoniis
 Christianorum: Ab ortu enim solis vsque
 ad occasum, magnum est nomen domi-
 ni in gentibus, dicente saluatore. Pater
 manifestauī nomē tuū hominibus. *Qui- Iohan. 17.*

bus liquet Hiero. oblationem mundam non referre ad orationes sanctorum. Primò quidem ex eo quòd oblationē mundam gentium opponit immundæ Indæorum, quod in orationibus facere non potuit, cum etiam patresynceriter oraerint, vt Abraham, Isaac, Iacob, Moyſes, Dauid, &c. ſed oblationem mundam Euchariſtiæ opponit oblationi pecorum & beſtiarum. Secundò quia oblationem illam mundam dicit offerri in cæremoniis Christianorum. Qui adorāt in ſpiritu & veritate, nullis egent cæremoniis ad orationes. Itaque Hiero. hæreticis in hoc loco minimè ſuffragatur. Cōcludamus itaque cum Tertulliano. Quia per Moyſen deus præſcripſit populo Iſraelitico, vt ſacrificia in nullo loco offerrent, quàm in terra promiſſionis: idem per Malachiam prædixit poſt dilatationē Eccleſiæ in gētibz, in omni loco offerri oblationem mūdā: Hoc fit & factum eſt ſemper in Eccleſia Dei, & fiet vſque ad aduentum Antichriſti,

*

Iohan. 4.

*Contra Iu-
deos.*

*Ex Malachia cap. 3. idem probatur, & cur
assimilatur sacrificiis antiquorum an-
norum in Propheta & in
missa. Cap. 3.*

CV M Malachias ultimus fuerit pro-
phetarum, clarius quid & apertius
nobis mōstrauit de uocatione gen-
tium, & sacrificio Ecclesiæ, ideo libenter
dictis eius immoramur, quatenus nostra
firmant. Sic itaque apud eum legimus. *Malach. 3*
Et sedebit constans & emundans argen-
tum, & purgabit filios Leui, & colabit
eos quasi aurum & quasi argentum, & e-
runt domino offerentes sacrificia in iusti-
tia. Et placebit domino sacrificium Iuda
& Hierusalem, sicut dies seculi & sicut
anni antiqui. Hic Malachias seu Esdras
(vt Augustinus post Hieronymum exi-
stimat) prædicat sacrificia nouæ legis in
iustitia, sicut annis prioribus. Et vt deue-
letur umbra Prophetica, primò omnium
nemo fidelium dubitare poterit, in hoc
capite auspicari Prophetam à præcurso-
re Iohanne, & ab aduentu Christi. Testa-
tur id saluator apud Matthæum & apud
Lucam, Erit itaque consuetudinem ea quæ
sequuntur, intelligenda de factis & insti- *Matth. 11.*
tutis Christi in Ecclesia post suum aduē- *Luce. 7.*

bus liquet Hiero. oblationem mundam non referre ad orationes sanctorum. Primò quidem ex eo quòd oblationē mundam gentium opponit immundæ Iudæorum, quod in orationibus facere non potuit, cum etiam patres synceriter orauerint, vt Abraham, Isaac, Iacob, Moyses, Dauid, &c. sed oblationem mundam Eucharistiæ opponit oblationi pecorum & bestiarum. Secundò quia oblationem illam mundam dicit offerri in cæremoniis Christianorum. Qui adorāt in spiritu & veritate, nullis egent cæremoniis ad orationes. Itaque Hiero. hæreticis in hoc loco minimè suffragatur. Cōcludamus itaque cum Tertulliano. Quia per Moysen deus præscripsit populo Israelitico, vt sacrificia in nullo loco offerrent, quàm in terra promissionis: idem per Malachiam prædixit post dilationē Ecclesiæ in gētib; in omni loco offerri oblationem mūdā: Hoc fit & factum est semper in Ecclesia Dei, & fiet vsque ad aduentum Antichristi,

*

Iohan. 4.

*Contra Iu-
deos.*

*Ex Malachia cap. 3. idem probatur, & cur
assimilatur sacrificiis antiquorum an-
norum in Propheta & in
missa. Cap. 3.*

CV M Malachias ultimus fuerit pro-
phetarum, clarius quid & apertius
nobis mōstrauit de vocatione gen-
tium, & sacrificio Ecclesiæ, ideo libenter
dictis eius immoramur, quatenus nostra
firmant. Sic itaque apud eum legimus. *Malach. 3*
Et sedebit confians & emundans argen-
tum, & purgabit filios Leui, & colabit
eos quasi aurum & quasi argentum, & e-
runt domino offerentes sacrificia in iusti-
tia. Et placebit domino sacrificium Iuda
& Hierusalem, sicut dies seculi & sicut
anni antiqui. Hic Malachias seu Esdras
(vt Augustinus post Hieronymum exi-
stimat) prædicat sacrificia nouæ legis in
iustitia, sicut annis prioribus. Et vt deue-
letur vmbra Prophetica, primò omnium
nemo fidelium dubitare poterit, in hoc
capite auspicari Prophetam à præcurso-
re Iohanne, & ab aduentu Christi. Testa-
tur id saluator apud Matthæum & apud
Lucam, Erit itaque consuetudinem ea quæ
sequuntur, intelligenda de factis & iusti- *Matth. 11.*
tutis Christi in Ecclesia post suum aduē- *Luca. 7.*

tum : nam quod plerique volunt referre ad secundum aduentum Christi in nouissimo die, minus appositè videtur dictum: Primò quòd tunc cessabunt omnia sacrificia: Secundo, quia de aduentu Helix ante secundum aduentum Christi agit, & de illo aduētu in cap. 4. Quòd si omnino contendas cum Augustino, locutum Prophetam per anticipationem de aduentu nouissimo, ita quod vtrunque aduētum simul proposuerit, & dein effectus vtriusque aduentus explicuerit, tamen dubio procul verba à nobis proposita sunt referenda ad effectum primi aduentus: Quare is videtur genuinus esse sensus. Quando veniet ad tēplum suum dominator, quem vos queritis, & angelus testamenti quem vos vultis. Christus Iesus verus Messias, qui postquàm impleti sunt dies purgationis, secundum legem Moyfi al-

Luce. 2.

latus est à parentibus in Hierusalem, vt sisterent eum domino, Sedens autem ad dexteram patris probauit argentum electorum Christianorum in fornace tribulationis & persecutionis in Iudæa primū, mox per tyrānos in omnibus partibus orbis, variis suppliciis martyres affligendo, Et purgabit igne spiritus sancti &

passionis filios Leui, id est, Apostolos & sacerdotes eorū imitatores: vt iudicium incipiat à domo Dei. In filiis Leui inquit Hieronymus, omnē sacerdotalem intellige dignitatem. Nam vt B. Ambrosius inquit: In veteri lege ex sola tribu Leui Aaronitz fiebant sacerdotes: nunc omnes ex genere sunt sacerdotali, ideo ex populo potest fieri sacerdos. Et colabit eos exuendo veterem hominē & induendo nouum hominē, purificans corda eorum, & probabit eos tanquam aurum & argentum in igne, qui sic emundati & colati, erunt offerentes domino sacrificia iusta, dicit glosa ordinaria, id est, Eucharistiam, virtutes omnium sacrificiorum in se continentem, & placebit Deo sacrificium, quod offerent pro Iuda & Hierusalem, hoc est (inquit Hieronymus) pro his qui deum confitentur, & pacem eius mente conspiciunt, per Iudam enim & Hierusalem, ipsam Dei Ecclesiam accipere debemus, & nō ex Hebræis tantū, sed ex aliis etiam gentibus congregatam ait Augustinus. Et quomodo placebit sacrificium istud? sicut dies seculi & sicut anni antiqui, hoc est, quomodo in principio placuerūt sacrificia Deo in patribus,

1. Pet. 4.

Hieronymus.

Super Epistolam ad

Ephes.

Ephes. 5.

Coloss. 3.

Eccle. 2.

Gene. 4. in Abel, cuius munera Deus respexit,
Gene. 7. In Noe, de quo Dominus odoratus est
 odorem suauitatis, In Abraham, Isaac,
 & Iacob.

Et veritas veritati concordat, nam eo-
 dem spiritu, quo Propheta hæc prædixit
 sub tegumentis Prophetæis, Ecclesia si-
 ne inuolucris constituit in sacro canone
 missæ dici. Supra quæ propitio ac sereno
 vultu respicere digneris, & accepta habe-
 re, sicuti accepta habere dignatus es mu-
 nera pueri tui iusti Abel, & sacrificium
 patriarchæ nostri Abrahæ, & quod tibi
 obtulit summus sacerdos tuus Melchise-
 dec, sanctum sacrificium & cætera. Orat
 enim sacerdos in persona Ecclesiæ catho-
 licæ, vt sicut sacrificia, Abel, Abrahæ &
 Melchisedec fuerunt tibi accepta ex fide
 offerētium & deuotione, ita sacrificium
 nostrum, vltra hoc quod ex se tibi placet
 etiam nobis offerētibus sit tibi gratum.
 Hinc liquet glossam ordinariam, Nico-
 laum de Lyra super Malachiam, Innocē-
 tium, Albertum & Alexādrum, cum aliis
 de officio missæ, frustra esse sollicitos, si-
 cut in Propheta & in canone, non dicere,
 æqualitatem, sed similitudinem, eò quòd
 sacrificia illorū triū non sint æqualia Eu-

charistiae, sed similia, sicut figura est similis veritati. Nā nullibi refertur ad æqualitatem sacrificiorum, sed offerentium & acceptationem diuinam. Orat enim Ecclesia: vt tali deuotione & fide offerentes faciat, quod acceptum & gratum sit Deo & beneplacitum in oblatione nostra: sicut placuit diuinæ maiestati sacrificium illorum trium patriarcharum, nam sacrificia legalia non fuerunt ita commendata in scripturis, sicut illorum trium: Hinc Propheta per visionem de hoc certificatus, vidit filios Leui purgatos, offerre sacrificia iusta & Deo grata & accepta, sicut fuerunt Deo grata ante legem Moisaicam: Hoc quoque te non lateat hoc loco, denuo Prophetam, cum inquit, & placebit Deo sacrificium Iuda, vti hac vocula mincha, quod expressius nostro sacrificio altaris adaptari potest, vt superiori capite aperuimus.

Deus Leui. 21. Numeri. 28 per Moysen prædixit Eucharistia sacrificium etiam secundum Rabbinos.

Cap. 4.

EVcharistiam esse sacrificium noui testamenti, adhuc fortius astruamus: & colligemus Duos textus veteris testamē-

Limit. 27.

ti iuxta Hebraicā veritatem: quorum pri-
mus est in Leuitico, vbi nos legimus. Pa-
nes Dei sui offerent: & ideo sancti erunt:
habet Hebraica veritas, quod ad verbum
sic transferunt docti. Carnem Dei sui of-
ferēt, & erunt sancti. Et Paulo post. Et san-
ctificabis eum, quoniam carnem Dei tui,
ipse sacrificās, Sanctus erit tibi, quoniam
sanctus dominus sanctificans vos. Secun-
dus locus est Numeri. 28. vbi nos legi-

Num. 28.

mus. Dixit dominus ad Moysen, præci-
pe filiis Israel, & dices ad eos. Oblationē
meam & panes & incensum odoris sua-
uissimi offerre per tempora sua. Hebræa

*Alias ad
incensum
meum.*

sic habent. Sacrificium meum caro mea
(aut aliter. Oblationē meum panis mei)
ad ignes odoris suauitatis meæ custodie-
tis ad offerendum mihi in tempore suo.
Ante inductionem textuum proderit for-
san attingere causam variationis inter-
pretum, quia dictio lehem secundum Rab-
bī David Kimhi in libro saratim quādo-
que significat omne comestibile: quan-
doque solum panem: quādoque carnem,
vt hic & Sopho. 1. & Iob 20. & Iob. 6. Igi-
tur quod erat carnem Dei tui transferen-
dam, aliquæ æditiones traduxerunt. Oc-
casionem istorum locorū Stapulen. mihi

suggessit, dum auditoribus meis Iohannis Euangelium declaraturus in Commentarios 6. capituli incidissem, unde ansam habui latius huius rei peritos consulendi, & inueni Porchetum & Galatinum abunde hos locos tractantes. In Leuitico itaque Deus loquitur de sanctificatione sacerdotij in figura. Et oblatio hic fuit prædicta, quæ fecit in cruce pro omnium salute, oblata carne sua in sacrificium, in incendio suo, in immenso igne charitatis, ubi prædixit institutionem noui ritus in eius sacrificij memoriam, quæ ad incendij eius, id est, charitatis imitationem esse debet, Sanctitas ergo sacerdotum non fuit in ueteri testamento, quando offerebant carnes taurorum & hircorum ac ouium, nisi in figura, Sed veritas sanctificationis est in sacerdotibus offerentibus carnem Dei, quod non fit nisi in officio sacro missæ. Non ergo locutus est de sacrificiis veteris legis, sed de sacrificio nostri temporis, & qualitate consecratis, prosequuntur prænominati doctores latius ex declarationibus Rabbiorum, quia Rabbi Pinhas filius Iahil dicat. Tempore Messiae omnia sacrificia cessabunt, sed sacrificium panis & vini nunquam cessabit, Quia Mel

*Super Num.
me.*

Gene. 14. chisedec rex salem protulit panem & vi-
Psal. 110. nū, & Messiach est sacerdos in æternum
Super Nu- me. secundum ordinem Melchisedec: Simi-
Fene. 49. liter citant Rabbi Iohaidem dicentem,
 & pro sacrificio vini adhuc Duos locos
 adiecit, vnum ex Genesi prædictione Pro-
 phetica Iacob. Vbi postquam dixisset de
 aduētu Messiz, Non auferetur sceptrum
 de Iuda & dux de scemore eius, donec ve-
 niat qui mittendus est, & ipse erit expecta-
 tio gentium. Vbi secundum omnes ex-
 positores Iudæos & catholicos loquitur
 de Messiach, & subdit: ligans ad vineam
 pullū suum, & ad vitem o fili mi aſnam
 suam: quod in Hebræo dicitur irab ciui-
 tatem suam: modo ciuitas animæ est cor-
 pus, Indubiè puidēs spiritu Messiach in
Iudicū. 9. vnitatē sacramēti Eucharistię alligaturū
 corpori suo sanguinē sub specie vini. A-
 lius locus in libro Iudicum. Nūquid pos-
 sum deferere vinū meum, quod lætificat
 Deū & homines: Modo nō apparet alius
 modus, quo vinū lætificet deum, nisi in sa-
 crificio, quod de ipso fiet. Et hic Rabbi Iohai
 per multos annos Christū præcessit.
Super Gene. Hoc clarius referūt expressisse Rabbi
 Cahana. Ligās ad vitem ciuitatem suam,
 &c. Hæc verba, inquit, ostēdunt quod sa-

crificiū quod sit ex vino, non solum trāsmutabitur in substantiam sanguinis Messiz, sed etiam conuerteretur in substātiā corporis eius: Verba autē illa: Et ad palmitem o fili mi asinum suum, significāt, quod diuinitas & Dei filius vnietur asino, id est materiz suæ: Quemadmodum enim asinus fert onera & vestes viatorū, ita Rex Messias delicta totius orbis portabit super se. iuxta illud Esaie: Et Deus obuiare fecit in eo peccatū omnium nostrum, cum autem dicitur, lauabit in vino vestem suam, eadem est sententia diuersis verbis, quoniam vestis dicit materiam nostrā, iuxta illud Iob, pelle & carne vestisti me. Et in sanguine vix palliū suum, id est, diuinitatem suam, quia sicut pallium totum hominem circumdat, ita Deus totū replet mundū. Rubriores sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candiores. Hoc est: In sacrificio quod fiet ex pane, non obstante quod album sit, velut lac, conuerteretur substantia in substātiā corporis Messiz, eritque in ipso sacrificio substantia sanguinis Messiz rubra vt vinum: Erunt item in sacrificio vini, sanguinis & caro Messiz, & eadem erunt in pane, quoniam corpus Messiz non po-

Esaie. 53.

Iob. 10.

*Exod. 12.**Os.**Hiere. 30.**Nume. 28.**Exod. 25.**Num. 28.*

test diuini, sicut scriptum est: Et substantiam non cōfringeris in eo. Præterea caro sine sanguine res mortuæ sunt: corpus vero Messiaz post resurrectionem semper uiuet: & hinc est dictum illud. David rex Israel in seculū uiuit. (David vnū est de nominibus Messiaz, ut ex Hieremia liquet) Hæc Cahana referunt scripsisse diu ante natiuitatē Messiaz. Idem intellexit textū ex numeris. Ad offerendum mihi in tempore suo, id est, in tempore Messiaz. Citāt porrò Rabbi Iudā super illud Exodi, ubi nos legimus. Et pones super mēsam panes propositionis in cōspectu meo semper: Hebraica veritas sic habet, Et dabis super mensam panes facierum coram me iugiter. Cur dicātur panes facierum explicat Rabbi Iudas dicens, quia transmutabitur ex substantia panis cum sacrificabitur in substantiam corporis Messiaz, & ipse idem erit sacrificium: Ideo dicit. Respicietis ad offerendum mihi, id est, offerri me, & infra: Et magistri aiunt: eam ob rem dictum esse panem facierum, quia in ipso sacrificio erunt duæ substantiæ, humanitas & diuinitas. Hæc ille Rabbi ante Christum in carnatū. Vltimò licet referre verba pri-

Sci do-

Sci doctoris, quem Iudæi Rabbenu haccados, id est magistrum nostrum sanctum appellant: qui narrat se ita à Rabbi Simeone filio Iohai scriptum reperisse. Quòd cum semel idem Rabbi Simeon in spelunca duplici orans, vidisset Eliam sibi apparentem, & se tanquam summum pontificem induentem, rem sacram facientem, atque ideo omnes lætantes, tandem post multa interrogavit ipsum dicēs Sacrum illud quod faciebatis coram Deo sancto & benedicto, quid nam erat? Respondit ei Elias. Hoc est sacrificiū, quod postquam venerit Messias, facient sacerdotes corā Deo sancto & benedicto, tūc enim cessabunt omnia sacra quæ prius fiebant, facient autem sacrificium illud ex pane & vino, & infra Tunc Deus misericordia implebitur, & virtute ingenti sanctorum verborum, quæ ab ore sacerdotum manabunt, illud & omne sacrificium, quod in vnaquaque ara celebrabitur, in corpus Messie conuerteretur. Rabbīnos illos libentius renarrauimus, ut lector catholicus videat illos adhuc sub figurarum inuolucris viuētes, plus tribuisse sacrificio Ecclesiæ, quàm hæreticos nouicios, Ecclesiæ spurios: quòd si

hæretici Iudæis credere nolint: cum vbi
eis commodum Videbitur, communem
reijciunt trāſlationem, & ad rigore He-
braicę lectionis nos adigunt: Id quod in-
ter huius farinae homines, iactantulus
ille Zuinglius Tugurorum ſeduc̃tor, ad
oſtentationem vſque & nauſeam facere
ſolitus eſt, cum tamen ſacram linguam
parum nouerit, promouerit nihil: ita in
ca balbutit inter mutos.

Finem fecero horum locorum dum
dixerim: primò cum lehem & panem &
carnem ſignificet, rectius vſurpari in præ-
fato loco Numerorum pro carne quàm
pro pane: nā traditurus erat legem iugis
ſacrificij quod in carne fiebat nō in pane.
Subdit enim, hæc ſunt ſacrificia quæ of-
ferre debetis Agnos anniculos immacula-
tos, &c. Alterū quod hic expēdere datur,
q̃ nō ſine myſterio dominus Deus tradi-
turus hoc loco ritū ſacrificij iugis popu-
lo Iudæorū, ante huius explanationem
vmbaticè meminit iugis ſacrificij Chri-
ſtianorū, carnis ſcilicet ſuæ: ac ſi diceret,
Verum & acceptabile ſacrificium meum
eſt caro mea: at illud iam nō offereris, ſed
obſeruabitis ad offerendum in tempore
ſuo: In tempore poſt aduentum Meiſie:

Hæc autē sacrificia interea in synagoga offeretis vsq; ad aduētum Messia, agnos anniculos immaculatos, Duos quotidie, &c. quæ omnia non vacant mysterio. Et quòd Eucharistia sit iuge sacrificiū, etiam à prophetis sic appellatum & prænunciatum, ex Daniele iam probabimus.

Ex Daniele cap. 12 & 8 idē probatur, & Lutheros sternere viam Antichristo apertissimè conuincitur. Cap. 5.

INter multa alia grādia à domino Deo Danieli reuelata, etiam ista fuerunt ei detecta: Vade Daniel, quia clausi sunt *Dani. 12.* signatīque sermones vsque ad tēpus præfinitū: eligentur & dealbabuntur, & quasi ignis probabuntur multi, & impij agent impij: neque intelligent omnes impij: porro docti intelligent: & à tempore cū ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationē, dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui expectat, & peruenit ad dies mille, & trecentos trigintaquinque: hæc in Daniele, vbi imprimis expēde Danielem non loqui de cessatione iugis sacrificij Iudaici in aduentu Messia, quia de illius aduētu agit in cap. 9. Septuaginta hebdomades *Dani. 9.*

abbreviatæ sunt super populū tuum, & su-
 per urbem sanctam tuā, ut consummetur
 præuaricatio, & finē accipiat peccatū, &
 deleatur iniquitas, & adducatur iustitia
 sempiterna, & impleatur visio & Prophe-
 tia, & vngatur sanct⁹ sanctorum: & infra.
 Et post hebdomades sexagintaduas occi-
 detur Christ⁹, & nō erit eius populus qui
 eum negaturus est: & ciuitatē & sanctua-
 rium dissipabit populus cum duce ventu-
 ro, & finis eius vastitas, & post finem bel-
 li statuta desolatio. Confirmabit autē pa-
 ctum multis hebdomada vna, & in dimi-
 dio hebdomadis deficiet hostia & sacrifi-
 cium, & in tēplo erit abominatio desola-
 tionis, & vsque ad consummationē & fi-
 nē perseuerabit desolatio: hic enim præ-
 dixit tēpus a luētus domini, mortē eius,
 Iudæorum negationē, quia nō habemus
 regem nisi Cæsarē: destructionē tēpli &
 Hierusalem à duce Tito: & defectionem
 sacrificiorum: perēnem & semper duratu-
 ram. Itaque sufficiēter aperuit eodē loco
 desolationē templi & sacrificiorū: Ideo
 loquitur hic de aduentu Antichristi, & q̄
 tempore regiminis sui cessabit iuge sacri-
 ficium: quod non est aliud, nisi officiū sa-
 crum missæ, in quo Christus quotidie of-

fertur pro salute fidelium: nam breuitas temporis scilicet trium annorum cum dimidio satis indicat, cum non loqui de cessatione iugis sacrificij Iudæorū, cuius desolationem prædixerat perseueraturam vsque ad consummationem mundi,

Illud idem probatur ex alio: quoniam idem est tempus prædictum hic à Daniele, & à Christo apud Matthæū. nam Da- *Dani. 12.*
niel inquit ab initio capitis. Et veniet tempus, quale nō fuit ab eo, ex quo gentes esse ceperunt vsque ad tempus istud (glossa interlinearis, id est, Antichristi) Saluator *Matt. 24.*
similiter inquit, Erit tunc tribulatio magna, qualis nō fuit ab initio mūdi vsque modo, neque fiet. Et quid opus est coniecturis: cū veritas ipsa dominus saluator Danielem in hanc sententiam citauerit? Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Pro- *Ibidem.*
pheta, stātem in loco sancto qui legit intelligat: Nam veritatē minimè assequuntur, qui hæc verba Christi ad nonum cap. Danielis torquent: vt conferenti est obuium. Veniamus modò ad ipsa verba Danielis: non enim intellexerat quæ dixerat illi angelus, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis: & cum cōpleta fuerit

dispersio manus populi sancti, cōplebuntur vniuersa hæc. Angelus explicatus ei locutus. Vade Daniel clausi sunt sermones isti, multis obscuritatibus inuoluti, & non intellecti. Electi enim purgabuntur & probabuntur persecutionibus, tribulationibus & tētationibus, quæ tantæ erūt, vt Christus ait, ita vt in errorē inducantur, si fieri potest, etiam electi: & sicut viris bonis prodest ad augmentum gratiæ & meriti tribulatio: ita impietas malorum augetur, persequēdo & affligendo bonos, vt qui in sordibus est, sordescat ad huc: Neque intelligent impij, in furia & insania excecari, tām impietatem, qua adiuuant Antichristum, verū cultum Dei destruendo: Docti autem spiritali intelligentia intelligent, sustinentes persecutiones propter Christum, & perseverātes in vera fide susceptæ: Et ne succūbant ex diuturnitate tribulationū, ponit breuem durationē: Et à tēpore cum ablatum fuerit iuge sacrificiū, in quo tam crudelis erit persecutio, vt iuge sacrificiū cesset in Ecclesia, & abominatio (cultus Antichristi abominabilis) posita fuerit in desolationē, id est, in templo desolato, vbi videlicet prius colebatur Christus, cultura il-

la explosa, abominabilis cultus occupabit desolatas Ecclesias. Tempus ergo durationis istius erit, mille ducentorum nonaginta dierum.

Dicat itaque mihi hæreticus tempore Antichristi cessabit iuge sacrificiū, quod sit illud, nisi sacrum officiū missæ, quod intercipietur eo tēpore? nam viri iusti & zelosi adeo tunc nō cessabūt ab orationibus, ut etiā tūc oraturi sint ardētius, deuotius & Instātius, quantō magis videbunt Dei Ecclesiā afflictā: Consecrariū est omnes illos præcursores esse Antichristi, qui laborāt missæ sacrificiū extinguere, sicut prohdolor id videmus fieri in pluribus locis Germaniæ: In parte ergo iā missas tollunt, quas Antichristus in totum auferet. Consecrariū est eos, qui nudant altaria ornamentis, Ecclesias imaginibus, cereis & cēremoniis, qui extinguūt sacerdotia, ritus Ecclesiæ tollūt, fraternitates reiciunt, officia diuina, vigilias, oblationes, cantus & similia auferūt, præcursores sunt Antichristi, facientes desolationē Ecclesiæ: ut in ea ponatur abominatio Antichristi: nā & B. Iohannes preuidit Ecclesiam ponendam in desolationem tēpore Antichristi, cū dixit, Et datæ sunt mulieri

Apoc. 12

Ezech. 9.

duæ alę magne, vt volaret in desertum in locum suũ, vbi alitur per tēpus, & tēpora, & dimidium temporis: Quæ enim alia mulier nisi Ecclesia duabus alis noui & veteris testamēti innixa, fugit in locum desertum: quando cessabit iuge sacrificiũ missæ? Simili spiritu hanc desolationem Ecclesiæ futurã scripsit Ezechiel Deus sit nobis propitius & misericors, ne ex Germania nostra sint sex illi viri à Propheta descripti. Et clamauit in auribus meis voce magna, dicēs. Appropinquauerunt visitationes vrbis: & vnusquisque vas interfectionis habet in manu sua: & ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ respicit ad aquilonẽ, & vniuscuiusque vas interitus in manu eius: Nam omnino tales nritur armare viros Luther, qui lauent manus in sanguine cleri: sicut hortatur in respõso suo ad Syluestrũ Priatē: vt breuitati studeam non prosequor

Hier. 14.

Ezechielem, tamen Hieremiam præterire non possum, desolationem huiusmodi prædicētem. Ecce dominus dissipabit terram & nudabit eam, & habitatores eius disperdet Et quo pacto? quia erit sicut populus, sic sacerdos, & sicut seruus sic dominus eius: non enim desinũt Lutherani

larrare, nos omnes æqualiter esse sacerdot
 es & ordinatos in baptismo. Ad Danie
 lem reuertor, super cuius verbis Hierony
 mus confutata Porphyrij sentētia existi
 mantis Danielem loqui de persecutione
 Antiochi, sic inquit. Ex quo perspicuū est
 tres istos & semis annos de Antichristi
 dici tēporibus, qui mille ducentis nona
 ginta diebus sanctos persecuturus est, &
 postea corruiurus est in mōte sãcto & in
 clyto: Quod autē latinus interpres dixit
 iuge sacrificiū, Daniel hathamid LXX.
 dixerunt *ἰνδλαιχομορ* à cōtinuitate sua,
 sicut Hiero. hic & Dani. 8. interpretatur,
 sicut & dictio Hebręa continuationē, per
 seuerantiã & quid iugis sonat: At ex bre
 uitate persecutionis iterum liquet Chri
 stū apud Matthęum indicasse præsensem
 locum Danielis & non noni capitis. Et vl
 tra Danielem assignauit saluator causam
 abbreviationis pro solatio fideiū. Et nisi
 breuiati fuissent dies illi, non fieret salua
 omnis caro, sed propter electos breuia
 buntur dies illi: Quare nō poterat Stapulē
 sis remittere verba saluatoris ad 9. c. vbi
 desolatio perseuerabit vsq; ad cōsumma
 tionē & finem mūdi: Recreare itaque de
 bet fideles, si ita Deo sit placitum, vt iam

Danielis 8.

instet tribulatio illa acerbissima, quā totis viribus parāt Lutherani: quod dū inceperit scire cū eorum principe Antichristo, quod citò finietur. Dani. 8. ca. vbi inquit: Et vsque ad principem fortitudinis magnificatū est: & ab eo tulit iuge sacrificiū, & deiecit locū sanctificationis eius: Robur autē ei datum est cōtra iuge sacrificium propter peccata, & infra: Et dixit vnus sanctus alteri, Vsque quò visio & iuge sacrificiū, & peccatū, desolationis quæ facta est, & sanctuariū, & fortitudo cōculcabitur? Et dixit ei. Vsque ad vesperam & mane dies duo millia, trecenti, & mūdabitur sanctuariū. At quia per interpretationem Gabrielis & numerū dierum liquet ista non de Antichristo in se dicta, sed potius de Antiocho: ideo silenter præterimus, hoc tantum dixisse contenti cum B. Hieronymo, Quod Daniel hic dixit factum in Antiocho, qui est typus Antichristi, id in veritate complebitur in Antichristo. Plurima omittentes finem faciamus hui⁹ inductionis: Hoc admonitionis gratia addentes. Istiusmodi tribulationis ecclesię potissimam causam vnā asserunt viri pii, Irreuerentiā venerabili sacramēto Eucharistiæ exhibitā: Nam si quis in-

1. Cor. II.

dignè manducat & bibit, iudiciũ sibi manducat, & bibit: & reus est corporis & sanguinis domini: esse autẽ reum corporis domini est grauissimum peccatũ, quia super quartũ non conuertam ait dominus per Prophetam, quantò magis irascetur Deus super tot blasphemis, quæ cõmittuntur his diebus à Lutheranis in venerabilem Eucharistiã in pluribus Germaniæ oppidis? Accedũt enim ad sacratissimum corpus Christi non cõtriti, non confessi, nõ ieiuni, sine timore Dei, sine reuerẽtia, sine deuotione, laici sacram hostiã attingunt, Sub utraque specie cõmunicant, calicem in manus sumũt, sacro sanguine vestes proluũt, particulas consecratas in terram negligentia culpabili cadere sinunt, reliquias hostiarũ sine omni reuerẽtia pani cõmuni cõmiscunt: Eucharistiæ ad infirmas delatę nullam reuerentiã exhibẽt, ipsi laici temere in loculis & sacciperiis vt cõmunẽ cibum deferũt sacrariũ seu ædiculam in qua, iuxta sanctorum patrũ sanctiones religiosẽ hætenus fuit adseruata stultorum domũculam impiissimè nũcupant, & multa alia horrenda impia & abominanda faciunt & dicunt, quæ horret animus cogitare, manus refugit scribere, O

Amos. 2.

Psal. 82.

impietas, O cæci & blasphemi huiusmodi ciuitatū rectores, pone principes eorū sicut Oreb & Zeb & Zebec & Salmana, omnes principes eorū, qui dixerūt hereditate possideamus sanctuariū Dei, Deus meus pone illos vt rotā & sicut stipulam ante faciē v̄ti. Imple facies eorum ignominia, & quærēt nomen tuū domine. Alterū est. Methodiū sanctū Martyrē Tyri olim Episcopum, Hieronymo teste, prædicta omnia eodem spiritu præuidisse, ait enim: Et tolletur honor à sacerdotibus, & supprimeretur ministeriū dei, & quiescet omne sacrificiū ab ecclesiis, & erūt sacerdotes sicut & populus in eodem tēpore, seu in septimo hebdomatico tempore.

*Per David Psalmo 71. Deus clarè predixit:
Eucharistie sacrificium eleuandum supra capita
sacerdotum. Cap. 6.*

Psal. 71.

VEniamus ad Psalten Dei David ita canētem. Erit firmamentum in terra, in summis montiū, superextolletur super libanum fructus eius, & florebunt de ciuitate sicut fœnum terræ. Et hoc secundum Septuaginta, quia transtulerunt ἱερὴν ἱερὴν. Erit firmamētum in terra. Hieronymus autē propius ad veritatem

hebræam sic legit. Erit memorabile tritum in terra in capite montium, eleuabitur sicut lybani fructus eius, & florebunt de ciuitate sicut fœnum terre, Hebræi varias interpretantur. Erit placenta frumenti, alij erit multiplicatio frumenti. Alij erit abā dantia frumēti. Alij erit extensio vel deprecatio frumēti &c. Ratio diuersæ interpretationis est dictio pisah, nā sic legunt, vaiehi pisat bar baares. Venit autem pisah à pas quod significat frugmētum, frustū, particulā, Inde pisah particula placēta. Veniamus itaque ad inductionē, primò omnium hoc pro constāti habeamus, Psalmū istum esse Prophetiā de Christo Melsia, sic enim inquit Hieronymus: hic Psalmus propriè ad Christum refertur: Inscriptus enim est Salomoni id est, pacifico, Christus verus pacificus est, & permanet cum sole & ante lunam generationis generationum, Idem Augustinus, affirmans Christū verum Salomonem & pacificum, qui fecit vtraque vnū, Cassiodorus acutè dinumerauit hūc esse quartum Psalmū de duabus naturis Christi Consentiant Hebraica, quoniam in Midras tehillim, hoc est expositione Psalmorū dicitur Salomoni. Hic est rex

*Vltra Com
plutem. &
Rench linā
vide Pa-
gnin de si-
gnificatis.*

Esā. 11.

Esa. 11.

Messias de quo dictū est Esaia: Egredietur virgultū de radice Issai: Et licet Rabbi Selomon nitatur hunc Psalmum exponere de rege Salomone, tamen veniēs ad versiculum nostrum coactus à veritate inquit: Magistri nostri bonæ memoriæ exposuerunt hoc esse genus placētatum in diebus Messia, & totum Psalmum de rege Messia explanauerūt, Et cōmodè confutat Hiero. expositionem Psalmi de Salomone, quod stare non possit quia nec cum sole, nec cum luna permanferit, vnde & Chaldaica translatio habet, Deus itinera rigoris tui, regi Messia da &c.

Itaque cum de Messia certum sit Psalmū istum intelligi, quomodo David vaticinatus sit de sacrificio Eucharistiæ auscultemus. Quādo enim filius Dei descendet sicut pluuia in vellus Mariæ, & dominabitur à mari vsque ad mare, regnum Ecclesiæ dilatādo, & reges Tharsis & insulæ munera offerent, & nomen Christianorum erit honorabile coram illo. Tunc Messias erit placenta frumenti in terra, qui Deus & homo videtur à beatis in cœlo, in capite montiū, vel in summis montium, id est, sacerdotū & prælatorum, nemo enim aptius intelligitur per montes

Ecclesiarum, quàm sacerdotes & prelati, sicut *Esa. 6.*
 Christus summus sacerdos est mons de- *Mich. 4.*
 coris, ad quem confluunt populi apud E- *Esa. 2.*
 saiam & Micheam, Christus mons in capi *Ezech. 40.*
 te montium, & in vertice montium. Mons
 iustitiæ & sanctitatis, mons excelsus nimis
 apud Ezechielem. In capite montium igitur
 erit placenta tritici: Quando Christus
 in Eucharistia sub specie panis tritici con-
 tentus. super capita sacerdotum eleuatur,
 ut à populo adoretur, nam ob hoc Chri- *Iohan. 12.*
 stus appellat se granum tritici, & superex-
 tollitur participans hanc placenta à fru-
 ctibus sacramenti, si quis enim manduca-
 uerit ex hoc pane, uiuet in æternum, pu-
 rus autem reddetur & candidus in anima,
 ultra cadorem Lybani, & florebut Chri-
 stiani in ciuitate noua Hierusalem de coe-
 lo descendente, in Ecclesia Dei, sicut frœ-
 num terræ, quod subito multiplicatur, sic
 & Christianorum, multitudo repente au-
 cta est in primitiua Ecclesia. Citant in
 huius confirmationem Porchetus & Gala-
 rinus expositiones sapietium Iudæorum
 libros Siphre & Chetuboth, quæ breuita-
 ti studēs omitto, Tamen quod ex exposi-
 tione Ecclesiastes afferunt, renarrare li- *Eccle. 1.*
 bet super illo, Quid est quod fuit: ipsum

Exo. 16.

quod erit. Rabbi Berachias dixit in nomine. Rabbi Ishac, Quemadmodū fuit redemptor primus, ita erit redemptor vltimus, Sicut enim redemptor primus fecit descendere māna, ita redemptor vltimus erit placenta frumenti in terra.

Roboratur priora ex trāslatione Chaldaica, apertiori, nam Targum Ionathæ filij Vzielis sic exposuit. Et erit sacrificium panis in terra, in capite montium, licet Targum Rabbi Akilas legat. Erit substantificus panis in terra in capite montium. Vnde Rabbi Ionathan referunt sic versiculum istum renarrantem. Videat qui habet oculos, quod sicut dictum est. Ille est Messias de quo loquitur totus Psalmus, cum ergo ait: & erit placenta frumenti in terra in capite montiū. Vult dicere, quod placenta panis fiet sacrificiū in capitibus sacerdotum, nihil his verbis apertius, nihil clarius. Cōsentit Rabbi Moysē hadar san in veresith Geneleos decimoquarto, & Geneleos trigesimo nono, quos ommitto renarrare: Et quod aliqui legerunt. Erit deprecatio seu complacētia frumenti, magnum ostendunt mysterium, quippe frumēto, id est sacrificio panis, quicumque deprecaturus est Deū, vel Deo placere

cere optauerit, panis sacrificio perficiet.
 Aliqui hic adaptant Psalmum quartum:
 nam cum iussisset Dauid. Sacrificate sa- *Psal. 4.*
 crificiū iustitiæ & sperate in domino, nul-
 lum enim sacrificiū veteris legis erat sa-
 crificiū iustitiæ, vt supra diximus: Itaque
 loquitur de sacrificio Ecclesię, ex quo ma-
 ximā spem concipimus, quòd tantum pi-
 gnus nobis reliquit corporis & sanguinis
 sui: Ideo sacrificate & sperate in domino,
 At multi dicūt, quis ostēdit nobis bona,
 quę sacrificemus in sacrificiū iustitię, sed
 signatū est super nos in Ecclesia per sa-
 crū baptisma lumē vultus tui domine, lu-
 mē fidei & intelligentiæ altissimi sacra-
 menti, quia à fructu frumenti panis cōse-
 crati, & vini calicis noui Testamenti mul-
 tiplicati fideles in pace Christi requie-
 scūt. Et olei, inquit, Hiero. se nō reperire
 nec in Hebręo, nec apud Septuaginta, in
 codice Origenis manu emēdato. Rabbi
 Moyses hadar san etiā de cibo panis Mes-
 się intelligit illud Osee. Et declinaui ad
 eum vt vesceretur. Hebraica veritas ha- *Osee. xi.*
 bet: Et inclinabo ad eum escam seu co-
 mestionem. Et quam escam? illam de qua
 in Psal. Erit placenta frumenti in terra, li-
 quet igitur Dauid præuidisse Messiam

futurum placentam frumenti in Eucharistia, & sacrificium.

*Per virum Dei primo Regū. 2. Deus prædixit
Misse sacrificium, per Esaiam item capite
ultimo. Cap. 7.*

1. Reg. 2.

NE diutius detineamus lectorem testimonii veteris testamenti cōcludamus cum illo primi Regū, vbi vir Dei ait ad Heli post multa. Ecce dies veniūt, & præcidā brachium tuum, & brachium domus patris tui, vt non sis senex in domo tua: & infra. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelē, qui iuxta cor meum & animam meā faciet, & ædificabo ei domum fidelē, & ambulabit corā Christo meo cunctis diebus, futurum est autem, vt qui cūque remanserit in domo tua, veniat vt oretur pro eo, & offerat nummum argenteum & tortam panis, dicātque, dimitte me obsecro ad vnam partem sacerdotalem, vt comedam buccellam panis. Vbi nos legimus, nummū argēteum Hebraice veritas habet. agorath cheseth significat autem agorath paruum genus monete, vt communiter dicitur.

Acurus iam facile videt inductionem huius textus, quoniam hic Deus prædixit

sacerdotium legale esse aliquando finien-
 dum, & aliud instituendum, quod ambu-
 laret coram Christo domino cunctis die-
 bus: Elegit enim Deus Aaron ad dignita-
 tem sacerdotalem cum posteris suis: sed
 ecce venit tempus, scilicet noui testamē-
 ti (dicit glossa interlinearis) in quo non
 est sacerdos secundum Aaron, sed prae-
 det Deus brachium tuum, id est, dignita-
 tem sacerdotij, & domum patris tui, id
 est Aaron, ut non sit magnus sacerdos in
 domo tua, in templo tuo. Et videbis emu-
 lum tuum in templo, glossa interlinearis
 id est, populum Christianum; Et verè no-
 bis inuidet sacerdotium: inquit enim gl.
 ordi. quicumque est ex eius genere, cum
 videt sacerdotium Christianorum polle-
 re per mundum, sibi autē esse subtractū,
 dolore & mœrore tabescit. Et suscitabo
 mihi sacerdotem fidelem, Christum Mes-
 siā, qui iuxta cor meum & animā meam
 faciet: nam in omnibus saluator Deo pa-
 tri placuit, sicut ait apud Iohannem, quæ
 placita sunt ei, facio semper: & ædifica-
 bo ei domum fidelem, sanctam Ecclesiā,
 quæ ambulabit coram Christo cunctis
 diebus, quia cum ea manebit usque ad
 consummationē seculi. Futurum est au-

Exo. 18.

Leuit. 8.

Augusti.

Iohan. 8.

Matt. vi.

*Et ita etiā
verterunt.
LXX.*

tem in nouissimo tempore, quando reli-
quiae Israel saluæ fient, quicumque remā-
serit de domo Aaron Iudæus, veniat ad
baptismum, & ad sacerdotē, vt pro eo ore-
tur. Hebraica veritas habet. Veniet ad
adorandum eum in obulo argenti & sor-
ta panis. Qui ergo deposita cæcitate Iu-
daica, venit adorare Christum in elo-
quio fidei & sacrificio panis Eucharistiæ:
Et cum in domo illa omnes Christiani
sint sacerdotes, Vos estis genus cle-
ricū, regale sacerdotium ait Petrus, & ali-
qui externo sacerdotio in pane & vino li-
bent sacramenta: Iudæus sacerdos bapti-
zatus cōtentatur assumi ad vnā partem
sacerdotalē, id est, plebē Christi, vt (omis-
so calice sancto) sumat buccellam panis,
qui caro est Christi, quam dedit pro vita
mundi (hic prænunciata est communio
sub altera specie tantum apud laicos, de
quo aliās plura) Ex quibus liquet sacerdo-
tium offerens non esse ablatum, sed mu-
tatum: & hodie fideliter perseuerare in
Ecclesia, & ambulare corā Christo cun-
ctis diebus seculi,

Sed qui veritatem malunt expugnare
quā sequi, ista euacuare nituntur, quod
ista mutatio sacerdotij non sit de Christo

& Christianis sacerdotibus, sed vel de Samuele intelligi debeat, aut de Sadoch, qui abiecto Abiathar fuit ad summum sacerdotē assumptus, vt 3. Reg. 1. scribitur, at istis non infringitur propositum nostrum, vt acutē Augusti. roborat ex clarissimis verbis textus: Nam etsi admittamus factam mutationē sacerdotij in Samuele vel in Sadoch, tamē in illis solum fuit figurata, in Christo completa: vt ne remotius petatur exemplum. Anna vero fuit mulier, gratias agens Deo pro nato filio Samuele, tamen religionem Christianam fuisse per eam expressam nemini dubium esse debet: Adeo quod multa cantico eius insunt, quæ ipsi Annæ minime competere possunt, sed Ecclesiæ: Nō enim verba mulierculæ sunt illa. Exultauit cor meum in domino, & exaltatū est cor meum in Deo meo, sed Prophetico spiritu in persona Ecclesiæ illa effudit, quod ex eo manifestum sit, quod ait: Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore, pleni panibus diminu- ti sunt, & famelici transierunt terram. Vt quoque sterilis peperit septem (iuxta Hebraicam veritatē & septuaginta) & multa, in filiis infirmata est, Vide vnicum pa-

*Aug. 17.
lib. de ci. dei
cap. 4.*

riens filium, septē iactat; quæ per omnem
vitam non septem erat paritura proles:
sed, vltra Samuelem tres adhuc peperit fi-
lios & duas filias; quare in personâ Eccle-
siaz verba Annæ accipienda sunt, quia illa
est vera Anna, gratioſa apud dominum:
Et ex fine orationis liquet illam compe-
tere in Ecclesiâ, non in Annam. Et dabit
imperium regi suo, & sublimabit cornu
Christi sui.

Idem dicimus in præſentia, mutatio-
nem ſacerdotij in figura factâ in Samue-
le vel in Sadoch: tamen in veritate com-
pletam in ſacerdotio novi teſtamenti, q̃
multa verba hic poſita nequeant conue-
nire in Aaronitas aut Samuelem. Primò
expēde initium ſermonis. Nunquid non
aperte revelatus ſum domui patris tui, cū
eſſet in Aegypto &c. aperte loquitur de
Aaron; non de proximo patrē ipſius He-
li, & tamē ſequitur, & præcidam brachiū
domus patris tui. Et ita prædicat non ſo-
lum auferendum ſacerdotiū à domo He-
li, ſed etiā à domo patris ſui Aaron, quod
non factum eſt in Sadoch, qui ex Aaron
deſcēdit per Eleazarum, ſed per Chriſtū,
in quo ſinitum eſt ſacerdotium Aaroni-
ticum: Et ita tempore Euangelij imple-

tum est quod hic dicitur, præcisum esse
 brachium domus patris eius. Porro susci-
 tabo sacerdotem fidelem, qui secundum
 cor meum & animam meam faciet: hoc
 de nullo alio sacerdote dici poterit quàm
 de Christo, quem Prophetam suscitatu-
 rum, etiam per Moysen prædixit, & nul-
 lius sacerdotis domus fuit fidelis cunctis
 diebus in veteri testamēto. Samuelis nō,
 cuius filij fuerunt detestandę auaritię, vt
 eodem libro Regum legitur, nec etiam
 aliorum sacerdotum qui transierunt, sed
 Ecclesia sponsa Christi: illa ambulabit
 coram Christo cunctis diebus, quia ero,
 inquit dominus eis in deum, & ipsi erūt
 mihi in populū in nouo testamento. Præ-
 terea & hoc stringit quod dicit, qui vene-
 rit ad adorādum eum &c. nullum autem
 sacerdotem adorare licitum erat, nisi sa-
 cerdotem in æternum Iesum Christum.
 Hi autē qui ex reliquiis Israel salui fiunt,
 nolunt in patrum honore sacerdotali col-
 locari, qui nullus est, sed petunt admitti
 ad vnā partem sacerdotalem, vel ad v-
 nā partem sacrificij, quia vtrunque si-
 gnificat cehuna & sacerdotium & sacrifi-
 cium: Et sequitur, vt comedam tortam pa-
 nis, etiā ipsum sacrificium genus signate

*Deut. 18.**1. Reg. 8.**Hiere. 31.**Esai. 10.*

expressit: ipsum enim est sacrificiū, nō secundū ordinem Aarō, sed Melchisedech: Et appositè quidē, nam quia superius dixerat: Et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorū Israel. Hęc quidē fuerūt sacrificia Iudæorū: Ideo mutato sacerdotio ostēdit in nouo testamēto sacrificiū Christianorum, scilicet tortam panis.

Placet adiicere robur ex Esaia. Vbi de vocatione gentium & publicatione Euāgelij plura Prophetico spiritu prædixit. *Esa. xl.* subdit. Et adducēt omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum in domino &c. quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domū domini. Vbi expendēdum antequam procedamus in textu, in Hebraica veritate, vbi noster in terpres primò dīxit donum, secundo munus, eandem esse dictionem quam vertit Malachiæ primò oblationē, vt diximus, quia est species sacrificij, vt in Leuitico liquet, & LXX. *Malach. 1.* *Leuit. 6.* *ἑσῶς* ap secūdo loco interpretati sunt: est itaque inuicta veritas & textus, qui cauillari nequit per hereticos: quoniā dominus Iesus ex apostolis & discipulis misit ad gentes in mari, in Aphricam, Lydiā, Italiam & Græciam &c. qui sacrificabant oblationem ad dominum,

sicut Iudæi obtulerunt in domo domini
 (nam venire in Hissil, hoc est, facio veni
 re, apud Hebræos usurpatur pro offerre, *Esa. vlt.*
 & ne remotius afferam exēplum, ad prin
 cipium Bibliæ lectorem delego, vbi di
 citur & fecit venire Cain de fructibus ter
 ræ: dixit interpres; vt offerret Cain de fru
 ctibus terræ: Et iterū. Et Abel fecit venire
 etiam ipse de primogenitis ouium suarū:
 Interpret vertit, Abel quoque obtulit de
 primogenitis gregis sui) Nā quod addu
 cēt hic vertit interpres, hissil est à venire:
 Itaque cum nomine sacrificij positū de
 bet reddi & verti per offerre: Et in finem
 istius vt possint offerre, clarissimè prædi
 xit Propheta, quomodo non ex vna tribu
 Leui erūt sacerdotes, sed assumam ex eis
 scilicet gētibus Aphricæ, Lydiæ, Italiæ,
 Græciæ, assumā sacerdotes & leuitas, qui
 sicut cœli noui apostoli, & terra noua cre
 dentium, quæ ego facio stare coram me
 in confessione Euangelij &c. quæ om
 nia astruunt veritatem sacrificij alicuius
 realis in nouo testamento.

*Ex nouo & veteri testamēto figura & veritate
 ostēditur agnū paschalē typicū & verum primū
 sacrificandum, dein sumendum. Cap. 8.*

Omissis plurib⁹ festinemus ad nouum

Exch. 1.

testamētum, quia hoc est sacrificiū noui testamenti: Et vt faciamus rotam in medio rotæ, cōcatenabimus primò vetus & nouum testamentum, figuram & veritatem. noctem & diem, Moysen & Melsiā:

Psel. 130.

vt sic clarè intelligat Catholicus lector, benedictiones datas & promissa patribus descendere in filios Ecclesiæ noui testamenti sicut ros Hermon, qui descendit in mōtem Sion. Primò itaque hinc exordiamur, quod Lucas inquit, Appropinquabat autem dies festus azymorum, qui

Lucæ. 22.

dicitur pascha, & infra (Venit autem dies azymorum, in qua necesse erit occidi pascha, Matthæus inquit: Et factū est, cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis. Scitis quia post

Matt. 16.

biduum pascha fiet, & filius hominis tradetur, vt crucifigatur. Apud Iohannem legimus: Ante diem festum paschæ sciēs Iesus, quia venit hora eius, vt trāseat ex hoc mūdo ad patrē. Paulus Corint. scribens. Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua cōspersio, sicut estis azymi, etenim pascha nostrū immolatus est Christus &c. vbi primò omniū neminem credo in præsentia negaturū, pascha sonare Hebræis transitum, id quod Exod. 12. liquet, Vbi

Hebraica veritas habet, phase est ad do-
 minum, dixit interpret noster. Est enim
 phase, id est transitus domini, nam à ver-
 bo pasah iuxta Rabbi David Kimhi de-
 riatur, quod inter alia significat trāsire:
 id & Augustinus testatur inter Ecclesia-
 sticos. 16. lib. de ciuitate Dei & lib. 2. de
 trinitate Dei: licet non ignorem B. Am- *Ambro.*
 brosius aliter visum esse, quando plus ad *cap. 5.*
 rem respiciens, quàm ad vocem, dixit su-
 per prima ad Corint. Pascha itaque im-
 molatio est, non trāsitus sicut quibusdam
 videtur: In qua sententia aliquando fuit
 diuus Augustinus, quando in quæstioni-
 bus testamētorum inquit, pascha dilectis-
 simi fratres à passione appellatum est: si-
 cut docet nos traditionis huius: præfigu-
 ratio quæ facta est in Aegypto per famu- *Cap. 26.*
 lum Dei Moysen. At Hieronymus lin- *Cap. 26.*
 guam Hebraicā probè callens, super Mat-
 theum inquit: Pascha quod Hebraice di-
 citur pasah non à passione vt plerique ar-
 bitrantur, sed à transitu nominatur, eo qd
 exterminator videns sanguinem in fori-
 bus Israelitarum pertranſierit, nec percuf-
 serit eos. Vel ipse dominus præbens au- *Iohan. 13.*
 ziliū populo suo desuper ambulauerit:
 Pulchrè Augustinus indicat ex ipsa rei

evidentia, Euangelistā huius trāsitus my-
steriū aperuisse, cū inquit: Ante diem fe-
stum paschæ, sciens Iesus quia venit hora
eius, vt trāscat ex hoc mundo ad patrem:
Ecce hoc pascha Christi transitus eius.

Iohan. I.

Porro in hoc cōsentiunt omnes catho-
lici, Christū fuisse verum agnum pascha-
lem, qui tulit peccata mundi, in cuius fi-
guram agnus ille typicus Iudæis datus
fuit: adeo vt inter legalia sacrificia nullū
aliud fuerit reliquum, adeo exprimēs &
explicans ipsum Christum ac agnus ille
paschalis: nam ex libro Exodi cōstat, hoc
præceptum sacrificij agni paschalis fuit
primū præceptum Mosaicæ legis, hoc est
primò eis in ordine inter cærimonialia
constitutum: Similiter fuit primum sacri-
ficiū à toto populo Israelitico celebra-
tum: Et quinquagesimo dein die lex fuit
data in mōte Synai: sicut quinquagesimo
Die post resurrectionē agni mystici Ie-
su Christi spiritus sanctus missus est, ad
nouæ Euangelicæ legis promulgationē.

Nec illud mysterio vacat, q̃ sicut agnus
paschalis fuit primū sacrificiū à populo
in illo statu celebratū, & à deo peccatū, sic
etiam fuit vltimum sacrificiū à populo in
illo statu celebratū, & à Deo acceptum &

Exo. 12.

hoc in cœna domini saluatoris nostri, in qua Christus figuram & figuratum simul celebrabat, dans terminum figuris, & vera incipiēs mysteria, quod erat quod desideratissimum ad humanā salutem, Desiderio inquit, desideravi hoc pascha māducare vobiscum antequā patiar, in hoc omnes catholici cōsentiunt, ut apud Origenem, Chrysostomū, Augustinum, Ambrosiū latissimè istud explicatur: Vmbra enim habens lex futurorum bonorum, ait Apostolus: nō ipsam imaginē rerum: Quæ ergo in lege figurabātur, in Euāgelio, veritate ipsa terminabātur, ideo Christus ait: Ea quæ sunt de me finē habent.

Itaque cum testimonio Iohan, didicimus Christum esse agnum tollentē peccata mundi, & ex Luca cognouimus, quoniam necesse erat occidi pascha. Et Apostolus clarè explicuit, quia pascha nostrū immolatus est Christus. Nā & ipsum festum & agnus paschalis pascha dicebantur, sicut discipuli dixerunt. Vbi vis paremus tibi pascha, hoc est, agnum paschalē, Ex his scimus nos habere agnum pascha lem verum immaculatū Iesum Christum saluatorem & redemptorem mundi, ad cuius festiuitatem hortatur nos Aposto-

Luc. 22.

Heb. 10.

Luc. 22.

Iohan 1.

Luc. 22.

1. Cor. 5

Matt. 26.

Luc. 22.

Ambro.

lus. Itaque epulemur (aut vt Ambrosius legit, festa celebremus) non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitie sed in azymis sinceritatis & veritatis: Est ergo agnus noster paschalis Christus abolito agno typico, quod autē olim agebatur cū agno typico in figura, oportet vt iam agatur cum agno nostro in veritate, quia omnia in figura contingebāt illis: Modo in agno typico duo fiebant, nam primò immolabatur, dein edebatur sic & de agno nostro vero mystico, qui primò immolatur in sacrificio missæ, dein manducatur caro agni paschalis in sumptione & cōmunionē, ideo figuram illam cum veritate sacerdos ad mentem reuocat, cum verbis Iohannis, ante cōmunionem, corpus Christi & sanguinem alloquitur. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, miserere nobis. Agnum typi cum fuisse immolatū, dare in Exodo docetur. Decima Die mensis huius tollat vnusquisque agnū per familias & domos suas, erit autem agnus absque macula, masculus anniculus &c. Immolabātque eum vniuersa multitudo filiorū Israel ad vesperam, & sument de sanguine eius, ac ponent super ytrunque postem, & in super

1. Cor. 10.

illis: Modo in agno typico duo fiebant, nam primò immolabatur, dein edebatur sic & de agno nostro vero mystico, qui primò immolatur in sacrificio missæ, dein manducatur caro agni paschalis in sumptione & cōmunionē, ideo figuram illam cum veritate sacerdos ad mentem reuocat, cum verbis Iohannis, ante cōmunionem, corpus Christi & sanguinem alloquitur. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, miserere nobis. Agnum typi cum fuisse immolatū, dare in Exodo docetur. Decima Die mensis huius tollat vnusquisque agnū per familias & domos suas, erit autem agnus absque macula, masculus anniculus &c. Immolabātque eum vniuersa multitudo filiorū Israel ad vesperam, & sument de sanguine eius, ac ponent super ytrunque postem, & in super

In missa.

Exod. 12.

illis: Modo in agno typico duo fiebant, nam primò immolabatur, dein edebatur sic & de agno nostro vero mystico, qui primò immolatur in sacrificio missæ, dein manducatur caro agni paschalis in sumptione & cōmunionē, ideo figuram illam cum veritate sacerdos ad mentem reuocat, cum verbis Iohannis, ante cōmunionem, corpus Christi & sanguinem alloquitur. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, miserere nobis. Agnum typi cum fuisse immolatū, dare in Exodo docetur. Decima Die mensis huius tollat vnusquisque agnū per familias & domos suas, erit autem agnus absque macula, masculus anniculus &c. Immolabātque eum vniuersa multitudo filiorū Israel ad vesperam, & sument de sanguine eius, ac ponent super ytrunque postem, & in super

liminaribus domorū, in quibus comedēt illū, & edēt carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cū lactucis agrestibus &c.

At instabit hæreticus paratior ad reprehēdendum & torquendum, quā ad discēdum, primò quia immolatio loquatur de Hœdo. Iuxta quem ritum tolletis & hœdū, & seruabitis eum vsque ad quartum decimū diem mensis huius. Immolabitque eum vniuersa multitudo &c. Secundo quia hebraica veritas non dicit immolabit, sed iugulabit, sic enim legitur Et iugulabit eum omnis cōgregatio (seu omnis multitudo) synagogæ. At catholicus is iaculis minimè læditur, nam hœdus cum ex capris sit, & hœdus quasi fœdus dicatur, tātò sacrificio agni immolati minus cōueniebat (licet etiam pro peccatis ad significādam peccatorum fœditatem, etiam hœdi accipiantur.) tamen consequentia textus simul de immolatione loquēs & esu agni, satis indicat vtrunque ad agnum paschalem referri debērī, porrò Hebraica veritas non sic habet, neque Septuaginta, nā sic habet textus De ouinis & caprinis accipietis (ita enim Helias Hebræus solebat mihi interpretari Romæ concretive) hoc est ex grege, vbi

Exod. 12.

2. Esd. 7.

simul pascuntur caprae & oves, Septuaginta similiter ἀπὸ τοῦ ἀρνὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεῖος ἀφ' ἑαυτῶν, ab agnis & ab hœdis accipietis, Sic & alterum iaculum facile deprecabimur, quoniam & si significet iugulare & mactare, tamen etiam significat immolare, ut Gene. vigesimo secundo, Leuit. 1. Esa 66. Osee. 5. ideo etiam hic interpretabimur per immolare, id quod interpretes fecit: Quod ut fiat manifestum, agnum scilicet paschalem fuisse immolatum, liquet quod eodem capite legitur. Victimam (seu sacrificium) pasche est Domino, Et in Deuteronomio legitur: Immolabis que pascha domino Deo tuo, ubi Hebraica veritas habet & sacrificabis phase, quare vera & sincera fuit inductio, quod quia agnus paschalis typicus sacrificabatur in veteri testamento & edebatur: Ideo vniuersa multitudo Ecclesiae sacrificabit agnum paschalem Christum, & simul summet & manducabit, sicut fit in sacro sacrificio & officio missae.

Cum Christus se obtulerit, & hoc idem fieri iusserit in sui memoriam per Ecclesiam, consecrarium est in missa esse sacrificium. Cap. 9.

ET nemo catholicus dubitare audebit in missa

Exod. 12.

Deut. 16.

in missa Eucharistiam offerri, qui euāgelium legit, ita enim Lucas scribit. Et accepto pane gratias egit & fregit, & dedit eis dicens. Hoc est corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationē, similiter & calicē postquam cœnauit dicens. Hic est calix nouum testamentū in sanguine meo, qui pro vobis funderetur. Simile quid apud Matthēum & Marcū legitur, Paulus Apostolus Corinthiis scribit. Ego accepi à domino, quod & tradidi vobis, quoniā dominus noster Iesus Christus in qua nocte tradebatur accepit panem & gratias agens fregit & dixit. Accipite & manducate. Hoc est corpus meum, quod pro nobis traderetur, hoc facite in meam commemorationem, Similiter & calicem postquam cœnauit dicēs. Hic calix nouum testamentū in meo sanguine, hoc facite in meam commemorationem: quotiescunque enim māducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annūciabitis, donec veniat. Hæc facta sunt in cœna nouissima domini, vbi dum Christus in agno paschali, secundum ritum Iudeorum, cum discipulis manducando, seipsum figuraliter obtulisset, sinē imposuit vmbraī Iudeorum

Heb. 10.

sacerdotio, simul & sacrificio, abstulit primum (ait apostolus Paulus) ut sequens statueret. Vnde mox finita cœna instituit nouum sacerdotium & nouum sacrificium Evangelicum in pane & vino (nam missæ & communionis ritum à Christo institutum, etiam Luther fatetur) & seipsum sacramentaliter. Quod si hæreticus perulcax id mihi negarit, non tantopere cum eo contendam, id saltem ab eo impetabo: Corporis & sanguinis mysteria ad testamentum Christi pertinere (de ratione testamēti plura inferius) ac testamētum, etiā Lutheri testimonio, innoluit mortis testatoris, quod etiā tacente hæretico, ex Apostolo cognouim⁹, ubi enim testamētum est, mors necesse est intercedat testatoris, testamentū enim in mortuis confirmatū est, alioquin nondū valet dū vivit, qui testatus est, itaque mortuo pro nobis Christo, testamentū nouum confirmatū fuit in sanguine eius, & nos coheredes eius effecti sumus, ut diuus Augustinus prosequitur in libro. 83. q. 75. Et planissimè voluit S. Paulus, cum inquit: Et ideo noui testamēti mediator est, ut morte intercedēte in redemptione carum præuersionum, quæ erant sub priori testa-

Heb. 9.

testatoris, quod etiā tacente hæretico, ex Apostolo cognouim⁹, ubi enim testamētum est, mors necesse est intercedat testatoris, testamentū enim in mortuis confirmatū est, alioquin nondū valet dū vivit, qui testatus est, itaque mortuo pro nobis Christo, testamentū nouum confirmatū fuit in sanguine eius, & nos coheredes eius effecti sumus, ut diuus Augustinus prosequitur in libro. 83. q. 75. Et planissimè voluit S. Paulus, cum inquit: Et ideo noui testamēti mediator est, ut morte intercedēte in redemptione carum præuersionum, quæ erant sub priori testa-

mento, repromissionem accipiāt, qui vocati sunt æternæ hereditatis. Constituto itaque eo, quod testamētum mortem inuoluat testatoris, tunc etiam ea quæ sequuntur, testamēto inuoluentur, sicut est oblatio facta in cruce, Nam Christū fuisse hostiam & sacrificium in ara crucis oblatum, totum nouum & vetus clamat testamentū. Oblatus est enim quia voluit, & non aperuit os suum, sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, vbi pulchrè *Esaï. 53.* *Esaïas* primò vaticinatus est oblationem Christi, dein aperuit modum oblationis, quia per mortem, cum ad occisionem duceretur: Et id clarius Apostolus Paulus *Heb. 5.* nobis indicauit Hebræis scribens, qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerēs exauditus est pro sua reuerentia (& expende cum lachrymis quia nullus Euangelistarum meminit) Et iterum de saluatore inquit. Hoc enim facit semel seipsum offerēdo. Et infra. Christus *Heb. 7.* *Heb. 9.* assistens pontifex futurorum bonorum per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius crea-

tionis, neque per sanguinē hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta. Et infra. Quanto magis sanguis Christi, qui per spiritum sanctum semet ipsum obtulit immaculatū Deo, emundauit cōscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti. Et infra. Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhauriēda peccata. Et iterum. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Vna enim oblatione cōsummauit in sempiternum sanctificatos, quibus omnibus clarescet Christū in morte sua fuisse oblatum in sacrificiū & victimam pro sanctificatione & redemptione animarum nostrarū: Ideo Apostolus ad Corinthios scribens, eum appellauit peccatum. Eum inquit, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Ecce saluator factus caro, factus est peccatum, non vt odiretur à Deo, sed quoniā oblatus est pro peccatis nostris, nō immerito peccatum factus dicitur, quia & hostia quæ in lege pro peccatis offerebatur, peccatum nuncupabatur, ait Ambrosius: Et recte

Heb. 10.

2. Cor. 5.

Ambrosi.

quidem, nam Leuit. 6. ubi nostra translatio intelligētius dixit. Hæc est lex hostiæ pro peccato: habet Hebraica veritas hæc lex peccati, sic etiam loquitur de sacrificio delicti, quod appellat delictum a sam ab initio capitis septimi. Sic Christus pro peccatis nostris oblatus in ara crucis, peccati nomen accepit ait Hieronymus. His omnibus in vnum fascē collectis expendere quid sit consecrarium. Institutionem Eucharistiæ diximus ad testamentū Christi pertinere, testamentum autem inuoluit mortem testatoris, mors testatoris Iesu fuit sacrificium & hostia pro peccatis nostris Deo oblata, itaque testamentum & hanc oblationem inuoluit. Ideo cū discipulis præcepit, hoc facite in meā commemorationem, voluit sacrificij & oblationis iugem memoriam & reiterationem fieri in Ecclesia vsque ad consummationem seculi, ac si diceret discipulis. Haftenus in veteri testamento fecistis multa sacrificia, & præcipuè quotānis sacrificium agni paschalis, at ego sum dator noui testamēti, vetera transierūt, noua facta sunt omnia, ideo iam institui sacrificium, omnium veterū impletium, hoc a modo facite in mei memoriam, in

*Leuit. 6.
Hieronym.*

2. Cor. 15.

recordationē passionis & oblationis meę iam instantis: Vnde nullus ita desipiat, vt credat missam esse memoriam & recordationem cœnæ dominicę (nam in hoc saxum impingunt cæci hæretici) nam parum esset nobis inculcare hanc rationem cœnę, parúmque ex ea afficeremur deuotione & charitate, sed memoriam nos habere voluit passionis, mortis, & oblationis suę, in, quibus eximiam & ardentissimam in nos testatus est charitatem, qua nemo maiorē habere potest, quàm quòd ponat animam pro amicis suis: nam perspicienti verba amarosissima Christi cōfessum illud erit obuium, quod de corpore benedicto addidit, quod pro vobis datur. s. in oblatione crucis, Similiter de pretioso sanguine adiecit, qui pro multis effundetur apud Matthæum & Marcum, qui pro vobis fundetur apud Lucam: Causa ergo motiua, vt hoc faciatis in meam recordationem, quia corpus meum pro vobis dabitur in sacrificiū. Et sanguis meus pro vobis fundetur in noui & æterni testamenti confirmationem, quia omnia penē in sanguine secundum legem mūdantur, & sine sanguinis effusione non fit remissio: Hoc itaque nouum sacrificiū,

Iohan. 15.

Matt. 26.

Luca. 22.

Heb. 9.

facite vos noui sacerdotes in mea passio-
 nis, mortis & oblationis memoriam: Et
 ut veritas illa inuicta amplius liqueat, &
 obstruantur ora loquentium iniqua, mis-
 sam scilicet solummodo esse typum & me-
 moriam cenae dominicae, Apostolo Pau-
 lo assentiamur, qui non ab homine, sed à
 domino accepit, spiritu sancto reuelante,
 huius sacri mysterij institutionem, nam-
 dum & ad corporis & sanguinis cōse-
 crationem subiūxisset, Hoc facite in meam
 commemorationem (cū Euangelista
 huius solum in corpore meminerit) de-
 claraturus verba saluatoris, & praeuentu-
 rus sinistras interpretationes futurorum
 haereticorum, aperuit cuius memoriam
 habere deberent. Quotiescunque enim
 manducabitis panem hunc, & calicem bi-
 betis, mortem domini annuntiabitis do-
 nec veniat: Vide omnino, quā missa non
 sit instituta in memoriam cenae domini-
 cae, sed passionis & mortis domini ac ob-
 lationis in cruce factae: quinimo cena o-
 mnis & quae post cenam facta sunt & in-
 stituta, omnia in passionem ipsam refe-
 runtur, hanc repraesentāt & figurant quò
 ad agnum paschalem typicum, & efficaci-
 ter continent, quò ad Eucharistiam. Plu-

1. Cor. II.

IO. ICEVVS
ra hic catholicus educat contra hzreti-
cos nostri tēporis, nam & reuerentia pro
fecto debetur Eucharistiz, quia verū cor-
pus benedictum domini continet, bene-
dictam eius animam, ac pretiosum san-
guinem: Et quia præcipitur nobis vt in
memoriam eius faciamus, profecto irre-
uerenter memoria creatoris & redēpto-
ris nostri geri nō debet: Videbis quoque
quā lōgē absint hzretici à via veritatis
& iustitiæ, dum passionis Christi imme-
mores irruunt ad altare, partem hostiæ ar-
ripiētes, vt signū promissionis æternæ
beatitudinis, signo. s. innitentes; interea
charitatis Christi obliui, aridi, ieiuni, in-
deuoti ac temerarij accedunt, sicut ad cō-
uiuuium tabernæ: Vnde hos abusus cōm-
municānium à Corinthiis abstulit S. Pau-
lus. Liqueat igitur cūm Dei filius saluator
noster ex maxima charitate in morte se
obtulērit victimam Deo patri omnipo-
tēti, cessantibus omnibus legalibus sacri-
ficiis, voluit perpeti memoria quotidie
huius oblationis memoriā & repræsen-
tationem fieri in sancta Ecclesia. Dei in
sacro missæ sacrificio, vt sic vna & eadem
oblatio mūda & immaculata per vniver-
sum orbem Deo patri quotidie à multis
in omni loco offerretur.

Ibidem.

Discutitur quomodo missa sit memoria oblationis & oblatio, & tamen in Die parasceues non fit missa ubi tota Ecclesia agit memoriam passionis domini. *Cap. 10.*

PLacet tamen aliquanto latius immorari, quomodo Eucharistia in missa offeratur & sumatur in memoriam passionis & oblationis Christi. Sine enim fide mediatoris & passionis saluatoris nūquam potuit esse salus, dicente Paulo ad Romanos. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ &c. Et ita oportuit esse apud homines aliquod repræsentatiuum dominicæ passionis, cuius in veteri testamento repræsentatiuum fuit agnus paschalis, cui successit in nouo testamento Eucharistiæ sacramentū rememorative præteritæ passionis, sicut agnus fuit præfiguratiuum futuræ passionis: Ideo inquit Augustinus ad Ianuarium. Saluator quo vehementius commendaret mysterij huius altitudinē, victimum hoc voluit insingere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus per passionem discessurus erat: Quod igitur Christus semel oblatus est ut victima in ara crucis, & ita amplius non moritur, mors illi ultra non domi-

Rom. 3.

Augusti.

Rom. 6.

bitur: Et hoc ipsum opus, quod volūtariē
 Christus passionē sustinuit, fuit Deo ma-
 ximē acceptū: Celebratio autem Eucha-
 ristiae est imago quardā representatiua pas-
 sionis Christi, quae fuit vera immolatio:
 & sic sacramentum istud potest dici sem-
 per sacrificiū, sicut Augustinus inquit ad
 Simplicium. Solent imagines earum re-
 rum nominibus appellari, quarum ima-
 gines sunt, sicut cum intuentes tabulam
 aut parietem pictum dicimus, ille Cice-
 ro est, ille Sallustius. At cursum oratio-
 nis interrūpit intemptius hæreticus,
 hoc est, clamat, quod volebam, missam es-
 se memoriam sacrificij, non sacrificium:
 sicut imago rei non est res ipsa: & homo
 pictus (aiunt dialectici) non est homo: vt
 ex inductione Augustini liquet, imago
 Caesaris non est Caesar: itaq; obtinebimus
 missam non esse sacrificium. At canillum
 istum hæreticorum facile excutiemus, si
 modo patiēter nos ad finem vsque audie-
 rit: diximus hanc etiam appellandi for-
 mulam missae tribui, quia sit imago & re-
 presentatio veræ immolationis & obla-
 tionis in cruce factæ, at hæc vna appella-
 di norma nō conuenit soli missæ, sed sic
 etiam Christus dicitur immolari in figuris

veteris testamenti, non quia fuerint vera
 sacrificia, sed quia repræsentauerunt ve-
 rum sacrificium: Et ne loquamur sine scri-
 pturis, textus est clarus & dilucidus in re-
 uelationibus Iohannis. Et adorauerunt
 eam (bestiam) omnes qui inhabitabant
 terram, quorum nomina non sunt scripta
 (reproborum) in libro vitæ agni, qui oc-
 ciscus est ab origine mundi: Si agnus fuit
 occiscus ab origine mundi, fuit immola-
 tus: sed quò fuit occiscus? solum in figura.
 In ipso Abel, qui gessit typum eius: quia
 inquit Augustinus in Abel fuit occiscus &
 in Prophetis ex honoratus, sic etiã solum
 figuratiuè fuit immolatus: At modus ille
 non sufficienter explicat rationem sacri-
 ficii, qui est communis etiam legalibus,
 & his qui fuerunt in lege naturæ, licet ex-
 pressior modus significandi sit in Eucha-
 ristia: Sed quia hæretici non intelligunt
 alium modum, quàm illum, missam esse
 sacrificium, ideo ignorantes ignorabun-
 tur, & cadunt in Cahos errorum & impie-
 tatum, quia nolunt intelligere, vt bene a-
 gant. Aduertat ergo catholicus, præter
 communem modum appellationis sacri-
 ficii, qui etiam legalibus conuenit, est
 alius modus peculiaris Eucharistiæ, per

Apo. 13.

Augusti.

*1. Cor. 14.
Psal. 35.*

quem verè & specialiter sacrificiū est & dicitur, putà: Quia Eucharistia est sacramentum, inquantum in ipsa sub visibili specie continetur inuisibilis gratia: Et sacrificium est in officio missæ, non modò, quia repræsentatur memoria passionis Christi, sed etiam quia sancta Ecclesia catholica, non modo Eucharistia in memoriam passionis vtitur, sed & tota actione gestuū, verborum, & rituum ac vestium, repræsentat oblationem passionis Christi: & sic edocta à spiritu sancto, & per columnas Ecclesiæ (de quo plura inferius) ipsum Christum denuo offert in odorem suauitatis Deo patri omnipotenti, vnde postea fideles Ecclesiæ fiunt participes multipliciū fructuum dominicæ passionis: nam sicut gratia & merita saluatoris applicantur fidelibus per applicationem sacramentorum: Ita merita & fructus oblationis dominicæ applicantur fidelibus per huiusmodi actionē repræsentationis: Accipe symbolum. si alicuius regis triumphus esset insculptus monete, pictus in pariete, aut in statua, placeret quidem regit: si ageretur coràm eo totius historie procursus, & ita repræsentaretur ei per singulas partes, ac si realē ipsum exhiberent

triūphum: quātum putas complacentiæ Rex esset habiturus in illa plusquā picta vel sculpta repræsentatione? Sic sancta mater Ecclesia edocta à spiritu sancto, qui ei doctor est datus & paracletus, iugi repræsentatione & quotidiana reiterat hanc vnicam oblationē in ara crucis pro salute mundi factam, tanquā solam sufficientissimā hostiam, & Deo placentissimam. Id quod in dominica cuiusdā oratione secreta testatur, cum inquit. Quoties huius hostiæ cōmemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur: Attende non solū pingitur aut figuratur, sed etiam exercetur, agitur opus redemptionis nostræ. Vides ergo duplicem geri passionis Iesu repræsentationē: Vnam qua repræsentatur nudè & absolutè, sicut in capite Christo acta est semel, & illa nō est sacrificium, sed sic Ecclesia passionis domini repræsentationem agit feria sexta sancta, seu Die parasceues: Vnde Ecclesia volens mentes fidelium occupari eo Die circa passionem domini nostri Iesu Christi, prout fuit in ipso, secūdum se, vt moueantur corda eorum ad compassiōem: & quia ipsa dies satis efficaciter repræsentat ipsam passionem, statuit vt illa

Die non cōsecratur Eucharistia, sed quod
 præcedenti Die consecratum est, & refer-
 uatum sumitur. Alia autem est repræsen-
 tatio passionis Christi, in quantum passio-
 nis effectus ad fideles influunt & perue-
 niunt, & in eos descēdunt: Et sic quia quo-
 tidie fideles experūt & percipiūt fructum
 passionis domini: ideo quotidie celebra-
 tur missa: ita inquit Beatus Ambrosius:
 Si sanguis Christi effusus est in remissio-
 nem peccatorum, debeo semper accipe-
 re, qui semper debeo habere pro pecca-
 to medicinam. Et Augustinus de verbis
 domini in monte. Accipe quotidie, quod
 & quotidie profit: Et sic liquet quod sit il-
 lud iuge sacrificium, quod prædixit Da-
 niel cessaturum in aduētū Antichristi, de
 quo plura in superioribus. Distinctè ita-
 que & significatè colligendo singula, in
 hanc formulam rediges: In Ecclesia Dei
 esse Eucharistiam, aliquādo memoriam
 passionis dominicę, sed non sacrificium,
 ut in sumente tantum, aliquando confide-
 rari corpus Christi solum ut oblationē,
 sicut factū est in ara crucis, quando Chri-
 stus dilexit nos, & tradidit semetipsum
 pro nobis oblationem & hostiam Deo
 in odorem suauitatis: Est & tertiò sola

Ephes. 5.

representatio passionis Christi, sicut feria sexta sancta in Ecclesia Dei: Et quartò est Eucharistia, memoria passionis domini, representatio & oblatio simpl: & illa omnia in simul cõplectitur sacrum officium missæ, à Christo quidem institutū, & ab Apostolis Ecclesiæ catholicæ traditum. Ratio autem cur in die parasceues nulla missa celebratur, ista poterit assignari, nā adueniēte veritate cessat figura, vt Apostol⁹ se fundat ad Hebræos, & adueniente nouo cessat antiquum: modo licet in missa offeramus Deo patri Eucharistiam, nedū sicut donum dominicæ passionis memoriale, sed etiam sicut munus Deo acceptissimum, quo & deum valeamus placare super offensis, & gratiā eius cum spiritualibus bonis reportare, tamē quia ipso Die parasceues realiter gesta est oblatio saluatoris in cruce, ideo non celebratur representatio actio & oblatio nec etiam consecratio huius sacramentico Die, licet corpus Christi reservatum à præcedenti Die, sumit sacerdos in persona Ecclesiæ, ne fructu passionis & oblationis eo Die priuetur. Quod si obiicis, quomodo filium possumus offerre Deo patri, cum prius sit eius, & vnum cum eo,

Esa. 9

Rom. 8.

facile diluitur ista dubitatio, quoniam ut
Propheta inquit: Puerulus natus est no-
bis, & filius datus est nobis: Si ergo datus
est nobis, noster est, & eum habemus, &
possumus reddere dilectissimum filium
suum, ab ipso nobis prius liberaliter da-
tum, nec tamen dando eum, desinit esse
noster, sed continuo dando eum, magis
habemus ipsum: id quod forte Apostolus
voluit ad Romanos. Qui enim proprio fi-
lio suo non pepercit, sed pro nobis omni-
bus tradidit illum: quomodo non etiam
cum illo omnia nobis donauit? Ita & nos
argumentabimur, sic ex nimia Dei erga
nos dilectione, ipse tradidit nobis vnige-
nitum filium suum in tam contumelio-
sam mortem & acerbissimam, quomodo
non tradidit eum nobis, ut eo possemus
frui ad retribuendum Deo, tanquam mu-
nus secundum se gratissimum & acceptis-
simum: Et cum hoc simul a nobis offerri,
velut commemorationem sacrificij in ara
crucis oblato? Tanto itaque prestabilio-
res affert nobis fructus, huius sacrificij
oblato, quanto corpus Christi prestan-
tius est omnibus veteris legis sacrificijs
in ipso terminatis, de quo latius aliqua
dicturi sumus.

Hinc

HINC SPIRITVS PRÆ-

dixit euacuationem sacrificiorum legis,

& noui sacrificij ortum, in quo

unico omnia alia conti-

nentur. Cap. 2.

IAM patere arbitror, cur toties in veteri testamento prædictum sit à domino per prophetas, sacrificia etiam Deo autore instituta, aliquando finienda & reicienda, quoniam perfectissimo sacrificio superueniente, omnia in ipso terminata sunt. Id quod Sanctus Paulus vno loco Psalmorum deducit, nos aliquando latius recensebimus illa vaticinia, & primo quidem Esaias prodeat hæc in spiritu præuidens. Quo mihi multitudinē victimarum vestrarum dixit dominus? plenus sum: holocausta arietum & adipem pinguium & sanguinem vitulorum & agnorum & hircorum nolui: Cum veneritis ante conspectum meū, quis quæsiuit hæc de manibus vestris, vt ambularetis in atriis meis? ne offeratis vltra sacrificium frustra. Incensum abominatio est mihi, Neomeniā & sabbatum & festiuitates alias nō feram. Iniqui sunt coetus vestri, Kalendas vestras & solennitates vestras odiuit anima mea. Quibus verbis dominus docuit se victi-

Esa. I.

mas mandasse in veteri lege, non quod his delectaretur, sed populo ad cautelam dederat, ne idololatriam committerent, sed quia transeundum erat ad spirituales hostias, & ad obedientiam Euangelij, vt explicat Hierony. Ista ergo verba intelligantur nō pro tēpore legis, sed pro tēpore Euāgelij, quando legalia sunt euacuata per sacratissimū Eucharistiæ sacrificiū cōtra perfidam Ebionitarum impietatē. Idē prædixit Esaias in fine, qui immolat bonem, quasi qui interficiat virum, qui matat pecus, quasi qui excerebret canem, qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat. Vbi dicit glosa ordinaria: Sacrificium vestrum non placet mihi post immolationem veri sacrificij, in cuius vmbra illa sacrificia concessi vobis, & ne immolaretis idolis.

Amos 5. Idem vaticinatus est per Amos Prophetam. Odi & proieci festiuitates vestras, & non capiam odorem cœtuum vestrorum, quod si obtuleritis mihi holocaustomata & munera vestra, non suscipiam, & vota pinguum vestrorum non respiciam, vbi glosa interlinearis inquit, manifeste hæc dicuntur de Iudæis, qui destructo templo credunt offerre Deo, sed
Deus

Deus proiciat, nec curat cœtus eorum. Sic
 Ioël inquit: Periit sacrificium & libatio
 de domo domini, & luxerunt sacerdotes
 ministri Domini. Quod licet S. Hiero-
 nymus intelligat de his quæ acciderunt
 Iudæis ex peccato passionis Christi, ta-
 men posset etiam intelligi de tempore
 Antichristi, quando iuge sacrificium ces-
 sabit, tunc enim ad tempus cessabit sacri-
 ficiū panis & libatio vini de domo Do-
 mini, & lugebunt sacerdotes iusti ministri
 Domini, latitantes.

Ioël. 1.

Hierony-
mus.

Veniamus ad libros Psalmorum, Psal-
 mo enim quadragesimooctauo ait: Non
 accipiam de domo tua vitulos, neq; de gre-
 gibus tuis hircos, quoniam mez sunt om-
 nes feræ sylvarum, iumenta in montibus
 & boues. Cognoui omnia volatilia cœli,
 & pulchritudo agri mecum est. Si esuriero
 non dicam tibi, meus est enim orbis terræ,
 & plenitudo eius. Nunquid manducabo
 carnes taurorum, aut sanguinem hircorum
 potabor? Immola Deo sacrificium laudis,
 & redde altissimo vota tua. Hic, inquit
 Augustinus, prænuntiat nouum testamen-
 tum, vbi omnia sacrificia figuratiua ces-
 sant, Erant enim tunc prænuntiata futurum
 quoddam sacrificium (corporis Christi) cuius

Psal. 48.

August.

sanguine mundaremur. Cessantibus ergo legalibus sacrificiis indicat propheta quid futurum sit. Immola Deo sacrificiū laudis, id est, sacrificiū Eucharistiz, ut docte interpretatus est Nicolsus de Lyra, quod cum diuinis laudibus & gratiarum actionibus Deo immolatur inam & sancta mater Ecclesia in Canone Missę Eucharistiam laudis appellat sacrificium. Memen-
 to domine, inquit, famulorū famularūque tuarū, pro quibus tibi offerimus hoc sacrificium laudis, pro suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suę, &c.

237.

Canō mis-
sa,

7. sal. 39.

Alius item locus apud eundem est. Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi. Holocaustum & pro peccato non postulasti: tunc dixi, ecce venios in capite libri scriptum est de me, ut sciret voluntatem tuā, Deus meus volui, &c. Hęc verba convenire Christo est in professio, nam Apostolum Paulum in hoc habemus autorem, qui Hebræis scripsit de Christo. Ideo ingrediens mundum dixit hostiam & oblationem noluisti, corpus autem apræsti mihi, &c. licet hic varia sit lectio in Psalmis: Hieronymus legit, aures fodisti mihi: Augustinus, cor-

Heb. 10.

pus

pus perfecisti mihi: Paulus, corpus aptastū mihi, quod hinc euenit, cum LXX. legerint, *σῶμα δὲ καταρτίσω μοι*, quod si à *καταρτίσω* ducit originem aptare significat, sed à *καταρτίζω* denotat perficere. Exemplar autem bibliothecæ Vaticanæ habet *καταρτίσω* cum iota, ideo apparet hic pro perfici sumi, & non pro aptare, quod cum « scribitur. Vtunque, plana est intentio Psalmi, & clara inductio Pauli, inducitur enim filius Dei alloquens patrem: Hostiam & oblationem noluisi, scilicet veteris legis, quia illa non placabant: Corpus autem aptasti mihi (dicit glossa interlinearis, quod præ omnibus sacrificiis est) holocaustomata & pro peccato (id est, sacrificium pro peccato) non placuerunt tibi (glossa, quia per multa sacrificia vnū significabatur.) Tunc dixi. Ecce venio per incarnationem ad me offerendum secundum voluntatem tuam: In capite libri scriptum est de me. In capite libri æternæ prædestinationis, aut in capite libri sacrificiorum, hoc est, Levitico, aut in capite libri iam citati, id est Psalmorum, scriptum est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam, me offerendo pro homine, & hoc est sa-

crificium quod voluisti. Quæ declaraturus Apostolus subdit. Aufert primum, vt sequens statuat: quæ verba altius expensa liquido affirmât fixum aliquod & stabile sacrificium à Christo statutum in ablationem sacrificij veteris legis: Et propter hæc quatuor verba, prolixiores fuimus tot authoritates inducendo de ablatione sacrificiorum veteris legis, quia Apostolus breuius dicit. Aufert primum, vt sequens statuat, aufert quod per Moysen datum est, & statuit sequens sacrificium, glossa interlinearis, quasi stabile: Et cur statuatur subdit. In qua voluntate sanctificari sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Quod si hæreticus instet semel factam hanc oblationem, non quotidie, discutiemus vltimo, cum obiecta Lutheri, Zuuinglij, Riegeri & aliorum diluamus: Et ita intellexit Apostolum, sicut nos intelligimus, glossa ordinaria, quæ inquit. Ecce enim aufert primum sacrificium, & cum eo vetus testamentum, & statuit vt stabile novum sacrificium, & cum eo novum testamentum: Si enim momentaneè sacrificium noui testamenti fuisset consummatum cum

passione

passione & morte Christi, iam sacrificium illud non esset stabile, nec Christus esset sacerdos in æternum, sed solum fuisset sacerdos in cruce, secundum hæreticos.

At dices, Continens alia in virtute, debet esse iis præstantius, & omnem eorum perfectionem ambire & concludere: quomodo ergo sacrificium nouæ Evangelicæ legis in se complectitur omnia sacrificia veteris legis? Ad hoc breuibus respondeo, quod præter generalia nomina sacrificiorum, vt sunt Korban & Zebach, & Missa, erant quinque genera sacrificiorum, vt Leuiticus nos docet, nam primo erat ora holocaustum, quod totum concremabatur: vnde etiam nomen accepit, erat mincha munus seu donum similæ non fermentatæ conspersæ oleo, aut libationis. Erat & sacrificium solernum pacificorum. Erat & sacrificium hataath peccati commissi: Et huic non multum dissimile erat sacrificium delicti omisi, & erat etiam sacrificium expiationis. Hæc autem omnia perfectissime cõuenire in sacrificio Christi quis nõ videt? Et eni verum erat holocaustum, quod igne charitatis flagrabat, & in cruce incendebatur

Leuiti. 6.

7.

Leuiti. 7.

Leuiti. 6.

Leuiti. 7.

Leuiti. 23.

pro salute totius orbis, totum enim se obtulit, vt totum hominem redimeret: quod autem ex dilectione maxima factum præcellat holocausta, testatur Dominus apud

Marc. 12. Marcum. Et vt diligatur (Deus) ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine, & diligere proximum tanquam seipsum, maius est omnibus holocaustis. Erat Christus mincha, vt de hoc latius diximus supra capite secundo. Erat præterea hostia pacifica, quæ nõ aperuit os suum cum ad occisionem duceretur, & omnia pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in cælis,

Coloss. 1. siue quæ in terris sunt, ait Apostolus: Erat & hostia peccati, quoniam cum peccatum non fecit, factus est pro nobis peccatum, de quo paulo supra. Erat etiã asam expians peccata nostra, sicut iam audiui-

2. Cor. 5. mus Paulum dicentem. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis eius: & quod Ioannes ait, Sanguis Iesu christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Et quia quotidie peccamus, quotidie egem⁹ charitate Christi, qua nos pacificet & emundet ac sanctificet sacrificio mundo & immaculato corporis & sanguinis sui, quod fit in sacro Missæ officio.

Heb. 10.

1. Ioh. 1.

DVO LOCI PER ALI-

quos catholicos adducti, in se veri,
tamen non probant sacrificium
Missæ, sed tertius ex Apo-
stolo Paulo per Emserum
inductus est evidens.

Cap. 12.

NON desunt, qui Missæ sacrificium
hinc astruere nituntur, quod per
Esaïam dicitur de Christo, Oblatus est
quia voluit, ex quo aliqui sic ratiocinan-
tur. Si ergo Christus oblatus est, per alium
vel alios oblatus est: nam nullus oblatus
dicitur per seipsum aut à seipso. Et cū po-
pulus Iudaicus non fuit offerens, quia ha-
buit intencionem perdendi, non offerēdi:
Relinquitur Ecclesiam sponsam Christi,
quæ ab Abel incoepit, & eadē est in nouo
& veteri testamento, quæ Christū obtulit
figuraliter sub lege, etiā in nouo testamē-
to Deo patri Christum obtulisse in pro-
pria persona in ara crucis: Et illius obla-
tionis quotidianam celebrat in altari of-
ferendo memoriam. Quæ illatio indu-
bie est vera & catholica: Tamen hæretici
parati ad impugnandam veritatem, for-
te calumniarentur illam, nō modo quod
solum de oblatione reali victimæ Christi

Esa. 53.

Petrus
Schatz.

*Hebr. 7.**Hebr. 9.**Hebr. 12.**August.**Grego.**Ambro.**Heb. 10.**Heb. 6.*

loquitur, sed etiam quia negarent nullum dici oblatum à seipso, quia ad Hebræos Apostolus frequenter testatur Christum à seipso oblatum. Hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Et iterum: Qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo. Et iterum. Tanquam filiis vobis offert se Deus. Et commune est sanctis patribus dominum Iesum esse simul sacerdotem, hostiam, & deum, ut sit qui offerat, cui & qui offeratur, nam & hodie dum sacerdos est minister oblationis, Ecclesia quotidie offert, & Christus quotidie offert, qui pro nobis interpellat apud patrem.

Aliis videtur sacrificium Missæ stabiliri à contrario sensu ab Apostolo ad Hebræos. Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia. Inferunt itaque, voluntariè peccantibus relinquitur hostia pro peccato, quæ non est alia, nisi sacrificium Missæ: At hæreticus excuteret hunc locum, quoniam Apostolus non loquatur de hostia, ut in Missæ officio oblata, sed de ea ut communicanda nobis secundum totum effectum per gratiam baptismalem, quomodo & catholici doctores

doctores contra Nouatianum intelligūt eiusdem verba. Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, gustauerunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutésque seculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad poenitentiam: Itaque si lapso & excedenti post baptismum, baptismalis gratia de nouo nō communicatur, nisi Christus iterum crucifigeretur: ideo contenderet hic non relinqui hostiam sanctam de nouo in cruce offerendam.

Dimissis itaque istis duobus locis, aliū suscipio tam clarum & dilucidū, vt cauillari nequeat: is est ad eosdē Hebræos, vbi inquit. Omnis nanque pōtifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quę sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui condolere possit his qui ignorant & errāt, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis, nec quisquā sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Hic Apostolus volens sacerdotium & pontificatū Christi explicare, initio cōstituit rationē in cōmuni, pōtificiū

Hebr. 5.

nam primo ex hominibus assumitur, non ex angelis aut spiritibus, sed similis nobis ex hominibus pontifex assumitur, cuius rationem posterius assignat. Constituitur autem pro hominibus, ad utilitatem hominū, at quid debent facere, quia non pro quolibet negotio, sed in his duntaxat quæ sunt ad Deum? ideo eius officium est offerre dona & sacrificia pro peccatis scilicet dimittendis & satisfaciendis: Et cur ex hominibus assumitur? ut simili infirmitate detentus condolare possit, sicut Apost. Paulus testabatur se facere Corinthiis. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerē: omnibus omnia factus sum, ut omnes saluos facerē: Et quia sacerdos ipse infirmus est, offert pro seipso, sicut pro populo: sicut in canone orat pro populo cū ait, Memento domine famulorum famularūque tuarum & omnium circumstantium pro quibus tibi offerimus, &c. pro se vero & aliis sacerdotibus, inquit. Ut quotquot ex altaris participatione cū hoc sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione celesti & gratia repleamur: Et quia magn⁹ honor est ministeriū sacerdotij gerere, nullus sibi sumat honorem, sicut

sicut Dathan Chore & Abiron se ingerētes, propterea descenderunt viui in infernum: sed qui vocatur à Deo, vt Aaron. Et sicut Moyſes dixit filiis Israël. In hoc ſcie-
tis, quòd dominus miſerit me, vt facerem vniuerſa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim, &c. Cum ergo ex Ap-
postolo conſtet, vnde ſacerdos aſſumatur, ad quid aſſumatur, & quod eius officium, & à quo aſſumatur. Et hanc voluit eſſe ra-
tionem communem ſacerdotij, ex qua ra-
tione oſtendit poſtea Chriſtam perfectiſ-
ſimum pontificem: Niſi ergo Luther au-
ferat omne ſacerdotium de Eccleſia (qui
contra non ſolum laicos, ſed ipſas etiam
fœminas conſtituit in vniuerſum ſacerdo-
tes) fateatur neceſſe eſt, & officia ſacerdo-
talia eſſe in Eccleſia, quæ ſunt offerre do-
na & ſacrificia pro peccatis & ſuis & po-
puli: Et cum omnia ſacrificia conſumma-
ta ſunt in vno illo & vnico Eucharistiæ
ſacrificio, quod eſt ſummum omnium, &
plenitudo omnium, & ſolum illud & vni-
cum relictum ſit, conſectarium eſt neceſ-
ſitate quadam, ſacerdotem noui teſtamēti
offerre ſacrificiū Eucharistiæ, & cum non
offerat, niſi in miſſa, maniſeſtiſſima ratio-
ne colligitur, miſſam eſſe ſacrificā: Vnde

N^{mo}. 12.
Ibidem.

.55. 12.

rectè & erudite vidit Hieronymus Emser sacerdos catholicus ex prædictis verbis Pauli, hæc esse reposita in Canone. Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata: aut S. Paulū prædicta ex Canone esse mutuum, constat itaque Missam esse sacrificium.

Missæ sacrificium iterum asruitur ex Paulo, & ad Hebræos decimotertio, & ad vetus Testamentum reditur in Sophoniam. Cap. 13.

Heb. 13.

SVfficere arbitror hæc novi & veteris Testamenti de sacrificio Missæ testimonia cuique catholico & pio Christiano, qui non obduruit pectore, nec obturavit aures suas more aspidis surdæ: at pro complemento huius partis duo ex eisdem testamentis proferamus testimonia: Primum est eiusdem Apostoli Pauli ad Hebræos. Habemus, inquit, altare de quo edere nō habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt, quorum enim animalium inferitur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra, propter quod & Iesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Hic Apostolus declarat se loqui de Christo, & testatur in Ecclesia

clesia esse altare, & ita sacrificium, quod
 ne proteruendo neget hæreticus, in Græ
 co præuentus est, vbi hoc loco legitur.
 ἡχοὺς θυσιᾶς ἁγίων, habemus thysiasti-
 rion, quo ἀπὸ τῆς θυσιᾶς deducitur, à sa-
 crificio, ac si Latine sacrificatoriū diceret:
 Idem contigit in lingua sancta, à sebach
 sacrificio deducitur misbach, seu misbeach
 sacrificatoriū: apostoli itaq; testimonio ha-
 bemus altare sacrificatoriū in Ecclesia, &
 quid in eo sacrificabitur, nisi Eucharistia,
 corp⁹ & sanguis domini nostri Iesu Chri-
 sti? nam patres verba Pauli in hunc fermè
 modū exposuerunt, quia S. Paulus voluit *Leuiti. 4.*
 cōsuetudinē legis in festo expiationis ad *Num. 19.*
 spiritalem referre sensum, nam eo die ac- *Num. 29.*
 ceperunt vitulum & hircum, & immola-
 bant intra castra, & sanguis inferebatur à
 pontifice intra sanctuariū, vt repetit Apo-
 stolus: carnes vero extra castra cremaban- *Heb. 9.*
 tur, & non comedebātur nec ab offerenti-
 bus, nec à deseruiētibus tabernaculo: Om-
 nia autem in figura contingebant illis, ait
 Apostolus: Hircus & vitulus significabāt *1. Cor. 10*
 Christum propter similitudinē carnis pec-
 cati, cuius sanguinis effusione paruic no-
 bis aditus ad sancta sanctorum, id est, ad
 cœlum: Intra castra immolatus est, &

*Matt. 27.**Ioan. 19.*

Hierusalem vocibus & iudicio Iudæo-
 rû & Pilati, sed extra muros Hierusalé in
 cruce cremabantur carnes eius igne ama-
 rofissimæ & acerbissimæ passionis: Altare
 extra urbē, extra synagogā habemus Ec-
 clesiæ ad sacrificandū in eo corpus domi-
 ni: de quo non habet potestatem edendi,
 qui tabernaculo synagogæ adhuc deser-
 uiunt: quia si circūcidimini, Christus ni-
 hil vobis proderit: sed filiis Ecclesiæ, sicut
 conuenit offerre, ita etiā cōpetit edere de
 corpore Christi, quia caro christi vere est
 cibus, & sanguis eius vere est potus: nā in
 oblatione & sumptione simul, perfectior
 est charitatis Christi in sua passione no-
 bis ostensæ recordatio, vt deducit contra
 hæreticos venerandus Gaspar Scharzger:
 Stat ergo Apostolica sententia inuicta:
 Ecclesiam habere sacrificatorium altare,
 in quo hæretici nullum sacrificium da-
 bunt externum, nisi sacrosanctam Eucha-
 ristiam: In quo Ecclesia triumphat con-
 tra Nouicios hæreticos.

Esch. 1.

Vltimo vt rota sit in medio rotæ, post
 nouum testamentum recurramus ad ve-
 tum, & audiamus exhibitum nobis in le-
 ge Evangelica sacrificium, quomodo sit
 propheticum

prophético spiritu à Sophonia præuaticinatum: Sic enim inquit: Quapropter expecta me, dicit dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia iudicium meum ut congregem gentes & colligam regna, & effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei, in igne enim cœli mei deuorabitur omnis terra, quia tunc reddam populis labium electum, ut inuocent omnes nomen domini, & seruiant ei humero vno. Ultra flumina Aethiopiæ, inde supplices mei, filii disperforum meorum deferent munus mihi. Hic propheta indubie loquitur de aduentu Christi, id quod etiam Iudæi fatentur, licet multa fabulosa admisceant, ut Hieronymus testatur: quod autem aliqui volunt intelligere de secundo aduentu Christi, id ad literam fieri nequid, quoniam post extremum iudicium, à flumine Aethiopiæ non venient supplices Christo, nec filii disperforum deferent munus: & licet B. Hierony. hic aliquantulum variet à Septuaginta, ut de futuro, de electo, &c. tamen ipse reddit causam huius, ut liquet apud eundem: Et hoc ponderandum, quod ubi interpret dixit. Deferent munus mihi, & septuaginta: Affferent victimas mihi: propheta eodem sp̃

Hierony!

ritu quo alij, vtitur peculiari illa dictio-
ne mincha, quam magis respondere sacri-
ficio nostro, capite primo supra ostendi-
mus apud Malachiam: Et certe mysterio
vacare non poterit, quòd cum sacrificiorũ
varia sint nomina apud Hebræos, sicut su-
pra diximus, ramen Moy ses, Esaias, Mala-
chias, & Sophonias, prædicentes sacri-
ficiũ gentium venientium ad Christum,
vno nomine conformiter omnes appel-
lant, scilicet mincha.

Expendamus itaque Sophoniæ vaticini-
um: nam propheta præuidens malitiam
& incredulitatem Iudzorũ, increpat Hie-
rosolymam. Væ prouocatrix iræ diuinæ
propter malitiam sacerdotum & scriba-
rum insurgentium contra Christum, quia
non audiuit vocem Christi, nec suscepit
disciplinam Euangelij: Non est confisa in
Domino sicut olim patres, sed in homi-
nibus: timuerunt enim ne venirent Ro-
mani & tollerent locum & gentem: prin-
cipes autem eius iudices Prophetæ & Sa-
cerdotes Pilatus, Herodes, Annas, Cai-
phas, quasi Leones, Lupi vesani & impij
præuicatores legis: Dominus autem Ie-
sus iustus in medio ciuitatis, sed manife-
sto iudicium punitionis venit super Hie-
rusalem

rusalem & populum Iudæorum per Titum & Vespasianum, sed populus iniquus non credidit confusionem suam venturam propter Iesum, ideo Dominus disperdidit eos de Iudæa, & dissipati sunt principes & sacerdotes eorum qui fuerunt anguli, quia hæcenus sederunt sine principe, sine sacrificio, sine templo: Tamē post illam desolationem aliqui timebunt & suscipient Christi fidem, & post illam sequuntur ea quæ superius induximus. Expecta diem resurrectionis meæ futurum, quia post hunc dato spiritu sancto congregabo gentes, & colligam regna in unitatem fidei per Apostolos & discipulos meos, & omni errore idololatriæ sublato, & dæmonibus conculcatis, ac terrenis operibus destructis, perditis tyrānis & idololatriis credere nolentibus fidelium prædicationi, purgatis sic & eliminatis erroribus per cælos Dei (id est Apostolos, qui enarrant gloriam Dei) ē terrenis hominibus, tunc Dominus reddet labium electum, quando Apostoli vniuersis linguis locuti, veteri errore sublato, redditum est vnum labium confessionis diuinæ, & omnes gentes, non solū Iudæi innocabāt nomen Domini, & seruiant ei vno humero,

- Philip. 2.* Septuaginta habent vno iugo, vno humero & vno iugo cultus Christi, in cuius nomine omne genu flectatur, celestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur dominum Iesum in gloria dei patris, cuius iugum suauis est, & onus leue:
- Matt. 11.*
- Psal. 67.* Et ne paucas credatis futuras gentes in me credentes, sicut fuit paruus angulus Iudææ, supplices mei & adoratores mei venient ultra flumina Aethiopiæ, sicut seruus meus Dauid prædixit. Aethiopia præueniet manus eius Deo, & Ecclesia gentium, quæ erat dispersa in varietatem rituum & cultum plurimum deorum, illis relictis & abiectis deferret mihi sacrificium & victimam. Et ideo etiam odiente & inuidente filia mea synagoga tamen de gentium populo sacrificia offerret, & reliqua quæ prosequitur B. Hieronymus ibi ad litteram. Et quauis prophetia ista posset ad mores trahi, & ad sensum alium spiritalem, tamen ad litteram est clarissimum quod prædicitur præuicatio Hierusalem, & eius destructio, ac Iudeorum dispersio, & vocatio gentium in unitate fidei post resurrectionem Christi, & quod gentes colentes Christum & ferentes iugum ipsius, etiam deferrent sacrificium. Et quod est illud vnicum sacrificium

ficiū Ecclesiæ gentium, vnicū iugum,
 quod fertur super vno humero, nisi sacri-
 ficiū Eucharistiæ, per orbē terrarum in
 missæ officio oblatum? Roborat prædicta,
 quòd veritas Hebraica, vbi nos legimus
 deferent munus mihi, habet sacrificiū
 meum, seu donum meum, quia hoc pecu-
 liariter dicit deus hic sacrificiū suū,
 quod est ipsemet: Nec te moueat, quòd
 interpres illud nomen Mincha munus so-
 litus est vertere vel donum, quia & secun-
 dum proprietatem linguæ recte ita inter-
 pretatur: & sacrificia in scriptura recte sic
 appellantur, quòd nihil offeramus, nisi
 quod prius accepimus gratuito à Deo, vti
 David ait. Tua sunt omnia, & quæ de ma-
 nu tua accepimus dedimus tibi: accedas
 Euangelium & inuenies, Si offers munus
 tuum ad altare, & ibi recordatus fueris,
 & cæ. Et iterum, & mittebant munera sua
 ad gazophylacium: Cæco etiam præcepit
 dominus, vt offerret munus quod præce-
 pit Moyses: Et ab initio Bibliæ. Factum
 est post multos dies, vt offerret Cain de
 fructibus terræ munera domino: Tamen
 peculiarius corpus Christi & sanguinem
 dicimus donum & munus, quod filius da-
 tus sit nobis, & cum illo omnia donauit.

1. Par. 29.

Math. 5.

Luc. 21.

Matt. 8.

Gen. 4.

Roma. 8.

Esa. 49.

Esa. 48.

nobis: Ideo apud Esaiam loquitur pater
ad filium. Dedi te in lucem gentium: Et
dedi te in fœdus populi. Præcepit ergo
dominus per Sophoniam, expectandum
diem resurrectionis suæ, ubi ab omnibus
gentibus offerenda essent ei sacrificia sub
vno Christianorum cultu.

DE VSV SACRIFI- cij Missæ in Ecclesia Dei, Liber secundus.

MISSAE SACRIFICIUM

*Propheta prædictum, à Christo ex-
hibitum, Apostoli observarunt,*

*& primo quidem sine scri-
ptura. Cap. 1.*

Ecce quam multa, quâ cla-
ra habes utriusque testamen-
ti testimonia, in Ecclesia fu-
turum aliquod iuge & per-
petuum sacrificium Deo ac-
ceptissimum, & tamen ab hæreticis resi-
stitur & contradicitur, non alicui homi-
ni, sed spiritui Dei, sed evidentissimæ ve-
ritati: Et tamen has in Deum blasphemias
hæretici

hæretici sub nomine Christi effatiunt, in cuius nomine gloriari volunt, & tamen gloriæ Christi detrahunt & inuident: Eos autem non ex ouili amabilis Domini Saluatoris esse, ex hoc certissimo scies, quòd à mille & quingentis annis pultus fidelium in hoc ouili, hanc gloriam Christo detraxit in Sacramèto, quâuis plurimi lupi rapaces, hæretici perfidissimi hoc venerabile Sacramentum diris morsibus inuaserint, at nunquam negauerunt illud esse sacrificium, sed Latini, Græci, Hebræi, Indi omnes asserunt, & hodie quotquot Christiano nomine censentur, hoc intrepidè & constanter affirmant, demptis nouis hæreticis aquilonaribus, vix sex annis natis. Quantum ad sacrificij rationem attinet, vnum solum reperio errorem tempore Fulgentij in Aphrica inter Vvâdalos propagatum, at non negabant Eucharistiam in missa offerri, sed contendebant solum patri offerendam, non filio: nimirû, quia Arriana erant infecti hæresi, catholicos despectim appellantes Homusianos. Contemplemur itaque veritatè à prophetis prænunciatam, à Christo exhibitam, ab Ecclesia quoque frequentî vsu fuisse receptam.

Vnde id principio nullus Catholicorum negare aufit, missas ac communionem panis ac vini ritum esse à Christo institutum & præceptum: Res adeo manifesta, & ab Euangelistis testata, ut etiam Luther fons totius perfidiæ id cōstantissime affirmet: Huiusmodi autem præcepto obtemperarunt primitivæ Ecclesiæ fideles, ut Lucas attestatur: Erant inquit perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus: Ordinem autem missæ ad formandum cultum diuinū Beatus Petrus Apostolus (adhibito sine dubio aliorum Apostolorum consilio) velut princeps & pastor Ecclesiæ primus digessit: Id quod Hugo ex veterum autoritate asserit libro secūdo de sacramentis, Celebratio missæ in commemoratione passionis Christi agitur: & infra. Hanc missam B. Petrus Apostolus primus omnium Antiochiæ dicitur celebrasse, in qua tres tantum orationes in initio fidei dicebantur, incipientes ab eo loco, vbi dicitur. Hæc igitur oblationē. Quo intellige publice primam missam Antiochiæ celebratam, vbi Ecclesia plus florebat, quàm in aliis locis: sicut Lucas scribit. Profectus est autem (Barnabas) Tharsum,

Luc. 22.

1. Cor. 11.

Act. 2.

Hugo.

Act. 11.

vt quæreret Saulum, quem cum inuenisset, perduxit Antiochiam, & annum totum conuersati sunt ibi in Ecclesia, & docuerunt turbam multam, ita vt cognominarentur primum Antiochiæ discipuli Christiani: Meminit & Eusebius in historia Ecclesiastica. Iam inde quàm plurimi & alij ex gentibus apud Antiochiam ad fidem veniunt eorū prædicatione pertracti, qui pro seditione aduersus Stephanum commota, disseminati sunt, per quos & apud Antiochiā florentissima congregatur Ecclesia, in qua erant etiam prophetici ordinis viri quamplurimi, cū quibus & Barnabas & Paulus, quibus omnibus pariter in gratia Dei & vnanimitate degentibus, ibi primum discipuli, velut è perenni fonte, sumpto vocaculo, appellati sunt Christiani: quare factum est vt Petrus ibi septem annis sederit, & illic Cathedrā erexerit (vt libro de primatu Petri asseruimus) & missam celebrauerit. Testatur etiā id Isidorus de origine officiorum. Ordo autem missæ inquit, quibus oblata Deo sacrificia consecrantur, primo à sancto Petro est institutus, cuius celebrationē vno eodēque modo vniuersus peragit orbis: Eam formam & eum ordinem missæ cele-

Eusebius
lib. 2.

Hebra. 8.
Hier. 31.

brandē in scriptis redegit B. Iacobus Hierosolymis Episcopus, vt sexta synodus testatur nam non erat ab initio mos Apostolorum, sacra fidei nostrę mysteria in scriptis tradere: sed quia Christus nouum testamentum non in litera, sicut Moyses legem, sed in cordibus fidelium scripserat, iuxta Hieremias vaticinium: Apostoli per manus tradiderunt mysteria, vt ex Damasceno induximus, libro de non tollendis imaginibus: Et clare id testatur Apostolorum familiaris & discipulus Dionysius, cuius diuino loqua verba tota referre placet: loquēs enim de mysteriis fidei nostrę per Apostolos traditis, subdit. Ac pręterea quęque ab eisdem sanctissimis viris sacratione & purgatione, & propinqua quodam modo cęlesti Hierarchie doctrina, sancti duces ac pręceptores nostri didicerunt ex animo in animum (medio intercurrente verbo corporali quidē, sed quod carnis penitus excedat sensum) sine literis transfusa sunt: & ipsi quoque sanctissimi principes nostri, dum sacra publice peragenda institerunt, non apertis ac patulis sensibus, sed signis augustioribus tradiderunt. Necessario itaque primi illi nostri sacerdotalis muneris duces, cum ex summa

ma supersubstantialisque deitate ipsi sancti maneris plenitudinem percepissent, & id ipsum deinceps proferre & propagare à diuina bonitate missi essent: Ipsique (ut qui transissent in Deum) posteros ad diuina prouehere assatim cuperent, visibilibus signis cœlestia sacramenta texerunt, varietatēque ac multitudine quod vnicū est & collectum tradiderunt, & in humanis imaginibus res diuinas, materialib⁹sq; figuris, spiritualiū maiestātē, atque in his quæ nobis sunt familiaria, summa illa & supersubstantialia partim scriptis, partim non scriptis constitutionibus suis (iuxta quod sacræ diffiniūt leges) nobis tradiderunt, & quæ sequuntur. Hic sacer Dionysius apertissime testatur, quomodo mysteria fuerint occulta ab Apostolis, & de animo in animū transfusa esse: Et licet in cōmuni loquatur de mysteriis fidei, tamen speciatim videtur exprimere sacrificiū missæ cū inquit. Cū sacra publice agēda instituerunt, ut Chamaldulen. trāstulit, & expressius quidē hoc indicauit antiquus interpreter Ioā. Sarracenus ita vertēs eo loco, Chamaldulen. Sarrace. Neq; enī hęc diuini sūmi sacerdotes in sacrificii cōmune, nō velatis inuisibilib⁹, sed in symbolis sacris tradiderūt. Quod ada-

missim ipsi Dionysio respondet dicenti.
 Οὐδὲ τοῦτα τῶν ἱερῶν ἱεραρχῶν εἰς τὸ
 τῆς ἱεραρχίας κοινὸν ἀπερχομένης νοή-
 σισιν. ἀλλ' ἐν συνόλοις ἱεροῖς παραδιδό-
 μέτων. Nam ἱεραρχία recte vertitur sacri-
 ficiū, qua dictione hic sanctus pater vsus
 est. Quod si altius expēdas verba Diony-
 sij de principibus & ducibus fidei nostræ,
 inter quos & diuus Paulus fuit Dionysij
 præceptor, confestim erit manifestarium
 quid sibi voluerit S. Paulus cum ad Co-
 rinthios scripsit. Cætera cum venero di-
 sponam: nam de communione Eucharis-
 tiæ eos instruit: Et cum Apostoli partim
 scriptis, partim non scriptis institutioni-
 bus mysteria nobis tradiderunt, confecta-
 rium est diuiniorum vsus Eucharistiæ in
 sacrificio Paulum tradidisse nō scriptum,
 & vsus communionis tradidisse in scri-
 ptis: Id quod (ni fallor) Augustinus ex A-
 postolo intellexit, dum ad Ianuarium scri-
 psit, vniuersæ Ecclesiæ morem defenden-
 do (quem etiā nunc hæretici subuertunt)
 vt pro honore tanti sacramenti, Eucharis-
 tia non nisi à ieiuniis sumatur: subdit. Et
 ideo non præcepit, quo deinceps ordi-
 ne sumeretur, vt Apostolis per quos Ec-
 clesiæ dispositurus erat, seruaret hūc locū:
 Cum

1. Cor. II.

Augusti.
 ad Ianua-
 rium.

Cum vero ait Apostolus de hoc sacramen-
to loquens. Cætera autem cum venero or-
dinabo. Vnde intelligi datur, quia multū
erat, vt in Epistola totum illum agendi or-
dinem insinuaret, quem per orbem vni-
uersa seruat Ecclesia ab ipso ordinatum
esse, quod nulla morum diuersitate va-
riatur.

QVI VSI FVERINT MIS-

*sa, & qui scripserint primo missam, &
ex Canone Latino & Græco pro-
bari sacrificium missæ.*

Caput I l.

FIdeles itaque patrum historię nobis
tradunt, Petrum primo publice cele-
brasse missam in Antiochia Syriæ & dein
in Vaticano in Europa: Iacobum Hiero-
solyms in Asia: & Marcum Alexandriæ
in Aphrica. Et cum S. Iacobus primus in
scripturis formam celebrandi missam re-
degerit, manifeste comprobatur Aposto-
los primum non nisi in lingua Hebræa
missas celebrasse, & vsque ad tempora A-
driani Imperatoris, & in Græcia in lin-
gua Hebræa celebrabatur, & tunc demum
ceperunt vti lingua Græca in mysteriis
sacris: In augustiorem tamen formā con-

traxit illam Basilii Magnus & scriptis commendavit: Quod idem canon synodi sextæ, sicut de sancto Iacobo testatur: ita enim inquit. Iacobus frater domini secundum carnem, cui primum credita est Hierosolymitana Ecclesia, & Basilii Cæsariensis. Episcopus, cuius claritas per totum orbem refulsit, in scripturis addiderunt nobis missæ celebrationem. Et hac missæ formulæ hodie in quadragesima & certis aliis diebus utuntur Græci, frequentius tamen per circulum anni formulæ à Ioanne Chrysostomo præscriptæ utuntur, rarius Epiphani, nam non plures formas missæ habent in hunc diem Græci, quam tres præfatas: De missæ formulæ non sum in præsentia plura dicturus (licet cæcis miris modis lacerent hæretici) quod egregie sit ab Emsero defensa & iniuriis Lutheri vindicata, ac cum missæ officium à Christo fuerit præceptum, & ab Apostolis tanto tempore observatum in lingua patria Hebræa: Verisimile est, ut sacra illa, nomine quoque; Hæbræo appellaret missam, quod doctè & erudite Ioannes Capnion in sua grammatica tradidit, quem etiam Iacobus Strapulensis & Iodocus Clichshoueus in hoc sunt secuti, Nam postquam

quam dixit Nas significare munus personale, collectam, inductionem, angariam, tributum, Compluten. addit censum, vectigal, &c. Inde deducatur per additionem dictio Nissa, id est oblatio quæ fit superiori Domino propter munus personale, Deuteronomii decimosexto Nissa nadabeth oblationem spontaneam manus tuæ, quam offeres iuxta benedictionem Dei tui. Nec mirare quod hinc legit missas, quia missach regulariter dicitur, & in constructione mutatur h in th lene, quod nomen nos Christiani sacrificio impositum retinuimus usque in hunc diem. Ideo neque Latinum est, neque Græcum, sed Hebraicum, nam Græcis λειτουργία dicitur vel λειτουργία, ministerium: Id in quâ probabile reputamus, quod cum tanto tempore Apostoli & successores in sola lingua Hebræa celebraverint, etiâ nomen Hebræum una transfuderint. Vnde iterum heretici confutantur, quoniam ipso nomine indicat missam sacrificium esse. At hinc Zuvinglius grammaticus obstrepit Capnioni sane plusquam infantiliter, neque rem, neque verba à Capnione signata intelligens falsum ei imponit, quod dixerit esse munus personale hoc non dixit Capniop, sed oblatio-

nem debitam propter munus personale
 Et iterum nihil ultra puluerulentem scho-
 lam sapiens, accipit munus pro dono, cum
 Capnion pro eruditione sua & legali qua
 pollebat sapientia, per munus intellexe-
 rit debitam obligationem inferioris ad su-
 periolem, sicut obligatur homo Ligius:
 at Capnionem nostrum pulchre vindica-
 uit Emserus noster & ipse ex Suevis na-
 tus. Ex dictis iam in summa colligimus
 Rem Missæ nos habere in Ecclesia à Chri-
 sto, modum autem celebrandi & nomen
 celebrationis ab Apostolis: licet modus il-
 le auctior factus sit semper in primitiva Ec-
 clesia tempore martyrum vsque ad Gela-
 sium Papam: At quia Canonis maior pars
 ab ipsis Apostolis posita est, & à martyri-
 bus in sede Apostolica positis: ideo ex ca-
 none missæ liquefcit missam esse sacrifi-
 cium: Et hinc ordiamur. Hæc igitur obla-
 tionem, ecce oblationem appellat. Et mox.

I Quam oblationem tu Deus in omnibus
 quesumus benedictam, ascriptam, ratio-
 nabilem, acceptabilemque facere digne-
 ris. Verborum istorum meminit Ambro-
 sius de Sacramentis. Et infra: Offerimus
 præclaræ maiestati tuæ de tuis donis ac
 datis, hostiam puram, hostiam sanctam, ho-
 stiam

Canon.

quam immaculatam. Quæ verba indica-
 uit, ni fallor, Augustinus, cum dixit, quæ
 scriptura trifaria digesta super panem &
 calicem prolixæ orationis verba commen-
 davit: Nam non modo quod in Euange-
 gelio continetur, vel ab Apostolo quod
 est insertum secretis, dicimus, sed & alia
 plura adiicimus, magnam quasi vim com-
 mendantia mysteriis. Prosequitur canon. IIII
 Supra quæ propitio ac sereno vultu respi-
 cere digneris & accepta habere, sicuti ac-
 cepta habere dignatus es munera pueri
 tui iusti Abel, & sacrificiū patriarchæ no-
 stri Abrahæ, & quod tibi obtulit summus
 sacerdos tuus Melchisedec, sanctum sacri-
 ficiū, immaculatam hostiam, nihil istis
 clarius: Et iterum. Supplices te rogamus
 omnipotens Deus, Iube hæc perferri per
 manus sancti angeli tui in sublime altare
 tuum, in conspectu diuinæ maiestatis tuæ.
 At mox resistunt hæretici, quid canonem
 nobis obiicis à nobis dudum explosum
 & abiectū? in quem Zuvinglius ausus fuit
 scribere, & nouum canonem condere: Sed
 his temeritatibus ô Lutherani vos ipsos cō-
 demnatis reos hæresis, & alienos ab Eccle-
 sia Dei: Canonem enim istum vetustissi-
 mum, ab Apostolis initiatum, à pontifici-

bus martyribus auctum, à Gelasio papa ante mille annos in hanc ferme formam, in qua iam est (paucis per posteros additis) redactum, à tota Ecclesia Latina susceptum hætenus & observatum, vos homines privati propria temeritate respuitis hunc, & novum conditis. O præsumptio, toti Ecclesie & tot sanctis martyribus nolunt cedere in autoritate condendi canonis: Et isti cynici Theologi audet hanc sibi usurpare autoritatem: Beatus Augustinus, cuius tempore Ecclesia vix steterat cccc. annis, tantum tamen Ecclesie tribuit, ut in Epistola ad Hieronymum dicat. Contra ecclesie fundatissimum morem nemo sentiat: Similiter de consuetudine Ecclesie orandi pro mortuis inquit. Si nulla esset autoritas S. scripturæ, quæ doceret orare pro defunctis, tanta est autoritas ecclesie & consuetudinis eius observatæ, ut nemo illam insequens possit errare: Ideo sufficiat catholicis per canonem ecclesiam explicuisse Eucharistiam esse Sacrificium in missa, licet nihil satis sit hæreticis: Et ab impetitionibus, calumniis, et nugis Zvunglij pulchre vindicatus est canon auctore Emsero, qui hæreticum ferocitatem sub ferulam grammaticæ coëgit, in quo tamé campo

campo imprimis arrogat se aliquid esse. Et ne latinam solam Ecclesiam huius fuisse sententiae existimer hæreticus: doceamus obiter, & amplissimam Græcam idem sensisse, quod ex canone liquet & præambulis & appendiciis, nam sacerdos exiēs cum diacono inclinatus ante sanctā ianuam inter alia orat, *ὡς τὴν ἀναίμακτον ἱεραγίαν ἐπιτελίσω*. Et hoc incruentū sacrificium perficiam: Sic postea indutus vestibus sacris, sicut in Ecclesia Latina, nisi quod geminum habet manipulum: ut eis τὴν προέσβιν: & facit μετανοίας τρεῖς, ac inter alia sic orat: *Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν δὲς ὑμῖν βοήθειαν τοῦ συντελίσαι μετὰ φόβου τὴν θείαν ταύτην ἡ, φρικτὴ δικάτην θυσίαν, ἡ, ἱερτεῖναι νῦν, &c.* Domine Deus noster, da nobis auxiliū ut perficiamus cū timore diuinum hoc & expauescēdum sacrificiū, & fungar sacerdotio nunc & in omnem vitam meā, &c. Similia sæpe repetit circa prothesin, quando præparat sacrificanda, & similiter postea quādo venit ad sacram trapezam, & præcipue deuotissimam fundit ad Deū orationem, post missam catechuminum, & fallentibus cātoribus hymnum Cherubicum, ubi inter alia inquit:

καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἰσημερίας, καὶ τῆς
 λειτουργικῆς ταύτης, καὶ ἀναμαρτῆ θυσίας
 τὴν λειτουργίαν. Et summus sacerdos no-
 ster sanxisti & sacrificabilis huius & in-
 eruenti sacrificii oblationem. Et infra.
 Ἐπίλεψον ἡμεῖς τὸν ἁμαρτολὸν ἡ, ἀχρεῖον
 δούλον σου, ἡ, καθάρσον με τὴν ψυχὴν ἡ,
 τὴν καρδίαν, ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, ἡ,
 ἐκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου πνεύμα-
 τος. Ἐνδυσμύδων τῆς ἱερατείας χάριν πα-
 ρεῖναι τῆς ἁγίας σου ταυτῇ τελετῇ, ἡ,
 ἱερευρῆσαι τὸ ἅγιον ἡ, ἄρχαντόν σου σώμα
 ἡ, τὸ τίμιον αἷμα, hoc est, Respice in me
 peccatorem & inutilem famulum tuum,
 & purifica me, animam & cor à conscrip-
 tis malis: Et idoneum me fac virtute sancti
 tui spiritus, indutum sacerdotali gratia, as-
 sistere sanctæ tuæ huic trapezæ, & sacrifi-
 care sanctum & immaculatum tuum cor-
 pus & preciosum sanguinem.

VSVS SACRIFICII MIS-

*sa probatur ex sanctis Andrea Aposto-
 lo, Dionysio, Ignatio, Irenæo, & Ter-
 tulliano, ubi de annuversariis mor-
 tuorum. Cap. III.*

SI ad viros sanctos ac Deo familiares
 Evenerimus, idem comperimus, sanctam
 Eucha-

Eucharistiam in missa offerri: nam si hystoriis de columnis Ecclesiæ conscriptis nō minus fidem adhibere debemus quā gentilium Chronographis: occurrit nobis primo, quod & pater Schatzger prius attulit & Emser de sancto Andrea, cui cum proconsul Egeas diceret: Hæc vana tuis narra, & mihi obtempera, ac diis omnipotentibus sacrifica: Respondit ille. Omnipotenti Deo quotidie agnum immaculatū offero, qui postquam à toto populo comestus fuerit, viuis ac integer perseuerat: Sic Sixtus Decio dixit. Ego semper sacrificauit & sacrificabo Deo omnipotenti Iesu Christo: & quod loquatur de sacrificio missæ, liquet ex eo quod sanctus Laurentius ad eum dixit, dum duceretur in custodiam, Quo progredieris sine filio pater? quo sacerdos sancte sine Diacono properas? tu nunquam sine ministro sacrificium offerre cōsueueras. Quod plures alii martyres confessi leguntur, dum ad sacrificandum diis cogerentur.

Sic beatus Dionysius Areopagita Apostolorum discipulus familiaris & σύγγε-
νος, ubique sacrificium facit ex missa, imò totam formulam missandi tempore apostolorum præscribit: Capite enim tertio

ab initio iuxta translationem Sarraceni appellat Eucharistiam hostiam hostiarum. Et mox infra: Fermè non reperiri, inquit, Sacerdotalis muneris mysterium peragi, quod non compleatur in consumatione diuinissima Eucharistiae, ad vnam perficiente sacrificio collectionem. Quod & si Chamaldulen. in sua versione non meminerit sacrificii, tamen inspicienti Dionysium, hoc erit clarissimum. Οὐ γὰρ ἐν ἑβρ., & c. τῷ τελειωθέντος ἱεραγείας συναγωγῇ, & c. Sic postea altare frequenter appellat à sacrificio thysiastrion: Et sacerdotem affirmat laudantem sacras diuinas actiones, sacrificare diuinissima: Et in posterioribus explicando spiritalem sensum, hoc largissime testatur, fortè in fine aliqua ex Dionysio recitabimus.

Hoc idem cumulatissime affirmat magnus ille martyr Ignatius, Apostolorum discipulus & familiaris, qui dominum in carne post resurrectione nouit: Is in Christianissima illa epistola ad Smyrnen. cuius & B. Hieronymus meminit, inter alia sic scripsit. Omnes episcopum sequimini, sicut Christus Iesus patrem: presbyteros sicut Apostolos: Diaconos autem veneramini sicut Dei mandato ministrantes: Ne-

mo præter Episcopum aliquid agat eorū
 quæ ad Ecclesiam pertinent: firma Eucha-
 ristia reputetur, quæ ab Episcopo conces-
 sa fuerit. Vbi Episcopus præsens fuerit, il-
 luc & plebs cōgregetur: sicuti & vbi Chri-
 stus est, omnis militia cœlestis adest, tan-
 quam principi militiæ virtutis domini, &
 ipse est dispēsator totius intelligibilis na-
 turæ: propterea non licet sine Episcopo,
 neque offerre, neque sacrificium immo-
 lare, neque missas celebrare: libenter in-
 duximus hunc locum Ignatii, quòd tres
 sacros ordines primitiæ Ecclesiæ asserat,
 & distinctionem Episcopi à Sacerdote,
 quod tamen expressius facit Epistola pri-
 ma ad Trallianos: Hoc impie negant ho-
 die Lutherani, non solum asserentes cum
 hæreticis Arrianis, Episcopū non esse su-
 periorem sacerdote, sed externum omni-
 no tollunt sacerdotiū, affirmantes omnes
 catholicos ex æquo esse sacerdotes, aufe-
 rentes penitus ordinis sacramētum. Porro
 & id animaduersione dignum, quod vir
 Apostolicus, sicut & Dionysius & Poly-
 carpus, inhibet ne in pertinetibus ad Ec-
 clesiam aliquid agatur iniussu Episcopi:
 Vbi arrigant aures velim furiosi & insa-
 ni ciuitatum quarundam rectores, qui et si

egregiam hactenus meruerint administra-
re Reipublicæ gloriā, ac modo hæresi sub-
uerſi, & ſuperbia inflati, diſponunt de re-
bus Eccleſiæ, de ſacramentis, de ſacrificiis,
de myſteriis, non ſolum iniuſſu Epiſcopo-
rum, ſed illis etiam reclamantibus: tantum
longe abeſt Euangelium Lutheri ab Euā-
gelio S. Ignatii. Poſtremo liquet miſſam
eſſe ſacrificiū, cum vir ſanctus & zelo ar-
dentiffimus doceat, non modo non offe-
rendum abſque Epiſcopo, ſed neque ſacri-
ficiū immolandum, nec miſſas celebran-
das: quid amplius volunt hæretici miſſam
erectam in ſacrificiū quæſtus & lucri gra-
tia? an tale quid ſuſpicatur de glorioſis il-
lis martyribus & Deo plenis, Dionyſio,
Ignatio & Polycarpo? Quibus tertiū ad-
iungamus teſtem, Hirenzum Lugdunen-
qui eſſi poſterior fuerit, quòd ſeculum
ſuum Apoſtoli non attigerint, tamen Po-
lycarpum Ioannis diſcipulum in corpore
vidit, vt Euſebius libro quinto Eccleſia-
ſticæ hiſtoriæ tradit: Eum contra hanc Lu-
theri hæreſim euocat Ioānes Faber vir ca-
cholicus in libro ſuo cōtra Lutherum, ex
libro quarto cap. 32. vbi ſic inquit. Eum
qui ex creatura panis eſt accepit, & gra-
tias egit dicens. Hoc eſt corpus meum. Et
calicem

calicem similiter, qui est ex ea creatura secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert. Non ergo Pluto author est huius sacrificii, non auaritia, sed Christum habet authorem, & Apostolos traditores, & catholicos obseruatores.

Post Apostolos & Apostolicos viros missæ sacrificium apud Catholicos perseuerasse, Tertullianus nobis testimonium exhibebit locupletissimū: Et primo quidem cum libro de exhortatione castitatis dixisset: Differentiā inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ autoritas, sequitur: Et offert & tingit (de baptismo loquitur: nam & Cyprianus tinctionem appellat) sacerdos. Ecce duo officia sacerdotū: De corona vero militari cæremonias Ecclesiasticas recensens, inquit. Aquam adiutori ibidem, sed aliquanto prius in Ecclesia sub antistitis manu cōtestamur nos renunciare diabolo & pōpæ & angelis eius, dehinc ter mergitamur amplius non aliquid respondentes, quā Dominus in Euangelio determinauit: Inde suscepti lactis & mellis concordiam prægustamus:

Ex quo ea die lauacro quotidiano per totā hebdomadam abstinemus: Eucharistiz sacramentū & in tempore victus, & omnibus mandatum à Domino, etiā antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu, quā præsidentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis, annua die facimus. Die Dominico ieiunium nefas ducimus, vel geniculis adorare: Eadem immunitate à die paschæ in pentecosten usque gaudemus. Calicis aut panis etiā nostri, aliquid decuti in terram anxie patimur. Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conuersatio exercet, frontem signaculo terimus: Harum & aliarū eiusmodi disciplinarum, si legem expositules scripturarum, nulla legis traditio tibi prætendetur, auctrix consuetudo, confirmatrix fuit & fidei obseruatix.

Attende quæ doctor iste post incunabula Euangelii scripsit, puta c. l. x. annis post Christum natum, ut ipsemet in libro de Monogamia testatur, quem librum tamē iam vetulus scripsit. Hic ergo vicinus tempori Apostolorum, mores fidelium nobis

bis recenset: primo exorcismo testimoniū præbet (quem tamen multi iam Lutheranorum reiciunt, vt qui scriptura non firmetur) quemadmodum hoc prius facer Dionysius fecit de Ecclesiastica Hierarchia, hic trinam agnoscit immersionem, porro frequentem Eucharistiæ communionem, dum etiam ante solis ortum ad mysteria missæ conuenirent, vt ipse testatur in Apologetico aduersus gētes. Coimus in cœtum & aggregationem, vt ad Deum quasi manufacta precationibus tribuamus orantes. Hæc vis Deo grata est, Oramus pro Imperatoribus, pro ministris eorū, ac potestatibus, pro statu seculi, pro rerum quiete, pro mora finis (quam intellige vt 32. cap. explicat) At quæ reuerentia maior Eucharistiæ fuit exhibita, quòd eam non sumebant de manu aliorū quàm præsidētium: Nostro autem infelici seculo hæretici sacerdotes non timent suscipere Eucharistiam de manibus laicorum Lutheranorum.

Cap. 39.

Et cur induximus illum locum? sequitur, oblationes pro defunctis annua die facimus. Audiat hæc hæreticus, audiant vicini Lutherani, qui offerre pro defunctis recusant, qui anniuersaria omnia ex-

tingunt, quomodo in primitiua Ecclesia annuas oblationes pro defunctis faciebant: Ideoque Isidorus libro primo de origine officiorum inquit. Sacrificium pro defunctorum requie offerre, quia per totum orbem custoditur, credimus ab ipsis Apostolis esse traditum. Addidit Tertullianus natalitia celebrata à fidelibus, quæ emendata tamen dicit Rhenanus in concilio Niceno & sequentibus canonibus, non scio quos ipse habeat canones, ego in vetustis codicibus tempore Caroli magni scriptis, nihil reperio huiusmodi, sed in concilio Laodicensi, canone LIII. reperio nuptias & natalitia prohiberi celebrari in quadragesima: De ieiuniis non tenendis dominico die & Pentecoste, attestantur etiam canones posteriores & Hieronymus contra Montanum: Sic & crucis frequentem signationem. At quod postremo dicit, omnem Lutheranorum extinguit perfidiam, cum hæc omnia ex traditione & consuetudine dicit obseruari, sine lege scripturarum. Contra hæretici nostri omnia reiciunt quæ Ecclesia obseruat vniuersa, quæ concilia statuerunt, quæ patres explicarunt, si non clarissima alterutrius testamenti afferatur scriptura.

Aliae

Alius locus est eiusdē Tertulliani ad Scapulam præsidem Aphricæ. Itaque sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius, quomodo præcepit deus? pura prece. At hic insurgit hereticus, recte hunc locum euocari, in quo manifestum sit Tertullianum non loqui de sacrificio Eucharistiæ, sed orationum, uti ipse liquido probat libro contra Iudæos, quod non terrenis sacrificiis, sed spiritalibus Deo litandum sit, ita legimus ut scriptum est. Cor contribulatum hostia est Dei: & alibi: sacrifica Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua: Sed nos adhuc intelligendum putamus, sacrificium Eucharistiæ oblatum à fidelibus pro Imperatoribus, licet illud purissima prece fiat à ministro Sacerdote in persona Ecclesiæ, cuius oratio pura est, sicut dicit in prima oratione ante Communionem. Domine Iesu Christe ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesiæ tuæ. Et quod Tertullianus non loquatur solum de sacrificio orationum, sed de aliquo vero & magno sacrificio externo, liquet ex eo quod in libro de virginibus velandis inquit.

Non permittitur mulieri in Ecclesia loqui, sed nec docere, nec tingere, nec offer-

re, nec vllius virilis muneris.

Dicas iam hæretice, quid hic prohibuit mulieribus nō offerre, nisi quod missas celebrent? quia ne quis dicere, orationē eis esse prohibitā: Certum est ergo eum loqui de aliquo magno sacrificio externo, quod mulieribus non conveniat. Similiter libro de cultu scæminarum inquit. Vobis autem nulla procedendi causa non tetrica, aut imbecillis aliquis ex fratribus visitandus, aut sacrificium offertur, aut verbum Dei administratur. Hic vnam causam prodeundi scæminas in publicum asserit, sacrificium, quod non accipies de orationibus, cum orare eis liceret, sed nō offerre. Et ne existimes pœnituisse illum suæ sententiæ, etiam cum ad peruersum dogma Montani, (odio cleri Romani testante Hieronymo: sicut modo Luther in hæresim Vvicleph & Huls incidi odio Papæ) se transtulisset, nam in illo damnato libro de castitate, hoc potissimum argumento à digamia dehortari nititur, quia inquit: Stabis apud Deum, cum tot vxores, quot illas orationi commemoras, & offers pro duabus, & antea de vxore priori mortua, pro qua oblationes annuas redas: Idem repetit in libro similiter damnato

nato de Monogamia . Enimvero pro ani-
 ma (prioris vxoris orat) eius orat, & refri-
 gerium interim postulat, & in prima re-
 surrectione consortium, & offert annuis
 diebus dormitionis eius: Intelligis mari-
 tum frequenter orare & postulare pro v-
 xore mortua, & cum hoc annuas etiam fa-
 cere oblationes. Immò tempore marty-
 rum oblatio etiam interueniebat princi-
 pio matrimonii, vt idem testatur libro vn-
 decimo ad vxorem dicēs. Vnde sufficiam
 ad enarrandam fœlicitatem eius matri-
 monii, quod Ecclesia conciliat, & con-
 firmat oblatio, & obsignatum angeli re-
 nunciant, pater nato habet: Et postea lo-
 quens de vnitæ spiritus coniugū in fide
 subdit: simul orant, simul voluntantur, si-
 mul ieiunia transigunt, & cætera. Elee-
 mosynæ sine tormēto, sacrificia sine scrup-
 ulo, quotidiana diligentia sine impedi-
 mento, & cætera: quibus omnibus per-
 spicuum est sacrificium missæ ab Aposto-
 licis viris & fidelibus obseruatum in Ec-
 clesia catholica, etiam post obitum Apo-
 stolorum.

SACRIFICIVM MISSAE

*astruitur ex Origene martyris filio,**& Cypriano martyre.*

Cap. IIIL.

Continuationē huius sacrificii in Ecclesia ex Origene facile intelligimus, qui in vita fuit, nondum ē viuis excedēte Tertulliano, nam vt Hieronymus testatur decimo anno Severi Pertinacis, Leonides pater Origenis martyrio sublatuſ est, Origene nunc decimum septimum annum agente : Is igitur Homilia quinta super Leuitico inquit : Quæ est hostia quæ pro peccatis offertur, & est sancta sanctorum, nisi vnigenitus filius Dei, Dominus meus Iesus Christus, ipse solus est hostia pro peccatis, & ipse est hostia sancta sanctorum, & infra : Sæpe ostendimus ex diuinis scripturis, Christum esse & hostiā, quæ pro peccatis mundi offertur, & sacerdotem qui offerat hostiam. At hæreticus natus ad torquendas & corrumpendas allegationes, euadet, quia Christus bene fuit hostia & sacerdos in ara crucis iuxta verbum Apostoli, qui semetipsum obtulit Deo, nō tamen voluisse Christum esse hostiam & Sacerdotem sub Sacramento : Contra adduco alium locum Origenis, qui

qui nec torqueri, nec cauillari poterit ex libro primo super Iob, vbi sic inquit: Hæc pietatis religiositatis formâ ac nobis omnibus demonstrans Iob, surgebat mane, & mundabat eos, (filios) offerens pro eis hostiam secundum numerum illorum.

Primo mundabat, purificabat, sanctificabat, & ita demum pro eis hostiam offerebat, vt cunctis in perpetuum ostèderet, quia mundos & castos atque sanctos conderent sacrificia, vt sancte atque digne immolata, sancte atque digne à sanctis accipiantur. Sic nanque Apostolus post hæc dicit, Probet seipsum homo, hoc est, mundet seipsum, & ita de sanctissimis domini sacrificiis fruatur. Sic & Iob pridem faciès primum mundabat eos, & demum pro eis hostiam offerebat. Hæc Origenes: quid iam dicturus est hæreticus? Hic doctor pientissimus apud Iob dicit nobis pietatis formam præscriptam, qui primo purificabat, dein offerebat: Et nos iuxta Apostolum debemus primo mundare nos, & dein frui sacrificiis sanctissimis domini: Nemo autem catholicorum dubitat Paulum eo loco ad Corinthios de Sacramento venerabili Eucharistiæ loqui, & Origenes hic non dubitat diuinissimum appel-

I. Cor. II.

Iare sacrificium: Etiam hoc certum est lo-
qui Apostolum de communione.

Quæ omnia confirmatur ex eodẽ Ori-
gene, Homil. 10. super Leuitico, vbi vera
modo sacrificia in Ecclesia esse testatur,
quæ fuerunt vmbra sub lege, ait enĩ: Altare
fuit prius, & sacrificia celebrantur, sed vt
venit verus agnus, qui seipsum obtulit ho-
stiam Deo, cuncta illa velut pro tempore
posita cessauerunt, & infra: Ne qui forte
adhuc paruulus & lactans in fide, si videret
illa constare, dum sacrificiorũ ritum,
dum ministeriorum ordinẽ attonitus stu-
peret, ipso diuersarum formarum rapere-
tur intuitu? Sed prouidens Deus infirmi-
tati nostræ, & volens multiplicari Eccle-
siam suam, omnia illa subuerti fecit, & pe-
nitus auferri, vt sine vlla cunctatione illis
cessantibus, hæc vera esse pro quibus illis
typus præcesserat, crederemus: In Ecclesia
Christi modo vera sunt sacrificia, in lege
præfigurata.

Quinimo panem eucharistiæ coelestem
esse propitiationem nostrã & simul com-
memorationem, clarissime testatur idem
Origenes Homil. 13. super Leuitico. Nam
vbi textus noster legir, vt sit panis in mo-
nimentum oblationis domini, Origenes
legiti

legit: Et erūt panes in cōmemoratione ap-
 positi domino (licet assam quod in He-
 bræo legitur non significet quamcunque
 oblationem, sed eā quæ est pro delicto, id
 est, veniali peccato secundum eundē Ori-
 genem Homilia quinta super eodē, Con-
 cordat nostris dicētibz, eucharistiæ sum-
 ptionem esse principaliter ordinatā con-
 tra peccatum veniale, & pro auctiori gra-
 tia) hanc rememorationē parui ducit Ori-
 genes, si ad tribus duodecim referatur se-
 cundum duodecim panes, & subdit: Sed
 si referantur hæc ad mysterii magnitudi-
 nem, inuenies commemorationem istam
 habere ingētis repropitiationis effectum:
 Si redeas ad illum panem, qui de cælo
 descendit, & dat huic mundo vitam, illum
 panem propositionis, quem proposuit
 Deus propitiationem per fidem in san-
 guine eius: Et si respicias ad illam com-
 memoratiōē, de qua dicit dominus, hoc
 facite in meam commemorationem, In-
 uenies quòd ista est commemoratio sola,
 quæ propitium facit hominibus deum: Si
 ergo intētius ecclesiastica mysteria recor-
 deris, in his quæ lex scribit, futura verita-
 tis inuenies imaginem præformam, nihil
 clarius poterat dicere Origenes, post apo-
 stolos ecclesiarum magister, vt ait Hiero.

Luc. 22.

Commentario in pane celesti in Eucharistia, sola est, quæ faciat nobis Deum propitium, sicut orat sacerdos in Canone: Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris & accepta habere.

*Episto. ad
Cecilium.*

Veniamus ad huius synchronon, licet aliquanto iuniorem, ad Cyprianum sanctissimum & doctissimum martyrem, qui in omnibus suis scriptis locupletissimum tradit testimonium nostri sacrificii, delibemus eius aliquot locos: Et primo quidē ad Cæcilium scripsit, calicem recte consecrari iuxta Christi traditionem, in vino & aqua, quæ in parte quoque hæresim Lutheri refellit, ut in defensione regis Angliæ fufius tradidimus, inquit autē Cyprianus: Si in sacrificio quod Christus est, non nisi Christus sequendus est, utique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & infra: Nam si Iesus Christus dominus & deus noster, ipse est summus sacerdos Dei patris: Et sacrificiū Deo patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui cōmemorationem præcepit, utique ille sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur: Et sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre secundum quod

quod ipsum Christum videat obrulisse, quid lucidius vult hæreticus? & infra: Et quia passionis eius mentionem facimus (passio enim domini est sacrificium quod offerimus) nihil aliud quàm quod ille fecit, facere debemus: Et in eadem epistola ait: Nec sacrificium dominicum legitima sanctificatione celebrari, nisi oblatio & sacrificium nostrum responderit passioni: Et iterum, admonitos nos scias, vt in calice offerendo, dominica traditio seruetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis dominus prior fecit, vt calix qui in cōmemorationē eius offertur, mixtus vino offeratur. quæ verba diuus Augustinus repetit libro quarto de doctrina Christiana.

August
cap. 21.

Item cum tota synodo scripsit Cornelio Papæ, Episcopatus nostri grandi honor & gloria est, pacem dedisse martyribus, vt sacerdotes quia sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo & victimas præparemus: Alia synodus scribit ad Felicem presbyterum. In ordinationibus sacerdotum, non nisi immaculatos & integros antistites eligere debemus, qui digne & sancte sacrificia Deo offerentes, audiri in precibus possunt, quas faciunt pro plebis dominicæ incolumitate, & infra: Pro-

pter quod plebs obsequens præceptis do-
 minicis, & Deum metuēs à peccatore præ-
 posito separare se debet, nec ad sacrilegi
 sacerdotis sacrificia miscere, & infra: Cum
 manifestum sit eiusmodi homines, nec ec-
 clesie Christi posse præesse, nec Deo sacri-
 ficia offerre debere, loquitur de Basilide
 & Martiali. Ecce quàm sæpe & quàm lu-
 benter huius sacrificij meminit. Similiter
 Epicteto scribit. Quomodo se putat pos-
 se agere pro Dei sacerdote, qui obtempe-
 ravit & servivit diaboli sacerdotibus? aut
 quomodo putat manum suam transferri
 posse ad Dei sacrificium & precē domini,
 quæ captiva fuerit sacrilegio & crimini,
 quando in scripturis diuinis Deus ad sa-
 crificium prohibeat accedere sacerdotes,
 etiam in leuiori crimine cōstitutos? Ean-
 dem sentētiā repetit vir sanctus & Deo
 plenus ad presbyteros, diaconos & plebē
 Furnis. Quando singuli, inquit, diuino sa-
 cerdotio honorati, & in clericali ministe-
 rio constituti, non nisi altari & sacrificiis
 deservire, & precibus atque orationibus
 vacare debent, & eadem epistola præcepit
 sacerdotes ab altari & sacrificiis non di-
 scedere: postea prohibet oblationem pro
 eo fieri, qui sacerdotē elegit tutorem: Et
 Stephano

Stephano scribit: Oportet sacerdotes & ministros, qui altari & sacrificiis deseruiunt, integros atque immaculatos esse. Non prosequor adhuc viginti tres locos Cypriani, ne nimio studio & diligentia fiam onerosus lectori catholico: Hos tamen plures collegisse iuuit, ut videant hæretico eo tempore quo apud fideles minime valuit auaritia, frequentia fuisse sacrificia in Ecclesia Dei.

In primis tamē adde prædictis, quæ idem gloriosus martyr in sermone de cœna domini scripsit, quod in ecclesiæ sacrificio nulla sit macula, quod sit holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates, quod sit sacrificium singulare, omnes excedens victimas: Quod perperis sit hoc sacrificium, & semper permanens holocaustū. Erubescat iam hæreticus, qui negat in Missa sacrificium eucharistię offerri, cui officio sancti martyres tam diligenter incubuerunt.

SACRIFICIUM EUCHARISTIA defenditur ex Eusebio, Athanasio & Lactantio.

Cap. v.

Veniamus iā ad posteriora primitiue Ecclesiæ tempora, & occurret nobis

K iiii

Eusebius Cæsariensis enim collimitius fuit
 Ecclesiæ martyrum & Ecclesiæ pacatæ
 sub Syluestro : qui licet ante concilium
 Nicenum nōnihil Arrianę assentiret sen-
 tentiæ, tamen in concilio amplexatus mar-
 tyrum & patrum sententias, etiam sym-
 bolum Nicenum iussu patrum conce-
 pit, idque adeo sincere & exacte absoluit,
 ut patres nihil demerent, adderētve, nisi
 illam particulam, Deum verum de Deo
 vero. Audiamus itaque quid hīc scribit de
 fidelibus pace ficta reddita Ecclesiæ per
 Maximinum, quam postea magna scru-
 tia fregit. In terra, inquit, festiuitates à
 nostris frequentissimæ gerebantur, cum
 omni lætitia & exultatione per vrbes &
 loca singula Ecclesiarum dedicationibus
 celebratis : & infra. Iam vero ingens in
 sacerdotiis & ministeriis, atque in om-
 nibus quæ ad religionis obseruantiam
 pertinent, gratia refulgebat : astabant hinc
 psallentium chori, iuuenes & virgines, se-
 nes cum iunioribus laudabant nomen do-
 mini. Hic ministeria ordinatis ac dispo-
 sitis vicibus agebantur, pontificum quo-
 que & sacerdotum confessus, ipsa canitie
 venerabilis eminus præfulgebat. Et infra.
 Sapientes vero & eruditi viri præferebant
 eos,

eos, quibus pura vita ac sincera simplici-
 citas, offerendi Deo hostias, maiorem fi-
 duciam dabat, eisque immolandi sacrifi-
 cij permittebatur officium, quos familia-
 rior vitę simplicitas in cordis puritate ser-
 uabat. Audiat hæreticus qua diligentia,
 quo studio sacrificii immolandi officium
 viris bonis committebatur: Et cum cessa-
 uerint sacrificia legalia, quod aliud est sa-
 crificium externum ecclesię, quàm vene-
 rabile Eucharistię sacramentũ? Officium
 itaque Missę nõ cuiuslibet committebatur,
 in quo huiusmodi sacrificium perficieba-
 tur. In eodem limite fuit Athanasius vir *Atha-*
 sanctissimus, qui cum sene Alexandro *nasius.*
 interfuit concilio Niceno, hic super Epi-
 stola ad Hebræos explicans quomodo Ie-
 sus Saluator noster sit sacerdos in æter-
 num secundum ordinem Melchisedec:
 quia, inquit, quotidie offertur, vel in per-
 petuũ offertur per ministros Dei oblatio,
 Christum dominum & pontificem habēs *Heb. 5.*
 & sacrificium qui seipsum nostri ob gra-
 tiam sanctificat, frangit & tribuit, quo-
 tiescũque enim id fiet, mors domini an-
 nunciabitur. Et super Epistola eadem ait.
 Quemadmodum enim cum rem diuinam *Hebr. 10.*
 exequimur, & sacrosancta illa administra-

mus myſteria, commiſſa commemorando
 precamur, ſiue vltro delinquentibus no-
 bis ſiue minus, veniam dari, hoc eſt prius
 delicta meminimus (per confeſſionem ab
 initio Miſſæ) mox illa nobis remitti depo-
 ſcimus: Et mox infra: Chriſti tunc remi-
 niſcimus obitus, & vna nobis eſt immo-
 latio non multæ, quandoquidem eſt &
 ille ſemel oblatuſ, eundem enim ſemper
 offerimus, quin potius oblationis illius
 memoriam facimus, perinde ac eſſet hoc
 tempore immolatuſ. Quocirca conſtat v-
 tiq; vnum eſſe noſtrum hoc ſacrificium,
 legis vero multiplex. Tametiſ, vt dictũ eſt
 ſuprà, eo frequentius offerebatur, vt plu-
 riſimum ac multis prodeſſet, quod tamen
 longe ſecus ſe habet. Noſtrum vero, vt di-
 ximus, vnicum eſt & ſemel oblatum, &
 tum in hac vita, & tum in futura integrũ
 manet, & perfectius eſt, nã & vnus eſt ſan-
 guis, & ſemel effuſus, & vnum eſt corpus,
 quanuiſ fuerit pro multis oblatum, non
 multa, & item vna eſt quæ offertur hoſtia,
 hanc nanque ſemper vt præſentẽ offeri-
 mus. Quibus verbis liquidiffime teſtatur
 vir ſanctus quotidianum Miſſæ ſacrifi-
 ciũ: Et ſic teſtatur, vt ſimul hæreticorum
 noſtrorum tela, antequam ab ipſiſ fuerint
 meditata,

meditata, confringat: puta quomodo semel & vna oblatione dicatur oblatus ab Apostolo, quem quotidie offerimus præsenter. Sed effugium quæreret hæreticus, quoniã liber iste non sit Athanasii, quòd frequenter Magni Basilii meminerit iunioris Athanasio, sed Ioannis Theophylacti, qui vulgo Vulgarius nuncupatur: Sed esto, sit liber iste Theophylacti, id memini etiam nostrum Fabrum affirmare, licet quibus id astruat coniecturis non recorder, tamen non magnum tibi videtur testimonium Theophylacti & vetustissimi & non spernendi Theologi, quauis me non moueat quod de Basilio afferunt: nam etsi iunior fuerit Basilius, tamẽ synchroni fuerunt, eodem tempore etiã florentes, & paucis annis Athanasius sub Valente vita excessit, ante Basilium qui sub Gratiano mortuus est: vnde facile fieri poterat Athanasium grandiolem natu citare scripta iunioris: Id quod quotidie accidit vt nugarum nostrarum meminerint, me antiquiores: At huic non insistamus, quia constat egregie esse dictum, & ab antiquo, siue Athanasius is fuerit siue Theophylactus. Afferamus alium locum indubitatum Athanasii,

in libro de variis questionibus ad Antiochum principem q. 14. sic dicentis. Num sentiant aliqua beneficia, etiam peccatorum animarum, cum super illis sunt conuentus & peractiones bonorum operum? Respondet. Si non aliquo beneficio participarent ex illo, non utique in cura & exequiis fieret commemoratio: At sicut vitis florescit extra in agro, & odorem eius sentit in vase vinum reclusum, sicque conflorescit etiam ipsum. Ita intelligimus peccatorum animas participare aliqua beneficia ab exangui immolatione & gratificatione pro ipsis facta, sicut solus ordinat & precipit, qui viuorum & mortuorum potestatem gerit deus noster. Quid amplius desiderat hæreticus? pro peccatis defunctorum fiebant conuentus fidelium, fiebant bona opera, fiebant oblationes: tamen credas fuisse sacrificia cruenta pecorum, adiicit exanguem immolationem. Addamus illi Lactarium Firmianum lib. 4. Institutionum diuinarum dicentem. Quibus ex rebus apparet prophetas omnes denunciasse de Christo fore aliquando, ut ex genere David corporaliter natus, constitueret templum æternum Deo, quod appellatur Ecclesia: & vniuersas gentes ad religionem

gionem veram Dei conuocaret. Hæc domus fidelis, hoc immortale templū, in quo si quis non sacrificauerit, immortalitatis præmium non habebit: Cuius templi & magni & æterni quoniā Christus fabricator fuit: idem necesse est, habeat in eo sacerdotium sempiternum: Hinc & præceptor suus Arnobius docuit nos sacrificare sacrificium iustitiæ, quia signatum est super nos lumen vultus tui domine, & dediisti lætitiā cordi nostro, quando accepimus frumentū in corpore, vinum in sanguine, Oleum in chrismate: Idem Psalmo 68. saluatorem hostiam asserit, factus est hostia, inquit, Deo pro nobis, pacificās in sanguine suo, siue qui in terris, siue qui in coelis: Et placuit in sacrificio crucis, quasi vitulus nouellus, cornua producens duorum testamentorum, & vngulas quatuor Euangeliorum, quod videntes pauperes lætantur. Et Psalm. 110. ostendit in pane & vino Christum æternū esse sacerdotē.

PRO SACRIFICIO MIS-

sam habuerunt Græci, Chrysostomus,

Basilius, G. Emiffenus, Epipha-

nus, Damascenus & G.

Nazianzenus.

Cap. VI.

SVbducere volebamus nauem nostram
 ad portum, quòd satisfacimus, vt opi-
 namur, pio lectori, dum ostendimus in
 primitiua Ecclesia martyrum & Aposto-
 lorum fuisse sacrificium Missæ, vbi nulla
 est auaritiæ suspicio. Volebam itaque
 doctores catholicos, qui præfuerunt tem-
 pore Ecclesiæ donationibus auctæ, mis-
 sos facere: At cum expendam illos fuisse
 religionis nostræ magistros ac doctores
 post Apostolos & martyres, quique ma-
 gnam in omni Ecclesia affecuti sunt eru-
 ditionis autoritatem, vel breuibus illos
 annotabimus: Et in primis prædeat Græ-
 cus Ioannes Chrysostomus, licet ex for-
 mula celebrationis Missarum, quam ipse
 post Basiliū tradidit, hoc satis constet: ta-
 men ex alijs illius scriptis id liquidum fa-
 ciemus: Nam Homilia 51. super Mat-
 theum inquit. Credite igitur omnes, quia
 etiam nunc illa cœna celebratur, in qua
 Christus ipse recumbebat, nihil quippe
 interest inter illam & hanc: nō enim hæc
 ab homine, illa ab ipso conficitur: quando
 igitur sacerdotem corpus tibi præbere vi-
 deris, nō sacerdotis, sed Christi manum
 ad te porrigi arbitrari: infra. Audiamus
 oro & perhorrescamus, carnes suas no-
 bis

bis tradidit, seipsum immolatum proposuit, & quæ sequuntur : sed statim excutit Hæreticus, Christum immolatum in cruce, sed non in Missa : scirem quo cuneo hic nodus soluendus esset : at dum certa habemus testimonia, nolumus in incertis fatigari. Fortius ergo stringamus aduersarios per ea quæ dicit super Matthæo de cœna domini, vt Hæreticis obicit loquens de Eucharistia. Si enim mortuus Iesus nō est, cuius symbolum ac signum est hoc sacrificium ? vides quantum ei studium fuerit, vt semper memoria teneamus ipsum pro nobis mortuum fuisse. Et post multa. Qua igitur re non oportet mundiorem esse eum, qui hoc sacrificio participaturus est ? quos radios solares non debet excedere manus illa, quæ hanc coronam pertractat ? Et super nono capite ad Hebræos inquit. Ipse ergo & sacrificium & sacerdos & hostia, si enim hoc non esset, multa etiam oportebat sacrificia offerri, sæpius oportebat crucifigi. Et infra. Quid ergo nos ? Nonne per singulos dies offerimus ? Offerimus equidem, sed ad recordationem facientes mortis eius : Et vna est hæc hostia, non multæ. Quomodo vna est, & non multæ ?

Et quia semel oblata est illa, oblata est in sancta sanctorum: Hoc autem sacrificium exemplar est illius, id ipsum semper offerimus, nec nunc quidem alium, crastina alium, sed semper id ipsum, proinde vnum est hoc sacrificium. Et infra. Pontifex autem noster ille est, qui hostiam mundantē nos obrulit, ipsam offerimus & nunc quæ tunc oblata quidem, consumi non potest. Hoc autem quod nos facimus, in commemorationem quidem sit eius, quod factū est, hoc enim facite, inquit, in meam commemorationem. Non aliud sacrificium, sicut pontifex, sed id ipsum semper facimus, magis autem sacrificij recordationē operamur. Prosequitur deinde sumptione huius sacrificij, habemus virum doctissimum, virum eloquentissimum, virum Ecclesiasticæ consuetudinis observantissimum, tam clare, tam aperte tradentem Eucharistiam quotidie offerri: quid hic dicis hæretice Lutherè, quid tu Zuingli? an ne Chrysostomo vos anteponitis, & totū quæ fuit cum illo ecclesiæ catholicæ? at nos cum sanctis & Deo amabilibus stabimus patribus. Huic simile est quod tradit Homilia secunda super secundā Pauli ad Timoth. Sacra ista oblatio, siue illam Petrus,

Petrus, siue Paulus, siue cuius meriti sacerdos offerat, eadē est, quam dedit Christus ipse discipulis, quāque sacerdotes modo conficiunt, nihil habet ista, quā illa minus, cur id? quia hanc non sanctificant homines, sed Christus, qui illam antea sacrauerat. Quemadmodum enim verba, quae locutus est Christus eadem sunt, quae sacerdotes nunc quoque pronuntiant, ita & oblatio eadem est, eadēque baptismi ratio est, adeo omnia in fide consistūt, plerisque similes locos habet super epistola ad Hebræos prius citata. Et in Homilia sexagesima ad populum Antiochenum, ubi subdit post plura. Verum & tu laice, cum sacerdotem videris offerentem, ne sacerdotem esse putes hoc facientem, sed Christianum inuisibiliter extēsam.

Renarrat Gratianus Eusebium Emisenum dicētem. Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis fidelium, & illaturus syderibus, necessarium erat, ut die coenae sacramentum nobis corporis & sanguinis consecraret, ut coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium, ut quia quotidiana & indefessa currebat pro salute omnium redemptionis, perpetua quoque esset redem-

106 ICKIVS
ptionis oblatio, & perennis victima illa
viveret in memoria, & semper præsens ef-
fet in gratia vere vnica & perfecta hostia,
fide estimanda, non specie.

Elegans est item, quod Epiphanius Cy-
pri ad Ioannem Hierosolymitanum scri-
psit, quam epistolam Hieronymus vertit.
Illud quoque audiens admiratus sum, quod
quidam te quoque turbauerunt, & dixerunt
quod in oratione, quando offerimus sacri-
ficia deo, soleamus pro te dicere, Domine
præsta Ioanni, vt recte credat, noli nos in-
tantum putare rusticos, vt hoc tam aperte
dicere potuerimus, quanquam enim hoc
in corde meo semper orem, tamen vt sim-
pliciter fatear, nunquam in alienas aures
proruli, ne te viderer paruipendere dile-
ctissime, Quando autem complemus ora-
tionem secundum ritum mysteriorum, &
pro omnibus & pro te quoque dicimus.
Custodi illum qui prædicat veritatē. Vel
certe ita. Tu præsta domine & custodi, vt
ille verbum prædicet veritatis, sicut occa-
sio sermonis se tulerit, & habuerit oratio
consequentiam. Expende non solum as-
sertionem sacrificij secundum certum ri-
tum mysteriorum, sed quod etiam oratio-

nis meminit, qua missæ sacrificium complemus, vnde & à nostris vulgo complenda dicitur, Ita Damascenus & ipse Græcus veritati astipulatur libro quarto sup Theologiz de sanctis & incontaminatis Christi mysteriis, vbi inter cætera explicat, impletum Malachiz vaticinium. Hæc est pura inquit hostia, & incrementa, quam ab ortu vsque ad occasum ipsi offerri per prophetam dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi in stabilimentum anime nostræ & corporis (Alludit quod hodie sacerdos in communione inquit: Corpus domini nostri Iesu Christi custodiat te in vitam æternā) Et post pauca subdit, Et si quidem, exemplaria corporis & sanguinis domini, panem & vinū vocauerūt, vt Deifer vocauit Basilus, non tamē post sanctificationem dixit, sed priusquam sanctificaretur ipsa oblatio, ita vocabant. Ecce hostiam vocat, & oblationem, Et hi primarij & primipili sunt Græcorum Origenes, Dionysius, Eusebius, Athanasius, Basilus, Chrysostomus, Damascen⁹, & Epiphanius: At fermē exciderat mihi Gregorius Nazianenus cognomēto Theologus, quem iniuria certe præterlerim,

gustemus paucula ex eo, nam in Apologetico suo inter alia inquit: Ipsa quoque sacrificia, non passim omnibus, sed certis quibusdam indulgenter insumere, & intra certum tempus, & intra præfinitum locum. Hic attendant hæretici, qui passim inter convivia, mane & vespere, etiam noctu, prætendunt consecrare & communicare. Et infra: Hæc igitur sciens, & quoniam nemo dignus est summi Dei vel sacerdos esse vel sacrificium offerre, qui non prius exhibuit semetipsum hostiam vitam, sanctam, Deo placentem, & rationabile obsequium suum gessit, immolavit Deo sacrificium laudis, & spiritum contribulatum, quod solum sacrificium expetit Deus (intellige quo ad sacrificium in æternum) & infra: quomodo poterat audere ad sacerdotiis accedere, & ad hostias offerendas, &c. sed iam ad Latinos veniamus.

MISSAM PRO SACRI-

ficio habuerunt Latini Hieronymus

& Augustinus. Cap. vii.

O Biter aliquis testimonia ex Hieronymo proferamus, nam cum ubique ingemi-

ingeminet sacrificij nostri memoriam, fastidiosissimum esset omnes locos completi, paucos solum afferamus: super Amos prophetam inquit: Si obtulerint (hæretici) holocausta in synagogis, non ea respicit dominus, qui bene quidem vnum Deum colunt & recte offerunt, sed in eo non respiciuntur, quia non diuidunt in patrem & filium & spiritum sanctum confessionem, nostra autem munera, id est Ecclesie, quæ offerimus de primitiis nostris, respicit Deus, sicut respexit quondam sacrificia Abel. Quæ super Malachia. Sophonia & Esaia de sacrificio dixerit partim meminimus in prima parte. Tamen contra Vigilantium eum audiamus. Male facit ergo Romanus episcopus, qui super mortuorum hominum Petri & Pauli, secundum nos ossa veneranda, secundum te vilem puluisculum, offert domino sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria. Et infra: Ergo & die dominico non sunt Christo offerenda sacrificia, ne resurrectionis domini crebro pascha celebremus, & incipiamus non vnum pascha habere, sed plurima. In dialogo quoque contra Luciferanos dum Luciferanos dixisset. Sacerdos quippe pro laico offert oblatio-

nem, assumit orthodoxus. Oro te, ut aut sacrificandi ei licentiam tribuas, cuius baptismus probas, aut reprobas eius baptismus, quem non exististimas sacerdotem: neque enim fieri potest, ut qui in baptismo sanctus est, sit apud altare peccator, Et in questione secunda ad Hedibiam. Nec Moyses dedit nobis panem verum, sed & dominus Iesus, ipse conuiua & conuiuium, Ipse comedens & qui comeditur, Illius bibimus sanguinem, & sine ipso potare non possumus, & quotidie in sacrificiis eius de genimine vitis veræ & vineæ Sorec, quæ interpretatur, electa, rubentia vina calcamus. Nolumus fastidio esse pio lectori, ad Aphrum veniamus diuum Augustinū, qui solet eucharistiam appellare sacrificium, notissimi sunt loci. Ex confessionum nono, vbi mater Monica moritura rogabat. Tantum illud vos rogo (ait ad filios) ut ad domini altare memineritis mei, vbi fueritis. Et infra de sepultura matris. Cum ecce corpus elatum est, imus & redimus sine lachrymis, nam neque in eis precibus, quas tibi fudimus, cum offerretur pro ea sacrificium præcij nostri, iam iuxta sepulchrum posito caduere, priusquam deo poneretur, sicut illic

fieri solet, nec in eis precibus ego fleui. Non adduco illa candide lector vt auctoritate Augustini aut Hieronymi aut cuiuscunque alterius quenquam premam, sed solum vt doceam, missam nō esse rem nouam, vt sacrificium existimetur, sed hoc semper fuisse obseruatum & creditū in ecclesia, quod indicant omnes doctores sancti, prosequendo praxim & ritum ecclesie. Licet tria hīc ex Augustino pensabis contra hæreticos, primum quod sacrificium precij nostri redemptionis nostræ dicit oblatum. Secundum quod pro mortua Monica matre fuit oblatum, hæretici respuunt officia pro defunctis, Imò nolunt aliquem orare pro mortuis. Tertium quod apud hostiam Tiberis mos erat, priusquam cadaver mortuum deponeretur, sacrificium defunctorum super eo peragi, Id quod hodie aliqui, sed rarer, sibi fieri procurant. Porro in illo augustali libro de Ciuitate Dei, vbi libro decimo multo disputasset de sacrificiis, tandem in hanc perorat sententiam. Vnde verus ille mediator, in quantum formam serui accipiens, mediator effectus est Dei & hominum, homo Christus Iesus, cum in forma Dei sacrificium

cum patre sumat, cum quo & vnus est
 Deus, tamen in forma serui maluit sacri-
 ficiū esse quā sumere, ne vel hac occa-
 sione quisquam existimaret cuiuslibet sacri-
 ficandum esse creaturæ: per hoc sacerdos
 est, ipse offerens, ipse & oblatio: Cuius rei
 sacramentum, quotidianum voluit esse sa-
 crificiū, cum ipsius corporis ipse sit ca-
 put, & ipsius capitis ipse sit corpus, tam ip-
 sa per ipsum, quā ipse per ipsam suetus
 offerri. Huius veri sacrificij, multiplicia
 que signa erant sacrificia prisca sancto-
 rum, cum hoc vnum per multa figurare-
 tur, tanquam verbis multis res vna dice-
 retur, vt fastidio multum commendare-
 tur. Huic summo verōque sacrificio,
 cuncta sacrificia falsa cesserunt. Quis iam
 dubitare ausit de mente Augustini, quā
 adeo clare exposuit, vt vnus sufficiat om-
 nium hæreticorum retundere perfidiam?
 In eadem perseverat sententia libro de-
 cimo septimo. Vbi pertractans Psalmum
 109. Iuravit Dominus & non poenitebit
 eum, quibus verbis immutabile futurum
 esse significat, quod adiungitur. Tu es sa-
 cerdos in æternum secundum ordinem
 Melchisedec, ex eo quod iam nusquam
 est sacerdotium & sacrificiū secundum
 ordinem

ordinem Aaron, & vbique offertur sub sacerdote Christo, quod protulit Melchisedec quando benedixit Abraham, & remittit se ad populares sermones suos, quod & nos facimus, scilicet ad commentarios eius in præfatum Psalmum, & sermone 234. de tempore.

Semper verum vero consonat, nam id ipsum pluribus agit libro primo contra aduersarium legis & prophetarum, vbi postquam dixerat in Ecclesia esse vnum verum & singulare sacrificium multis antea significatum sacrificiorum figuris, subiungit. Verum sicut nobis, non illi, utile est offerre sacrificium deo, & quoniam singulari & solo vero sacrificio pro nobis Christi sanguis effusus est, ideo primis temporibus ad hoc sacrificium talibus significationibus prophetandum, immaculatum animalium sacrificia deus sibi iussit offerri. pro robore adducit Psalmum 49. quem altius expendit, quam paruitas nostra superius fecerit. Immola deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua: & iterum in fine Psalmi eiusdem, sacrificium, inquit, laudis honorificabit me: & ibi via qua ostendam illi salutare dei: tam de hoc salutari dei, quod ipsum sit Christus, su-

Cap. 18.

pra monstravit illud salutare Dei, etiā explicuit libro vnico contra Iudæos, quid est salutare Dei, inquit, nisi filius Dei, saluator mundi, dies filius ex die patre, lumen de lumine: & in eodem libro deducit pulchre & acute pro acumine ingenij sui vaticinium Malachiz: nolo amplius esse molestus lectori, ne plus æquo eum onerem, nam percurrenti Augustinū, ubique erit obuium, quoniam peculiariter solet sanctus pater Eucharistiam appellare sacrificium: Ideo quoscunque iuniores, hoc est sequētes patres, Leonem, Gregorium, Fulgentium, Paulinum, Anselmum, Bedā, Cyrillum, Bernardum, Haymonem, Rabanū, & alios maximæ eruditionis & sanctitatis viros: quod nec hæretici negare ausint illorum hanc fuisse sententiam.

EUCHARISTIAE SACRIFICIUM

ex Ambrosio probatur, & missandi formula tempore Apostolorum confertur cum nostra. Cap. VIII.

ET vt aliquando concludamus hanc materiam, audiamus beatum patrem Ambrosium, non quidem percurrendo opera eius, sed solum ea annotando quæ libro de sacramētis, adeo clare testatur de sacrifici-

sacrificiū Missæ, ut non vereatur etiā verbis Missæ suæ dicta roborare : nam postquam narrasset altitudinem huius sacramenti, & Christi sacerdotium secundum ordinem Melchisedec, & quod sacramentum verbis Christi conficiatur : subdit. Vis scire, quia verbis cœlestibus consecratur? accipe quæ sunt verba : dicit sacerdos, fac nobis (inquit) hanc oblationem ascriptam, rationabilem, acceptabilem : quod est figura corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, qui pridie quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit ad cœlum, ad te sancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens, benedixit, fregit, fractumque Apostolis suis & discipulis suis tradidit dicens, accipite & edite ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum, quod pro multis confringetur : Similiter & calicem postquam cœnatum est, pridie quàm pateretur, accepit, respexit ad cœlum, ad te sancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens, benedixit, Apostolis & discipulis suis tradidit dicens : Accipite & bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus : & infra. Deinde quantum sit sacramentum, cognosce, vide quid dicat :

Idcirco &c. non solum in nomine Iesu

Quotiescunque hoc feceritis, toties com-
 memoracionem mei facietis, donec iterū
 veniam: Et sacerdos dicit. Ergo memores
 gloriosissime eius passionis, & ab inferis
 resurrectionis, & in cœlum ascensionis,
 offerimus tibi hanc immaculatam hostiā,
 rationabilem hostiam, incruentam hostiā,
 hunc panem sanctū & calicem vitæ æter-
 næ: & petimus & precamur, vt hanc obla-
 tionem suscipias in sublimi altari tuo per
 manus angelorum tuorum, sicut suscipere
 dignatus es munera pueri tui iusti Abel, &
 sacrificium patriarchæ nostri Abraham, &
 quod tibi obtulit summus sacerdos Mel-
 chisedec: Ergo quotiescunque accipis,
 quid tibi dicit Apostolus: quotiescunque
 accipimus, mortem domini annūciamus.
 si mortē domini annunciamus, annūcia-
 mus remissionē peccatorū. Si quotiescun-
 que effunditur sanguis, in remissionē pec-
 catorum funditur: debeo illum semper ac-
 cipere, vt semper mihi peccata dimittātur:
 qui semper pecco, semper debeo habere
 medicinam. Hic videt hæreticus, non pri-
 dem nata esse verba canonis, quæ S. Am-
 brosius robur & confirmationem dictorū
 suorū, ante M. C. annos fidelib⁹ proposu-
 it, quæ verba tunc fidem faciebant Neo-
 phitis nouitiis fidei nostrę, & modo stabi-
 lita

lita fide & propagata, hæreticus oritur post annos, qui verba illa sanctissima ab apostolis ad nos vsque derivata, hæresis ac cusare audet. O tēpora! ô homines! ô fides Germanorū! per te videas, quæ super Paulo de pœnitentia, de fide ad Gratianū: & in epistolis de hoc sacrificio meminit: Solū nectamus locū Ambrosij ab inuictissimo Angliæ rege productū in libro suo de assertionibus sacramentorū. Quanta, inquit, cordis contritione & lachrymarum fonte, quanta reuerentia & tremore, quanta corporis castitate atque animi puritate, istud diuinum mysterium est celebrandum domine deus: vbi caro tua in veritate sumitur, vbi sanguis tuus in veritate bibitur, vbi summis ima, humanis diuina iunguntur: Vbi adest sanctorum presentia & angelorum, vbi tu es sacerdos & sacrificium, mirabiliter & ineffabiliter: quis digne hoc potest celebrare mysterium, nisi tu deus omnipotens offerentem feceris dignum? Hic beatissimus pater, & oblationem appellat missam, & in eadem Christū ipsum dicit, & sacerdotem esse & sacrificiū, quæ admodum fuit in cruce. Hæc sanctorum patrū testimonia sufficiāt in præsentia.

At cum hæretici nudiustertius orti cō-

IO. XXXIV
 tra Ecclesiam, contra sanctos, contra sancta concilia, propria temeritate, nonam missandi formulam excogitarint secundum adinventionem capitem suorum, ut Luther, Zouinglius, Pomeranus & aliqui cerdones & pistores: Nos Missam Ecclesie, sicut eam Apostoli tradiderunt, observemus: ut iam à M & C C C C C ferme annis fuit observata: adiicientes ea pro laude Dei & celebritate sacrificij, non quod quisque apostata aut nebulo duxerit adiiciendum, sed quod Ecclesia, quod sacra concilia, quod summi pontifices universalis Ecclesie præsides constituerunt addendum: Et ut missandi formulam Apostolorum cognoscamus, audiamus beatus Dionysium Areopagitam, eum qui discipulus fuit Apostolorum, & eorum familiaris, qui interfuit, dum virgo Maria ex hoc seculo migravit ad dominum: is solennitatem huius sacrificij describit, sicut primi religionis nostrae duces & sanctissimi principes tradiderunt, recitemus ad verbum singula.

*Formula
 missandi
 ex ritu
 Aposto-
 lorum.*

Itaque pontifex quidem oratione sanctam supra divinum altare progit, ex ipso incensum adolere inchoans, omnem phani ambitum circum: Deum ad sanctum

Etum altare iterum rediens, psalmorum
 incipit melos, concinentibus secum sacra
 carmina omnibus Ecclesiastici ordinis
 gradibus: Dein ministrorum officio, san-
 ctarum scripturarum lectio suo ordine re-
 citatur. Post hæc extra delubrum catechu-
 mini suat: & cum ipsis energumini, & hi
 quoque qui in pœnitentia sunt. Manent
 autem intus soli qui diuina spectare me-
 rentur atque percipere. Porro ministro-
 rum alij pro clausis templi foribus astanti
 alij proprii aliquid muneris agunt. Qui
 vero ipsius ordinis præcipui sunt, vnà cū
 sacerdotibus sanctum panem, & benedi-
 ctionis calicem, sacrosanctis altaribus im-
 ponunt: Cum ante præcesserit ab omni
 clero vniuersalis laus atque confessio. Ad
 hæc venerandus antistes orationem san-
 ctissimam peragens, pacem sanctam om-
 nibus nunciat: & cum se mutuo omnes
 salutauerint, mystica sanctorum recita-
 tio fit. Vbi vero manus tum antistes, tum
 sacerdotes, aqua lauerunt, pontifex ad
 medium diuini assistit altaris: Circun-
 stât autē soli cū sacerdotib⁹ electi quiq;
 ex ministrorum numero: At vero potifex
 cū diuina munera laude persecut⁹ fuerit,

sacrosancta & augustissima mysteria con-
 ficit, & quæ ante laudauerat venerandis o-
 perta atq; abdita signis, in cōspectu agit,
 diuinæque munera reuerenter ostendens,
 ad sacram illorum cōmunionem & ipse
 conuertitur, & reliquos vt communicent
 hortatur: Sumpta denique atque omnibus
 tradita communionē diuinā, gratias refe-
 rens, finem mysteriis imponit, ac multi
 quidem sola in signa diuinā prospiciunt:
 Ipse autem semper diuino spiritu ad ex-
 celsa signorum iuria, felicibus & intel-
 ligibilibus intuenta luminibus, pontifi-
 cia dignitate ac merito, munditiæque sin-
 gulari, diuini capaciorisq; sensus attol-
 litur. Quæ in similem fermè formam di-
 gessit Stapulensis.

DE SACRIFICIO MISSAE. 81
APOSTOLI- ECCLESIAE
 cas mor. mos hodie.

1 Pontifex orat su-
pra altare	seruat
2 Adolet incen-
sum	seruat
3 Circuit	seruat
4 Psalmos canit
cum Ecclesia-
sticis	In accessu, postea
succedit introi-
tus & versus.
5 Leguntur sacrae
scripturae	Epistola & Euango-
lium
6 Catechumeni
emittuntur	Non eget
7 Ministri aliqui
foribus astant	ordinem seruat
8 Praecipui ministri
panem & calicem
imponunt altari	seruat
9 Confessio & laus
omnium	seruat in sym-
bolo.
10 Pontifex orat	Secretam seruat
11 Pontifex pacem
nunciat	Observat, sed post
consecrationem.
12 Osculo se salu-
tant	

13 Sancti recitantur Memoria sit san-
ctorum, viuorum
& mortuorum.

14 Lavant manus

15 Pontifex ad me-
dium altaris re-
greditur.

16 Circumstant mi-
nistri

17 Conficit Pontifex

18 Levat ad videndum

19 Communicat ipse

20 Alios communicat

21 Gratias agit

servat

servat

servat

servat

servat

servat

servat suo

tempore

servat in co-
plenda.

Cum ergo sancta Ecclesia Dei in hunc
diem se confirmat Apostolicæ traditioni
in missandi formula, confundantur & eru-
bescant valde velociter degeneres filii, qui
cōtempna Ecclesia, nonum altare cum Da-
than, Chore & Abiron extra Ecclesiā eri-
gunt. Fiat bone Christe ad honorem no-
minis tui & sanctæ sponse tue, in secula
seculorum electæ, Amen.

SANCTI PONTIFICES

*martyras missam sacrificium astru-
unt: Inferuntur pleraque de pre-
paratione Eucharistiae.*

Cap. IX.

ET si Luther cum sua farina homini-
bus temerariis & amentibus Rocci fa-
ciat Romanorum pontificum decreta, sa-
crorum conciliorum canones: ac pro so-
lacio & confortatione fidelium saltem mar-
tyrum sanctorum constituta in hanc sen-
tentiam adferemus, & vetustissimorum con-
ciliorum monita: Et primo discipulus A-
postolorum prodeat, Clemens martyr &
pontifex, qui Canone decimotertio sic
constituit. Tota in altario holocausta of-
ferantur, quanta populo sufficere de-
beant, quod si remanserint, in crastinum
non referantur, sed cum tremore, & ri-
more, clericorumque diligentia consu-
mantur. Hic papa & martyr sanctus, sa-
crificium Eucharistiae nomine holocau-
sti expressit. Et quia haeretici nullam reverentiam
faciunt sacramento in communione, au-
diunt quod apud Papam & martyrem il-

cap. XXXV. DE CIBIS
lum sequentur. Qui autem residua corpo-
ris Domini, quæ in sacrario relicta sunt,
consumunt, non statim ad communes ci-
bos accipiendos cōueniant, ne putent san-
ctæ portioni commiscere cibum, qui per
aqualiculos digestus, fundatur. Hic expli-
cat de quo holocausto prius fuerit locu-
tus, quia de corpore Christi, ne patenti hæ-
reticis locus torquendi verba martyris:
dein qua reuerentia abstinere debeant cō-
municantes à cibis communibus: Hic hæ-
retici aduersantur trifariam: nam primo
negant in Ecclesia offerri corpus Chri-
sti in sacrificium et holocaustum, secundo
post communionem, si quid restat corpo-
ris Domini sanguinis aut, non consu-
munt, sed deponunt inter cōmunes cibos,
existimantes desinere ibi esse corpus Do-
mini & sanguinem, quando in vsum com-
munionis amplius non destinatur. Tercio
sine reuerentia accedunt sūsque dēque fe-
rentes siue ieiuni sint, aut prius probe po-
ti: adeo nihil curant, si corpus Domini cō-
munibus escis misceatur, vt. etiam inter
ipsas, inter comēlia Eucharistiam susci-
pian: Huiusmodi hæreticorū disciplinā,
quantum ab Apostolica viris & hoc san-
cto

Quo martyre Clemente euariat? Peccant enim hæretici etiam in sequentem eiusdem Canonem. Præcipimus etiam, ne vquam extero ex clericis siue laicis, de fragmentis oblationū Domini ad mensam ponatur. Vnde scis tu qui passim sacrarij panes indignis impendis, vnde nosti si à mulieribus mundi sint, &c. Hæretici negant oblationes externas, nec faciunt aut exigunt aliam præparationem quàm fidem, minime pensantes, an communionem sumentes, mundi sint à mulieribus aut minus.

Sed quæ fuerit Apostolica traditio ex eodem Clemente audiamus. Ad Dominica autem ministeria tales eligatur, qui ante ordinationem coniuges suas nouerint, quod si post ordinationem ministro contigerit proprium inuadere cubile vxoris, sacrarii, non intret limina, nec sacrificii portitor, fiat nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, sed aquam tantum, sacerdotum manibus porrigat, hostia forinsecus claudat, minora gerat officia. Vetterem refert morem, vbi coniugatis licebat sacerdotari, ac contra hæretici nostri sacerdotes etiam

ducunt vxores, quod nunquam in Ecclesia factum est, neque apud Græcos, Afiaticos, Indos, aut Aphros, quod si contingat coniugatum sacerdotē vñori misceri, à sacris, à communione, ab oblatione arcetur, nostri vero hæretici adhuc ab eorum meretricibus madidi, vñ lotis manibus (ceremonias enim Ecclesie respuunt) sacris altaribus se ingerunt, expauescendum Eucharistiam sacramentum temere tractantes. Et nedum sacrificiū maninit Clemens, sed & Canone vigesimo primo, nominatim missam exprimit cum vniuersis scripsit. Cunctis fidelibus & sūmopere omnibus presbyteris & diaconis & reliquis clericis attendendū est, vt nihil absque Episcopi proprii licentia agant, non vtique missas sine eius iussu quisque presbyterorum in sua parochia agat, & ceteri concordat hic Canon his quæ ab Ignatio martyre ad Smyrnen. scripta sunt: Hic principio S. Papa & martyr tres sacros ordines ponit, Episcoporum, presbyterorum & diaconorū: porro missæ officium presbyteris tribuit, sed de Episcopi licentia. Itaque vides, Candidulectar, non esse recens missæ vocabulum, quo Gregorius, quo

quo Ignatius, quo Clemes, quo ipse quo- *Gratia-*
 que Moyses vsus sit pro sacrificio: Et ne *nus transf.*
 semel, sed iterum missæ meminit Cle- *de conse.*
 mens, cum inter alia subdit: Quoniam in *dis. 1. hic*
 aliis locis sacrificare & missas celebra- *ergo.*
 re non licet, nisi in his, in quibus Episco-
 pus iusserit. Huic constituto minus ob-
 temperant hæretici nostri temporis, qui
 consecrant in omnibus compitis, & hor-
 tis, & sub omni ligao frondoso, caueant
 ne Deus ad illos dicat hoc Ezechielis: Et *Ezech. 6.*
 complebo indignationem meam in eis,
 & scietis, quia ego Dominus, cum fue-
 rint interfecti vestri in medio idolorum
 vestrorum, in circuitu ararum vestrarum,
 in omni colle excelso, & in cunctis sum-
 mitatibus montium, & subtus omne li-
 gnum nemorosum, & subtus vniuer-
 sam quercum frondosam, locum ubi ac-
 cenderunt thura redolentia vniuersis ido-
 lis suis.

Addamus postremò sanctam Anacla- *Gratianus*
 tum papam & martyrem omnibus Episco- *trās. de cō*
 pis mandantem Canone 111. Episcopus *se. dist. 1.*
 Deo sacrificas testes secum habeat, & plu- *Episcopus*
 res quàm alius sacerdos, sicut enim ma-
 ioris honoris gradu fruitur, sic maiori te-

stimonii incremento indiget: In solen-
 nioribus quippe diebus aut IIII. aut V.
 aut VI. diaconos, qui eius oculi dicuntur,
 & subdiaconos, atque aliquos ministros
 secum habeat, qui sacris induti vestimen-
 tis, à fronte & à tergo, & presbyteri è re-
 gione dextra, levæque: contrito & humi-
 liato spiritu, ac prono stent vultu, custo-
 dientes eum à malis hominibus, & con-
 sensum præbeant eius sacrificio. In om-
 nibus aduersantur hæretici, nam negant
 illos tres ordines sacros, & ex quolibet
 paracho Episcopum faciunt, negant Epi-
 scopum sacrificare, quia nullum sit ex-
 ternum sacrificium: Superbiæ tribuunt
 & fastui hanc ministrantium multitudi-
 nem: Vestes sacras quibus in diuinis uti-
 mur, ut criminosas irridet, & adeo non
 consensum præbet sacrificio Episcopi, ut
 sacrificium omne prorsus abiiciat. Simi-
 lem fermè constitutionem repetit Lucius
 papa & martyr vigesimussæcundus à bea-
 to Petro: Et de presbytero ordinavit So-
 ter papa & martyr duodecimus à beato
 Petro, ut non nisi duobus astantibus mis-
 sarum solènia celebraret, transcripsit Gra-
 tianus de consecratione distinctione pri-
 ma

ma, capitulo Iubemus, &c. hoc quoque.

ALIORVM PONTIFICVM

martyrum testimonia ad idem conferuntur. Cap. 10.

Seriem temporis sanctorum martyrum
prosequentes, ad Alexandrum papam
& martyrem septimum à Petro venia-
mus. Is Canone quarto sic inquit: Nihil
in sacrificiis maius esse potest quàm cor-
pus & sanguis Christi, nec vlla oblatio
potior est, sed omnes hæc præcellit, quæ
pura conscientia Domino offerenda est,
& pura mente sumenda, atque ab omni-
bus veneranda, & sicut potior est cæteris,
ita potius excoli debet & venerari, atten-
de, quàm constanter pronunciet sanctus
martyr, Eucharistiam esse oblationem: Et
Canone tertio præcedenti inquit: Non
debet (vt à patribus accepimus, & ipsa ra-
tio docet) in calice Domini, aut vinum so-
lum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque
permixtum, quia vtrunque ex latere eius
in passione sua profluxisse legitur: exen-
de verbum offerri: & quod is sacrifican-
di ritus, etiam tunc missa appellaretur, li-
quet ex alio Canone. Sufficit sacerdoti

vna missam die vna celebrare, quia Christi
 semel passus est, & cz. transcripsit san-
 cti martyris verba Gratia. de consecratio-
 ne dist. 1. sufficit. & distinctione. 2. cap. 1.
 & ca. nihil. Telesphorus quoque papa &
 martyr octauus à Petro sacrificadi ritum
 missam appellauit, dum canone quarto
 inquit: Missarum celebrationes ante ho-
 ram diei tertiam minime sunt celebra-
 ndæ: Vnde in hunc diem Deum timentes
 sacerdotes non celebrant, nisi ex horis ca-
 nonicis matutinam, primam & tertiam
 compleuerunt. Missæ quoque meminit S.
 Higinus papa & martyr nonnus à beato
 Petro, cum cōstituit omnes basilicas cum
 missa consecrari. Stephanus quoque papa
 sanctus & martyr missas celebrabat per-
 scriptas martyrum, & ante martyrii coro-
 nam in cœmeterio Lucinæ obtulit sacri-
 ficiū pro fidelibus, vbi à militibus ten-
 tus & decollatus est: Is pulcherrimum ca-
 nonem edidit de vestibus sacris in qui-
 bus Deo offerimus, hunc placet reconse-
 re. Vestimenta inquit ecclesiæ, quibus Do-
 mino ministratur, & sacrata debent esse
 & honesta, quæ alijs vsibus non debent
 aptari, quàm Ecclesiasticis & Deo dignis
 officiis

officiis, quæ nec ab aliis debent contingi
aut ferri, nisi à sacratis hominibus, ne vi-
tio quæ Baltasar Regem percussit super
transgredientes veniat, & corruere eos
faciat ad ima. Corruent itaque Luthe-
rani omnes, qui vestes sacras contemnunt
& irrident. Felix quoque papa & martyr
vigessimus sextus à sancto Petro idem san-
xit. Sicut non alii quàm sacrati Deo sa-
cerdotes debent missas celebrare, nec sa-
crificia super altare offerre: Sic non alius
quàm in Domino consecratis locis, hoc
est, in tabernaculis diuinis precibus à pon-
tificibus delibutis missas cantare aut sacri-
ficia offerre licet, nisi summa coegerit
necessitas. Expende perpetuum fuisse sa-
crificandi ritum in Ecclesia Catholica,
& quàm impie hæretici rideant loca sa-
cra. Consentit prioribus constitutio san-
cti Eusebii papæ & martyris 11. à Bea-
to Petro, vbi inter alia sic sanxit. Con-
silio omnium statuimus vt Sacrificium
altaris, non in serico panno aut tincto
quisquam celebrare præsumat, sed in pu-
ro lineo ab Episcopo consecrato, ex ter-
reno lino procreato atque contexto, si-
cut corpus Domini nostri Iesu Christi

in syndone lintea munda sepultum fuit,
 pondera diligentiam sanctorum marty-
 rum, quibus caræ fuit ordinatissime ista
 mysteria perfici: loquitur autem de pal-
 la quam vulgo Corporale solemus nup-
 cupare, licet Græci tribus utantur in mis-
 sa, nos duabus sumus contenti, vna ma-
 iuscula, altera parua ad tegendū calicem.
 Græci duas paruas habent in missa, *καλὴ*
κατὰ vocant, & vnam masculam, quam
ἐκφύ dicunt: Quibus omnibus liquet Eu-
 charistiam fuisse sacrificium in primitiis
 Ecclesia martyrum, sanctissimorum viro-
 rum testimoniis, quos cum D. O. M. fre-
 quenter revelationibus, miraculis, & in-
 spirationibus visitauerit: non est verissi-
 mile, nec bonitati eius credibile, quod in
 re tanti momenti permisisset eos errare,
 quin potius affirmandum, recte fecisse &
 recte sensisse viros illos diuinos, & mis-
 sã formulã ab Apostolis tradita si-
 deliter vsos fuisse, sicut & hodie
 vitur Ecclesia catholica
 per orbem terra-
 rum dispersa.

SANTISSIMORVM

*conciliorum auctoritate probatur
missam esse sacrificium.*

Cap. II.

QUamuis hæretici adeo sint obstinati, superbi, temerarii, proterui, tumidi & cæci, vt conciliorum auctoritatem contemnant & aspernentur, attamen fidelibus melior mens est & sanior, qui prepositos Ecclesiæ honorant, reuerentur, ideo pro solatio eorum recensebimus concilia, quæ missæ sacrificium astruunt, eo ordine, quo in Codice canonum sunt digesta: Et primo nobis occurrit Canon I. II. Apostolorum. Si quis Episcopus vel presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino succeram & confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina contra constitutionem Domini faciens, contra gratiæ tempore deponatur. Volunt Apostoli nihil aliud in sacrificio offerri, quàm quod Christus obtulit, & profecto de nullo sacrificio loquuntur quàm altaris: Et ne scrupulum nobis feceris, audi Cano-

nem I X. apertum & patenter quo caue-
 tur, vt celebrans communicet. Si quis Epi-
 scopus aut presbyter aut diaconus, aut qui
 libet ex sacerdotali catalogo, facta obla-
 tione non communicauerit, aut causam
 dicat, vt si rationabilis fuerit, venia cōse-
 quatur, aut si non dixerit, cōmunionē pri-
 uetur, tanquam qui populo causa infir-
 mī extiterit, dans suspicionem de eo qui
 sacrificauit, quod recte non obtulerit, ni-
 hil apertius hac Apostolica traditione:
 hæretici vero nostri temporis adeo non
 curant hunc canonem, vt non modo ne-
 gent oblationem & sacrificium missæ, sed
 liberum relinquunt celebranti commu-
 nicet ne, an minus. Porro concilium om-
 nium sacerrimum in Nicæa constitutum
 sanxit mōsiturum viatico necessario pro-
 uidendum, vt oblationis particeps fiat: Ex
 cuilibet poscenti ex oblatione dandum,
 Canon est in ordine X I I I. Ex qua autem
 oblatione viatici dabimus infirmo, nisi ex
 sacrificio missæ, venerabile corpus Chri-
 sti? quare constat sanctos patres ibi con-
 gregatos, missam appellasse oblationem.
 Canonē itē X V I I I. sic habet: Peruenit ad
 sanctum magnūque concilium, quod in
 qui-

quibusdam locis & ciuitatibus, presbyteris gratiam sacræ communionis diaconi porrigant, quod nec regula, nec consuetudo tradidit, vt ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt corpus Christi accipiant: Intelligis sacerdotes habere potestatem offerendi, non diaconos, & quæ est oblatio quam offerunt sacerdotes, & non diaconi nisi sacrificium missæ? Quod si iuuat audire antiquius cōcilium, videamus primum canonem concilii Ancyrani Presbyteros immolantes & iterum iustamen adeuntes, si hoc non per illusionem aliquam, sed ex veritate fecerunt, nec ante parentes nec affectates, vt iterum teneri viderentur, & tormentis subiici, quo facinus pati viderentur inuiti: His placuit quidem honorem propriæ sedis retinere, offerre autē illis & sermonem ad populi facere, aut aliquibus sacerdotalibus officiis fungi nō licet. Hic tēpore martyrum habes, quomodo suspēsus ab officio, non priuabatur beneficio: habes quod offerre sacerdotale sit officium, quod hæretici nūc etiam laicis ascribūt. Similis huic canoni est secūdus: meminit oblationis & sextus et septimus, sed ad alia properemus.

Ultimo canone sic decreuit conciliū Neo-
 caſarienſe. Presbyteri ruris in Eccleſia ci-
 uitatis Epifcopo praſente vel presbyteris
 vrbis ipſius, offerre non poſſunt, nec pa-
 nem ſanctificatum dare, calicemque por-
 rigere. In concilio quoque Laodiceo. ca-
 none x i x. quando conſtituit tres oratio-
 nes fieri pro fidelibus, quarum vna ſecre-
 te fiat, aliae duae cum exclamationibus (Sic
 hodie opinor fieri in miſſa, vbi tres ſem-
 per leguntur orationes, quarū prima col-
 lecta, ſecunda ſecreta, tertia complenda di-
 citur) poſtea ſubditur: Tunc laici pacem
 ſibi tribuēt, & ita ſancta celebrabitur obla-
 tio: apud Lutherum autem cum nullum
 ſit in Eccleſia ſacrificium, nulla celebrabi-
 tur oblatio, cuius oppoſitum praedixerunt
 prophetae, imperauit Chriſtus, tradide-
 runt Apoſtoli, tota obſeruauit Eccleſia,
 cuius ſponſus dominus noſter Ieſus Chri-
 ſtus promiſit ſe manſurum cum ea vſque
 ad conſummationem ſaeculi, cui ſit laus &
 gloria in ſecula ſaeculorum. Amen.

LIBER TERTIVS

CONFUTATORIVS RATIONUM

ab hæreticis indu-

ctarum.

PAVLVM IN EPISTOLA

ad Hebræos non improbare sacrificium

Missa Cap. 1.

RODERIT recto ordine iā rationes hæreticorum diluere, quibus & veritatem catholicam impugnant, & falsitatē hæreticam suffulciunt. Et primo quidem loco validius hæretici ex Epistola ad Hebræos intonant: quam etsi superioribus annis minus probatam iudicarint ob incertitudinem authoris: plausibiliter enim susceperūt Erasmi Roterodami coniecturas super ea re: & sententiam Hieronymi torfere, ac Clementis aut alicuius alterius scriptoris fuisse Epistolam affirmarunt: At cum arbitrentur in ea se inuenisse Epistolam, qua catholicos impugna-

N

rent, mox eam reuerenter suscipiūt, Canonica fatentur, ex sacrae scripturae numero: quae illius inuentiuntur, certissime Paulo sine ambiguitate tribuunt: sed de-
 mus hanc instabilitatem haereticis, qui à firmitate Petri exciderūt, & dispiciamus quomodo sacras literas lacerēt, Christus inquit semel rāum oblatus est, & vnus
 suipfius oblatione vniuersum genus hu-
 manum redemit, quare non poterit rur-
 sus quotidie offerri in missa: Semel autē
 duntaxat eum oblatum, ex Pauli verbis manifestissimū esse contendunt Hebræ.
 10. Vna enim oblatione cōsummauit in
 æternum sanctificatos, Quod si quis eis
 dixerit, Vnus quidem Christus est, sed
 idem sæpe offertur: ipse se semel obtulit,
 nos eundem sæpe offerimus. Reclamant
 hanc responsionem à Paulo fuisse exclu-
 sam ad Hebræos 7. vbi hunc sacerdotem
 nostrum, cui vni hoc proprium est, quod
 ipse & sacerdos est & hostia, sacerdotibus
 Moseos opponit, quod eos plures esse o-
 portuerit, eo quod mors vetaret perpe-
 tuū esse sacerdotes: hic autem quum sem-
 piterus Deus sit, sempiternus quoque sa-
 cerdos est: Isti pecudes offerebant ac san-
 guinem alienum, capite nono: hic noster

propria corpus & sanguinem obtulit. Isti propter hostiarum impotentiam eas iterare cogebantur, capite decimo. Hic, quòd perfecto nihil deesse potest, tam abest ut iterari possit, ut non alia possit in eum maior contumelia dici, unde capite septimo sic inquit: Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes primum pro delictis suis hostias offerre, dein pro populo. Hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Et cap. 9. inquit: Christus per proprium sanguinẽ introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Item ibidẽ: Nunc autem semel in consummatione sæculorũ ad destinationem peccati, per hostiã suam apparuit. Et capit. 10. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Voluntariẽ enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccatis: his triumphasse se existimant, missam non esse sacrificium, nec Christum in missa offerri, qui semel tantum oblatus sit. In hac ratione mirẽ sibi confidit Zuinglius, exultat Urbanus Rieger, insanit Pillican.

Ad hæc obiecta catholici responde-

*Heb. 9. 10**Heb. 5. 7. 8*

mus, Lutheranos verba Pauli lacerare, & per ignorantiam æquiuoci in hunc insanum errorem impelli: nam gemina est oblatio Christi. Vna est corporea & realis, qua Christus in persona propria moriendo se obtulit deo patri in redēptionem generis humani, vbi tanquam hostia pacifica, omnia per sanguinē suum pacificauit, quæ in cælo sunt & in terra, ad Colossenses primo. Alia est oblatio Christi sacramentalis in mysterio, qua Christus offertur à sua spōsa Ecclesia deo patri, nō per acerbiteriam mortis, sicut in cruce, nec solū per deuotā & iugem meditationem, sed & per representationem solennem eiusdem veri corporis Christi, & veri sanguinis eius sub velo venerabilis sacramenti eucharistiæ. Rotundè primam oblationē possemus dicere oblationem victimæ, secundam vero sacrificij: Nunc dicimus, Verè Christum semel duntaxat immolatum vt victimam in ara crucis, nec vnquam deinceps ab aliquo sic immolandū, quia Christus resurgens ex mortuis, amplius non moritur, mors illi vltra non dominabitur: quoniam enim mortuus est peccato, mortuus est semel, quòd autē viuere, vivit deo, Rom.

6. Sic Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, ad Hebræ. 9. sic vna oblatione cōsummauit in sempiternum sanctificatos, ad Hebr. 10. Sic oblatus est, quia voluit, Esa. 53. Tamen illo non obstante tanquam oblatio munda quotidie offertur deo à tota ecclesia sub sacramento, id quod à Prophetis fuerat prædictū, & à Christo discipulis prædictum, vt libro primo monstrauius. Realiter ergo moriendo semel se obtulit in cruce, qui quotidie à nobis offertur sub speciebus panis & vini in mysterio: quare nus (vt Eusebius Emisenus inquit: Empsero nostro cōtra Ludderū referēte) iungeretur, coleretur per mysteriū, quod semel offerebatur in precium: Et sicut quotidiana & assidua currit pro omnium salute redemptio: sic etiam perpetua esset redemptionis oblatio & perennis victima illa viueret in memoria, & semper presens esset in gratia, verè vnica ac perfecta hostia: Nam sic Christus manet sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Oblatio autem in cruce sicut erat vnica, ita etiam breui tempore consummata, licet effectus eius maneat in æternum & in seculum

seculi: falluntur ergo hæretici, dum Paulum loquentē de immolatione morientis in cruce, torquent contra immolationem mysticam in missa: Prima enim fuit in corpore visibili, mortali & passibili, Secūda in corpore inuisibili, impassibili & immortalī. Aliud quasi simile argumentum formant hæretici, & præcipue Zuinglius & post eum Osiander, hæc tria æquipollent, Christi sanguis semel tantū fusus est, Christus semel mortuus est, & Christus semel oblatus est: Ideo confectarium est omnes volentes Christū offerre in missa, velle eos Christum iterum mori ac crucifigere: Ita calumniatur Ludder de priuata missa abroganda catholicos. Verè vestrum resacrificare, inquit, est impiissimum recrucifigere, sicut prædixit ad Hebræos 6. Rursum crucifigētes sibi met filium dei, & ostentui habentes. Quod autem idem sit Christū mori & offerri, probat Zuinglius, quia non aliud moriendo, aliud offerendo actum sit: Nec aliquid mactari possit deo, quod non simul offeratur, nec aliqua sit victima oblata, quæ non mactetur: pro quo inducit primò illud Christi Matthæi 16. Hic est sanguis meus,

sanguis noui testamenti, qui pro multitudine effunderetur in remissionem peccatorum. Ablutio ergo peccati oblatione facta est, & simul sanguinis effusione, iuxta verba Christi: quare idem est Christum offerri & mori: at Christus semel tantum mactatus est, ergo semel tantum oblatus. Secundo probat ex eo quia Christus cum moreretur, se obtulit iuxta illud Pauli, ad Ephes. 5. Quemadmodum Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblatione & hostiam deo in suauem odorem: Tunc autem Christus tradidit se in oblatione & hostiam, quoniam iuxta verbum Petri 1. Petri 2. Tradebat se iudicanti iuste, hoc est cum patris voluntati optemperaret: Adigimur ergo fateri Christum tunc seipsum obtulisse cum moreretur: ergo si oblatus peccatum extinxit, & peccato mortuus idem fecit: Idem quoque erunt mori & offerri. Grammaticus verbosioribus ambagibus agit rem, nos rem fideliter contraximus. Diluendo istud sophisma dicimus, rationem corrumpere de oblatione prima immolationis victimae, non quod dicimus offerri esse mori, sed quia moriendo seu morte obtulit se deo patri: po-

tuisset enim Christus mori se non offe-
 rendo, licet secundum ordinatissimam
 dei voluntatem sic placuerit patri, ut o-
 porteret Christū pati, & sic intrare glo-
 riam suam: quare semper dicimus aliud
 esse absolutē mori quā offerri, cum ob-
 latio semper promptam voluntatem se-
 cum afferat & includat, mors autē pas-
 sionem, siue voluntaria sit siue innita: At
 hæc hæreticus rudis & imperitus nō ca-
 pit, ut qui bonas artes aspernatur, nec in
 Theologicis vnquam fuit exercitatus,
 sed mox à schola Prisciani in arcē Pau-
 linam temere prorupit. Dicamus ei aper-
 tius. Quòd si Christum offerri in cruce
 ut victimā sit mori (condonemus ei hāc
 improprietatem loquendi, & amicē in-
 terpretemur, quòd hoc offerri sit mori
 per concomitantiam) tamen non pro-
 bat omne offerri esse mori, sicut patet de
 similia & penibus Exodi 28. Num. 7. Le-
 uitic. 2, & 6. Immo non probat omne of-
 ferri Christi esse mori: hoc deberet pro-
 bare diuersarius, si obtinere vellet victo-
 riam, sed nec vnum apicem pro hoc at-
 tulit: non sum ausus ei monstrare, quo-
 modo canilli isti captiosi secundum falla-
 ciam accidentis cōmiserūt, nam hoc pueri

dialectici facillè indicabunt : Loquimur
 ergo ei , vt intelligamur, nec omne mo-
 ri est offerri, nec omne offerri est mori,
 nec omne offerri Christi est mori, quare
 in missa eum offerentes non rursus eum
 crucifigunt: nam Christum offerri etiam
 non moriendo libris superioribus pate-
 fecimus: Sed querit simplex catholicus:
 Quid rei est, quòd Paulus tantopere in-
 geminat apud Hebræos, oblationem il-
 lam victimæ, cur non illius sacramenta-
 lis quoque apertè meminit ? Huic nos
 impendio respondemus, omnem curam
 fuisse apostolis fundamenta iaciendi &
 pricipia fidei: Ideo omni conatu agit Pau-
 lus cū Iudæis, vt credāt Iesum esse Mesiā
 in lege promissum, filiū dei & saluatorem
 mundi, qui legem antiquauerit, sacerdo-
 tium, & sacrificia legis: ad quā antiqua-
 tionem probandam, necessarium erat o-
 stendere innouationem legis , ad quod
 Hieremiam inducit: innouationē sacer-
 dotij, ad quod Psalmi testimonio vtitur:
 Innouationem quoque sacrificij, legalit-
 bus & Daudicis ostendens hoc scriptis:
 Vnde quia oblatio mystica parum cōmo-
 dè suauisset Iudæis, ab illa primaria ædi-
 ficiū incipit, nam oblatio mystica nul-

lius esset momenti, sicut nec alia quæ sunt in ecclesia dei, nisi efficaciam & virtutem haberet ab oblatione victimæ in cruce: ideo non mirum, quod eius præcipue meminerit: Nam Christus oblatione sua in cruce nos redemit, & operatus est salutem mundi: cum in oblatione quotidiana effectus aliqui salutare merito oblationis primæ fidelibus communicetur, liquet ergo quàm puerili iactantia hæretici sibi triumphum contra vniuersam ecclesiam ex verbis Pauli malè intellectis polliciti sunt.

Missam non esse testamentum.

Cap. 2.

LVther à principio non fundabat intentionem suam in verbis Pauli, sicut posteriores his solis, sed deprauatis vtuntur, sed meris nugis & sophismatibus, simplicium animos irretiuit, & fixæ in eo pedem, quod missa sit testamentum Christi, quod moriens post se reliquit, suis fidelibus distribuendum, quia dicat Christus: Hic calix nouum testamentum in meo sanguine. Hoc primum & principale suum fundamentum: Sed testamentum sit promissio morituri, qua nuncu-

pat hæreditatem suam, & instituit hæredes : Inuoluit itaque testamētum primò mortem testatoris, secundò hæreditatis promissionem, & hæredis nuncupationem. Christus autem mortem suam testatur, dum dicit, hoc est corpus meum, quod tradetur, Hic est sanguis meus qui effundetur. Hæreditatē nuncupat & designat, cum dicit in remissionem peccatorum. Hæredes instituit cum dicit: pro vobis & pro multis, id est, qui credunt promissioni, fides enim hic hæredes facit. Infert ergo, missa est promissio remissionis peccatorum, à deo nobis facta, & talis promissio, quæ per mortem filij firmata sit, nā promissio & testamentum non differunt alio, quàm quod testamentum simul inuoluit mortem testatoris. Ex quibus omnibus concluditur, si missa sit testamētum & promissio Christi, iam non possit esse sacrificium nostrum. Hanc chimeram, indoctam & erroneam fictionē sequitur Urbanus Rieger, & in eandem cecidit impietatis foueam, quam verè dixit Christus de ædificante supra arenam, quia descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam & ceci-

dit, & fuit ruina eius magna.

Diluendo ergo hanc inertē rationem & totum eius fundamentū diruendo, dicimus primò falsum esse missam seu sacrificium altaris esse testamentum Christi in re, falsum etiam est ad hominem loquendo Lutherum, nam cum secundum Lutherum sacramentū panis & vini sunt signa adiecta promissioni, nō poterit esse testamentum secundum eum, quod est promissio, nec missa esset testamentum, cum solū esset rememoratio promissionis à Christo factæ, vnde sicut ipse cum affectatoribus contra nos argutatur, missam esse commemorationem sacrificij, non sacrificium (de quo plura infra) ita & fortius ei obiiceremus, cōmemoratio testamenti nō est testamentū. Immo adhuc robustius ei opponeremus, testamentum inuoluit mortem testatoris, vt ipse assumit post Paulum, & testator nihil aliud est quàm moriturus promissor, si ergo reiteras testamentum Christi, iam facis eum moriturum, & rursus crucifigis Christum. Sed ad veritatem rei loquēdo, licet institutio sacramenti & ea quæ postea acta sunt vsque ad mortem Christi, possint symbolicè adaptari ad rationem

testamentariam, sicut & sacra scriptura symbolis est refertissima, sed tunc symbola non probant, nisi præcisè in ea ratione qua sunt symbola. Rē licet apertissimam indoctis hæreticis ante oculos ponam. Ioh. 15. dixit Christus. Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est: Ego sum vitis, vos palmites &c. Christus hic se dicit vitem, vitis ergo est symbolum Christi, quomodo si compares vitē ad agricolā, quomodo agricola nō solū purgat palmites, sed etiam vitem, iam in Arrium incidēs, & filium Dei creaturam facies purificationis indignum, Ita in præsentia dico. Et si testamenti symbolū aptari possit in certis cōditionibus institutioni Eucharistæ & passioni Christi, tamen cum symbola nihil probāt nisi quatenus symbola sint, miranda est Lutheri amens inscitia, qui hic ex symbolico argumento vult euerte re supremum in Ecclesia Dei sacrificium cōtra sanctorum patrum sententias, missæ canonem, totam denique totius Ecclesiæ cōsuetudinem, tot seculorum vsu, tot populorum consensu corroboratam, quæ omnia sibi obstarè ingenue fatetur Lutherus, & contra tanta robora arenosum illud struit fundamentum in re tam ma-

gna & ardua & fermè fidei nostræ præci-
 pua, sic cæcus Luther cæcos permittitur
 ducere Lutheranos, vt qui in in sordibus
 est sordescat adhuc. Sed surgit Vrbani
 Rieger, Osiæder aliud sal infatuatum res-
 pōdens pro Luthero, quòd missa propriè
 sit testamētum, & non solum symbolicè:
 at cur hi gigantes noui Euāgelij non res-
 pondent rationibus catholicorum tan-
 to tempore, habent in manu Cochlxī no-
 stri libros, vbi triūphauit missam non es-
 se testamētum, & omnia quæ hic Luther
 de testamento dicit, de promissionibus,
 de hæreditate &c. quæ pertractat summa
 eruditione in lingua vernacula ab articu-
 lo 31. vsque ad 41. articulum, Lutherus e-
 nim dicit in vulgari sermone missam es-
 se sigillum testamenti, quomodo ergo in
 libro de Captiuitate Babylonica, de mis-
 sa priuata abrogāda, dicit esse testamen-
 tum, cum sigillum non sit testamentum?
 Itē Luther dicit missam esse nouum testa-
 mentū, ergo fuit etiā testamētum vetus:
 & vbi inuoluit mortē testatoris, cum in
 veteri testamēto nec pater nec filius, nec
 spiritus sanctus sit mortuus: porro si mis-
 sa sit nouum testamentum, aut perfectis-
 sima missa fuit missa Christi in cœna si-

ent Butzerus, Zellius, Zuinglius, Hiebmaioris, Carlostadius & alij panearij modo missam appellant) sed id dicere non possunt, cum testator nondū fuerit mortuus: Si missam aliam Lutheri, Melanch *rū doctores*, thonis, Carlostadij, Zuinglij, Capitonis, & *magi-* Fabricij (cuius deus misereatur) Oecoftri. lampadij, Hiebmaioris, Pillicani, Ofiandri Lāgij, Culsemeri, Stoplerij, Molchlerij, Eberlini, Riegeri, Spalatini, Bugenhagij, Lamberti, Auinionensis, Butzeri, Ioua: Strausij, Kertenbachij, Spengleri Nerobergensis, Brismanni vuagnerij, Egrani, Sperari, aut missam cuiuscunque similis aspidis aut colubri dicis perfectiorem: iam derogas Christo: Quomodo item Luther faciet missam, id est, testamentum: quis est testator in illo testamento? nō Christus, qui mortuus semel, amplius, non moritur, quomodo ergo faciet tot testamenta quotidie, maxime cū non sit promissor moriturus? Parce mi lector catholice, si prolixior sum in materia testamenti, quia hic plures decepti sunt & errorib⁹ hæreticis impliciti. Hoc vnum iam dixerim, cum Lutherani tam studiosi sint in libris edendis, & sæpius quàm cuniculi pariant, cur nullus vnquā

- Cochlæo super eo libro, sicut & multis aliis responderit? sed conscientia sceleristiment, quòd viderūt Cochleam illam tam speciosos referre triumphos de minotauro & cucullato vitulo Vuittembergensi, Schatzgerus ex familia S. Francisci, sub compendio efficaciter ostendit Eucharistiam non esse testamentum, placet optimi viri messem huc transferre.
- 1 Primò inquit, testamentum debet in se continere omnia bona, quæ hæredibus relinquit testator, sed còtèta sub hoc sacramento non continent omnia bona nobis à Christo relicta, quare non potest dici testamentum. Porro si euangelij verbis nititur, solus sanguis erit nouum testamentum & non corpus domini, quia de calice dicitur quod sit nouum testamentum. Tertiò sanguis hircorum & vitulorū (qui fuit figura sanguinis Christi) non fuit vetus testamentū, ergo nec sanguis Christi erit nouum testamentum.
 - 2 Quartò bona nobis relicta à Christo nō sunt sola peccatorum remissio, sed & videntium terra & æterna beatitudo, quæ maiorem in modum remissionem peccatorum exuperant, ad eundem scopum
 - 3 vadit quintus locus. Sextò saluator noster

iter non instituit sanguinē suum sumen-
 dum in remissionem peccatorum: ideo
 remissio peccatorum nō est promissa in
 hoc sacramento seu missa, sed in cœna di-
 scipulis prædixit sanguinem suum fun-
 dēdum in remissionē peccatorum, quod
 factum fuit in cruce, non in missa. Septi- 7
 mō saluator instituendo sacramentum,
 scilicet hoc facite in meam commemora-
 tionem, nullam testamenti fecit mentio-
 nem. Diceret hæreticus cur non liceret
 Luthero dicere missam testamentum,
 cum tamen Christus calicem dixerit no-
 uum testamentum? Dico primō, cæcum
 omnino & obtusum fuisse Lutherum,
 quando credidit nouum testamētū pro-
 priè esse missam: quid ergo erit vetus te-
 stamentum apud eum? Verius ergo ha-
 tēnus tota Ecclesia & omnes fideles in
 ea intellexerunt nouum testamētū, no-
 uam legem Euangelij à Christo traditā,
 nemo vnquam aliter sensit, scripsit, dixit,
 nisi hic nouus larvatus pseudapostolus
 Lutherus cum suis sátyris: testis est pro-
 pheta Hieremias, per quem Deus vaticini-
 natus est de excellentia noui testamenti,
 plus quàm veteris: dicit autem sic, Ecce
 dies venient, dicit Dominus: & consum-

Luce 22.
 I. Cor. 11.

mabo super domum Israel, & super domum Iuda, testamentum novum, non secundum testamētum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manus eorum, vt educerem eos de terra Aegypti, quoniā ipsi non permanserūt in testamēto meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus: quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel, post illos dies, dicit Dominus, dabo leges meas in mente eorum, & in corda eorū superscribam eas, & ero in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Quid his verbis expressius, pollicetur novum testamentum, & ne impius hæreticus nos seduceret, vt per testamentum intelligeremus Missam, dominus se explicat, quod sit lex superscripta in corda eorū &c. & hic somniator fingit iam ipsum sacramentum esse testamentum, iam ipsam Missam: Sed quòd Hieremias loquatur de nouo testamento Christo, antiquante vetus testis est ille, qui rapus ad tertium cœlū, hæc Hebræis scrip sit capit. 8. Nolo profundere verba in te apertissima, quam etiam cæci vident.

Porro quod testimonia Lucæ & Pauli commemorat, si tam diligēs fuisset veritatis inquisitor, quàm strenuus est scri-

pturarum lacerator, vsus fuisset clauē
Theologia, scilicet collatione scriptura-
rum, iuxta Augustini institutionē de do-
ctrina Christiana, & inuenisset Matthaeū
& Marcum scribentes Christum dixisse.
Hic est sanguis noui testamenti, non
nouum testamentum: Quod sicut est he-
betior, nondum intelligit, cur dictus sit
sanguis noui testamenti, cur nō Paulum
legit (qui Paulinam sibi arrogat Theo-
logiam, homo ultra modum arrogans)
ad Hebr. 9. Vnde nec primum quidem
(loquitur de veteri testamento) sine san-
guine dedicatum est, lecto enim omni
mandato legis à Moysē vniverso popu-
lo, accipiens sanguinem vitulorum & hir-
corum cum aqua & lana coccinea & hyl-
sopo, ipsum quēque librum & omne po-
pulum asperxit dicens: Hic sanguis testa-
menti, quoddā mandauit ad vos Deus: Et
tabernaculum & omnia vasa ministerij
sanguine similiter asperxit: Et omnia pe-
nē in sanguine secundum legem mun-
dantur, & sine sanguinis effusione nō fit
remissio. Audi Lutherē, audite omnes
hæretici, quomodo sanguis testamenti
dicatur, scilicet quia eo confirmatur te-

tamentum, velut signo confirmatio: Et
 tu Luthere nō audes illa improbare, qui
 in sermonibus tuis vulgaribus sæpe affe-
 ris signa illa sensibilia panis & vini adie-
 cta promissioni diuinę vt sigilla: Tute er-
 go fateris sanguinē nō esse novum testa-
 mētum, sed sigillum testamēti: sigillum
 autem apponitur ad cōfirmationem ne-
 gocij seu literarum: Ex ore igitur pro-
 prio indicādus es serue nequam. Sangui-
 nem non esse testamētū, sed testamen-
 ti, scilicet confirmatiū: Atque ad hūc
 modum accipere debeas Lucam & Pau-
 lum, qui dicunt calicem novū testamen-
 tum, non identice vt tu plus quā pessi-
 mē facis, sed confirmatiue: quam intelli-
 gentiam ex Mattheo, Marco, & Paulo
 ad Hebręos debebas hausisse. Sed vt est
 durior scilicet, quia omnia sibi aduersan-
 tia reuicet: negat Epistolam ad Hebręos
 esse Pauli, vt supra meminimus, & Carlo
 stadium adhuc sub ferula eius agens, eam
 fecit dubiam, poterat sacre scripturę de-
 uorator vel Moysen legisse in libro mi-
 nimē ambiguo in Exodo dicentem: Ac-
 sumēnsque librū fœderis, legit, audiente
 populo, qui dixerunt omnia quę locu-
 tus est Dominus faciem⁹, & erimus obe-

Exo. 24.

dientes : ille vero sumptum sanguinem resperfit in populum, & ait: Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his, neque offendaris aut offendi te patiaris: q̃ in Exodo dixit interpres sanguis fœderis, & Christus sanguis testamenti: nam 70. in Exodo pro dictione Hebræa, pactum, fœdus, testamentum, significante (de quo pulchra mysteria extant Hier. 34. insinuata sub velo) reposuerunt Athanasius, quod & in Mattheo postea positum est (licet non ignorem, etiam inuitis grammaticis, eum Hebræicè scripsisse suum Euangelium) & in Marco, & in Paulo ac Hebræos: & ne aliquid desit veritati, apud Hieronymum 31. per Paulum citatum eadem dictiones reperiuntur: Ideo quodd varius fuit interpres latinus, noli ex hoc scrupulū erroris sumere, sed firmiter tene & nullatenus dubita, nouū testamentum esse legē Euangelij à Christo traditam, cuius vna particula sit missæ officium: Calix autem benedictionis ad nouum attrinent testamētum, sanguine Christi ipsum cōfirmavit & stabilivit.

*Pluribus confutatur fclio Lutheri: Missam
esse testamentum. Cap. 3.*

OPortet in hoc Lutheri luto, ut cō-
culcetur, latius immorari: Et pri-
mò quidē asserimus, sicut dictum
Lutheri Missam esse testamentum, est li-
biphi repugnans & falsum: ita declara-
rio p̄ius est falsa, & multis contrarietati-
bus involuta: nam explicatorub Missam
esse testamentum dicit: testamentum est
promissio morituri, qua duncupat hære-
ditatem, &c. Quàm fabre hic iactator o-
stendit se iuristotheologū, sicut de se pro-
mittit in inolutionibus conclusionum
suarum de indulgentiis: quis enim un-
quam interconsultorum ita locutus est:
quis vaquam dixit, testamentum est pro-
missio morituri? Sō loqueris de testamen-
to more scripture, & ut theologus, fateor
testamentum esse promissionem, pactū,
fœdus, &c. ut priori cap. diximus, & Inno-
centius papa in cap. cum Marthe, de ce-
lebratione Missæ abundè nos instruxit:
at quod sit sola promissio morituri, hoc
per omnia dissentit à sacris literis, cum
sic vetus testamentū non esset testamen-
tum, nec circumcisio, nec alia pacta & te-
stamenta erecta inter Deū & hominem

quippe quod non erat promissio morituri, nec erat suprema voluntas Dei immortalis, qui voluit euangelium succedere veteri testamento. Porro si Chamæleon noster vestiuit se habitu iureconsulti, vt de testamento loquatur quomodo iura: tunc ostendit se ridiculam simiam: vbi enim legit vel audiuit testamentum esse promissionem in legibus?

Vlpianus dixit Testamentum esse nostræ voluntatis iustam sententiam, de eo quod quis post mortem suam fieri velit: quod qui exactius definitionem explent, addunt, cum hæredis institutione vt glo. l. i. ff. de test. & l. si. ff. de iure codic. instit. de fidei cōmis. hære. §. imprimis. Qui Vlpianum secuti sunt in eadem perstant sententia: quando dicunt testamentum esse vltimam voluntatem: iustum iudicium, dispositionem vel constitutionem bonorum morituri, attestatōne legitima firmata: nullus vnquam ex eis dixit, testamentū esse promissionem. Et licet lex ipsa euangelij testamentum sit, vt scriptura loquitur: Immo etiā aliquo modo iuridice loquendo, sicut Paulus ad Hebræos commemorat: nam hoc ex humanis vsurpauit traditionib⁹. vbi te

Pluribus confutatur filio Lutheri Missam

esse testamentum. Cap. 3.

O Portet in hoc Lutheri luto, ut cōculcetur, latius immorari: Et primo quidē asserimus, sicut dictum Lutheri Missam esse testamentum, est si biāph repugnans & falsum: ita declaratio p̄m̄a est falsa, & multis contrarietatibus involuta: nam explicatorub Missam esse testamentum dicit: testamentum est promissio morituri, qua cūcupat hereditatem, &c. Quā fabre hic iactator ostendit se iuristotheologū, sicut de se promittit in inolutionibus conclusionum suarum de indulgentiis: quis enim unquam interceptus fuit in hoc locutus est: quis vaquam dixit, testamentum est promissio morituri? Si loqueris de testamento more scripturę, & ut theologus, fateor testamentum esse promissionem, pactū, fœdus, &c. ut priori cap. diximus, & Innocentius papa in cap. cum Marthe, de celebratione Missę abunde nos instruxit: at quod sit sola promissio morituri, hoc per omnia dissentit à sacris literis, cum sic vetus testamentū non esset testamentum, nec circumcisio, nec alia pacta & testamentum erecta inter Deū & hominem

quippe quòd non erat promissio mori-
turi, nec erat suprema voluntas Dei im-
mortalis, qui voluit euangelium succe-
dere veteri testamento. Porro si Cham-
leon noster vestiuit se habitu iureconsul-
ti, vt de testamento loquatur quomodo
iura: tunc ostendit se ridiculam simiam:
vbi enim legit vel audiuit testamentum
esse promissionem in legibus?

Vlpianus dixit Testamentum esse no-
stræ voluntatis iustam sententiam, de eo
quod quis post mortem suam fieri ve-
lit: quod qui exactius definitionem ex-
plent, addunt, cum hæredis institutione
vt glo. l. i. ff. de test. & l. si. ff. de iure co-
dic. instit. de fidei cõmis. hære. §. impri-
mis. Qui Vlpianum secuti sunt in eadem
perstant sententia: quando dicunt testa-
mentum esse vltimam voluntatem: ius-
tum iudicium, dispositionem vel consti-
tutionem bonorum morituri, attestatio-
ne legitima firmata: nullus vnquam ex
eis dixit, testamentũ esse promissionem.
Et licet lex ipsa euangelij testamentum
sit, vt scriptura loquitur: Immo etiã ali-
quo modo iuridice loquendo, sicut Pau-
lus ad Hebræos commemorat: nam hoc
ex humanis vsurpauit traditionib⁹ vbite

stamentum est, mors necesse est intercedat testatoris . Sit ergo euangelium testamentum Christi, suprema eius voluntas, in quo nobis reliquit & dari distribuit sacramenta & dona sua in vita præsenti, & veram hæreditatem beatitudinis in futura vita : hoc suæ voluntatis iusta sententia, quid fieri voluerit de bonis suis post mortem, tamen illa aptari vel Missæ vel Eucharistiæ, nulla ratio admittit: nam Missa non est iusta sententia voluntatis Christi, nec est iustum iudicium aut suprema voluntas Christi morituri, quid fieri velit in bonis suis: & multo minus Eucharistia est huiusmodi sententia seu voluntas Christi, sed potius Eucharistia est vnū de bonis ex testamento Christi nobis relictum in vita præsenti, vt facilius possimus adire hæreditatem æternam: Iam monophthalmum arbitror videre, quàm pueriliter in re tam ardua & præcipua fidei nostræ ineptiat, vt dum fatagit Iuristotheologus videri, nec Theologus sit, nec iurisperitus : Quod ex sequentibus adhuc plus elucescet.

Nam primò homo ingeniosus, inquit, testamentum est promissio morituri, qua nuncupat hæreditatem suam, An non yi-

detur tibi Luther doctus iurista, qui vno verbo indicat testamentum Christi fuisse nūcupatium: sine enim scripturis confectū Christus viua voce declarauit: hoc nūcupat intellexit Luther: Sed dicat nūc mihi iuristotheologus, si testamentum Christi fuit nuncupatium, sine scriptura & aliis solennitatibus l. hac consultissima §. per nuncupationem C. de testa. cur tunc homo festiuus alibi tam anxie quærit etiā sigilla huius testamenti, signa scilicet adiecta panis & vini, cum sigilla, scriptura & testium subscriptiones ad solennitatem testamenti nuncupatiui pertineant dicta l. hac consultissima, r. & 2. responsis & l. cum antiquitas §. si. & l. iubemus autem C. eod. Porro siue sit testamētum nō nuncupatium siue solenne, quis tamen vnquam ita ineptè & rancidè locutus est, vt testator diceret hæreditatē suam: bene testator dicit bona sua, quæ hæredi suo reliquit: Et hæres dicit, hæc est hæreditas mea, sed testator non dicit hæreditatem suam, nisi ab alio eam hæres acceperit: Vnde summa patescit Luthert inscitia: Adde predictis qd testator testamentum nuncupatium declarat & nuncupat coram testibus: cum

nulla alia probatio sit in illo testamento
 præter testes: dicat nobis Luther, qui fue-
 rint testes (quī in omni testamento sunt
 necessarij) in testamento Christi? non
 poterit alios dare quā apostolos: cum
 nemo alius fuerit præsens, sed apostoli a-
 pud Lutherum sunt hæredes nuncupati
 per Christum, qui pro vobis & pro mul-
 tis effunderetur, ergo apostoli non possunt
 esse testes. En indoctum & imperitum
 iuristotheologum, qui vt vniuersalis ec-
 clesiæ ritum de sacrificio Missæ dcleret,
 ad hanc peruenit insaniam, vt eosdem fa-
 ceret testes & hæredes testamenti con-
 tra l. omnibus C. de testament. & inst. de
 testamēt. §. Sed neque hæres scriptus, ne-
 que is qui in potestate eius est, neque pa-
 ter eius qui in potestate habet eum, ne-
 que fratres qui in eius potestate sunt, te-
 stes adhiberi possunt. Iure ergo hæres,
 pater & fratres eius & filij prohibentur
 esse testes: & Luther testes testamenti fa-
 cit hæredes in chimerina sua fictione te-
 standi.

Dispiciamus reliqua errata vesani ho-
 minis: Christus inquit mortem suam te-
 statur. Quid hic ructat bestia? si vult Chri-
 stum fuisse testem & prædicatorem mor-

etiam suæ, quod non semel fecit, verum dicit
 consentientibus tot scripturis, sed quid
 hæc mortis testificatio ad testandi ratio-
 nem, ut in testamento eius meminerit?
 Si verò vult Christum testari mortem
 suam, id est, testamento relinquere, bella
 profectò hæreditas, cum Christus mor-
 tuus fuerit, ut qui vivunt, iam non sibi vi-
 vant, sed et qui pro ipsis mortuus est & re-
 surrexit, 2. Co. 5. Simile est quod inquit:
 Hæreditatē nūcupat & designat cum di-
 cit. In remissionem peccatorum, quod
 tantum abest à veritate, quātum Luther
 à recta fide: Nam primò omnium, Chri-
 stus non hic reliquit hæredibus remis-
 sionem peccatorū, nec promittit sumen-
 tibus Eucharistiam remissionem pecca-
 torum, sicut Butzerus, Zuinglius, Osiander
 & Hiebmaioris omnes torquēt scri-
 pta Lucæ & Pauli: Sed saluator noster
 dando corpus & sanguinē discipulis suis
 in novissima cœna, prænuñciauit id quod
 in sua passione erat futurum, scilicet cor-
 poris traditionem in cruce, & sanguinis
 effusionem. In cuius memoriam hoc sa-
 cramentum nobis tradidit: fallitur ergo
 Luther cum sint prænunciationes eorum
 quæ in proximo erant consumenda, Lu-

ther ex eis facit promissiones & hærediti-
institutiones: sed inspicite quæso hæreti-
ci verba Christi: Inspicite quæso, quid tra-
datis, inspicite, dicit ne Christus, hic est
sanguis meus qui sumetur in remissio-
nem peccatorum? non profecto, sed qui
effundetur: Hinc liquet quomodo vela-
na multitudo plebis non confessa nec
contrita ruit ad sumptionē calicis, à ma-
lis scilicet magistris seducta, existimat
se participem fieri testamenti Christi, si
ex calice vel vinū apud Carlostadianos
vel sanguinem secundum Lutheranos,
sumpserint: Ac si Eucharistia esset in me-
dicinam contra peccata instituta, & non
ipsum sacramentum poenitentiae. Præ-
terea expendamus & illam insaniam ma-
gnæ inscitiae coniunctam, quòd remis-
sionem peccatorum dicit hæreditatem
relictam ex hoc testamento: Nam om-
nium credentium iudicio vita æterna est
hæreditas nostra quā expectamus à Chri-
sto, quod ex Paulo liquet ad Romanos
8. Ipse enim spiritus testimonium red-
dit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei:
Si autē filij & hæredes: hæredes quidem
Dei, cohæredes autem Christi: planum
est quòd cohæredes sumus Christi, non

in remissionem peccatorum, qui peccatū non fecit, nec inuētus est dolus in ore eius. 1. Pet. 2. Ideo Paulus ad Heb. 9. vocat hæreditatem æternam: Et expressius hoc Petrus indicat. 1. Petri 3. Saluos facit &c. per resurrectionem Iesu Christi à mortuis, qui est in dextera Dei, deglutiens mortem, vt vitæ æternæ hæredes efficeremur. Et in capit. 1. Affirmat Christum nos regenerasse in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in hæreditatem incorruptibilem & incontaminatam & immarcescibilem conseruatam in cœlis &c. Et multa alia testimonia hoc probant ex prophetis, Paulo, Iacobo & Iohanne, habemus ergo ex sacris literis vitam æternam esse hæreditatem nobis à Christo relictam: doceat Luther vel vno verbo ex scripturis remissionem peccatorum vocari hæreditatem: nos docuimus vitam æternam dici hæreditatem in scripturis: Vel ergo remissio peccatorum non est hæreditas nobis à Christo ex testamento relictæ, sed potius via vel medium necessariò prærequisitum ad additionē hæreditatis: nam non sunt hic hæredes nisi filij per gratiā cum filio hærede per naturam: sed filij Dei

non efficimur, nisi remissis prius peccatis gratiam spiritus sancti acceperimus: Quod si etiam remissio peccatorum esset portio hereditatis, tamen quantalacunque esset ad vocationem spiritus sancti, ad gaudia æternæ beatitudinis, ad benedictionem Dei patris: Hoc ergo erit potius verum testamentum, in quo bona omnia illa relinquuntur nobis in hereditatem accipiendam, quàm factitium illud & Chimerinum Lutheri testamentum.

Non poterit autem hæreticus melius quàm ex proprio dogmate confutari: nam ubi Paulus ad Galatas tertio, ubi Apostolus multa de testamēto Abraham dato & hereditate contra Iudæos, ubi Luther statuit testatorem fuisse deum, hæredes Abraham & semen eius: testamentum ipsam promissionem, rem testatam seu hereditatem esse gratiā & iusticiam; benedictionem scilicet omnium gentium in semine Abraham, nolo attingere quam minime in eisdem cōmentariis sensum Apostolicum sit assecutus, solum aperiamus hominē minime sibi cōstare: nam deum patrem promittentē facit testatorem: cu perem ex eo audire, an diceret testamentum esse promissionē mortuari, tunc nul

lum fuisset hic testamentum cum pater
 nō erat moriturus: Dein cur in testamen-
 to Christi, nullam facit nobis reliquam
 hereditatem, nisi remissionem peccato-
 rum, & tamē in testamēto vbi Abraham
 institutus est hæres, ponit hereditatem
 esse gratiam, & iustitiam & benedictio-
 nem in semine Abraham, quibus compre-
 hēditur vniuersitas bonorum relictōrū:
 Ideo Paulus nō vult esse hereditatem ex
 lege, sed ex promissione ibi. & Romano.
 4. si ex lege hæredes, abolita est promissio.
 Quin potius aliam inscitā & lapsum
 Lutheri videas: dicit in cœna Christum
 fecisse testamentum in institutione Eu-
 charistiz, & inter bona relictā pro hære-
 ditate solum enumerat remissionē pec-
 catorum: Quæ est apertissima contrarie-
 tas, nam dū Christus multo plura & ma-
 iora ac meliora credentibus expectanda
 reliquerit, non posset illa dispositio dici
 testamentum, quia in testamento debet
 fieri dispositio de vniuersitate bonorum
 nemo enim potest pro parte testatus pro
 parte intestatus decedere, instit. de hære.
 instit. ¶ non autem, & in reg. ius nostrum
 ff. de reg. iur. Et in hoc differt testamen-
 tum à codicillis, quia in parte bonorum

non efficimur, nisi remissis prius peccatis gratiam spiritus sancti acceperimus: Quod si etiam remissio peccatorum esset portio hereditatis, tamen quantulumcunque esset ad vocationem spiritus sancti, ad gaudia eternæ beatitudinis, ad benedictionem Dei patris: Hoc ergo erit potius verum testamentum, in quo bona omnia illa relinquuntur nobis in hereditatem accipiendam, quàm factitium illud & Chimerinum Lutheri testamentum.

Non poterit autem hæreticus mollius quàm ex proprio dogmate confutari: nam ubi Paulus ad Galatas tertio, ubi Apostolus multa de testamēto Abraham dato & hereditate contra Iudæos, ubi Luther statuit testatorem fuisse deum, hæredes Abraham & semen eius: testamentum ipsam promissionem, rem testatam seu hereditatem esse gratiā & iusticiam, benedictionem scilicet omnium gentium in semine Abraham, nolo attingere quàm minimè in eisdem cōmentariis semel Apostolicum sit assecutus, solum aperiamus hominē minimè sibi cōstare: nam deum patrem promittentē facit testatorem: cupere ex eo audire, an dicere testatorem esse promissionē moritur, tunc vel

lum fuisset hic testamentum cum pater
 nō erat moriturus: Dein cur in testamen-
 to Christi, nullam facit nobis reliquam
 hæreditatem, nisi remissionem peccato-
 rum, & tamē in testamēto vbi Abraham
 institutus est hæres, ponit hæreditatem
 esse gratiam, & iustitiam & benedictio-
 nem in semine Abraham, quibus compre-
 hēditur vniuersitas bonorum relictōrū:
 Ideo Paulus nō vult esse hereditatem ex
 lege, sed ex promissione ibi. & Romano.
 4. si ex lege hæredes, abolita est promissio.
 Quin potius aliam inscitā & lapsum
 Lutheri videas: dicit in cœna Christum
 fecisse testamentum in institutione Eu-
 charistix, & inter bona relictā pro hære-
 ditate solum enumerat remissionē pec-
 catorum: Quæ est apertissima contrarie-
 tas, nam dū Christus multo plura & ma-
 iora ac meliora credentibus expectanda
 reliquerit, non posset illa dispositio dici
 testamentum, quia in testamento debet
 fieri dispositio de vniuersitate bonorum
 nemo enim potest pro parte testatus pro
 parte intestatus decedere, instit. de hære.
 instit. ¶ non autem, & in reg. ius nostrum
 ff. de reg. iur. Et in hoc differt testamen-
 tum à codicillis, quia in parte bonorum

possunt fieri codicilli, non autē testamen-
tū, quod sit de vniuerso patrimonio, quā-
uis nolim ingredi iam illam disputatio-
nem, quando in re certa instituitur hæres
valet vt ex vniuerso, de quo in L. 1. § si ex
fundo ff. de hære. instit. & L. quoties C.
eo. & glo. in c. Rainutius de testa. Vt cun-
que mirum esset de diuina sapiētia, quod
instituisset hæredes in tam paruo bono,
in cōparatione ad alia magna bona quæ
promisit Deus & præparauit his qui dili-
gunt illum: At omnibus se ridendū præ-
bet Luther, cum dicit fidē facere hic hæ-
redes: Omnia iura clamant, quando hæ-
res nō venit ab intestato, ex institutione
efficitur quis hæres, & hæredis institutio
est necessaria in testamēto, quia est caput
& fundamentum ipsius L. 1. ff. de hære. in-
stit. responso l. Instit. de legatis § ante hæ-
redis institutionem: Et sine hæredis insti-
tutione non fit propriē testamētum L. si.
ff. de iur. codicil. & instit. de fidei cōmis-
s. hære. § in primis, aliter vult hic Luther
hæredem non fieri ex institutione testa-
toris, sed fides faciat eum hæredē. Quod
si subtiliter agere liceret eum illa bestia,
ab ea peterem, nōne & fides est inter bo-
na testatoris fidelibus relicta, & certē po-
tentius

tentius donum Dei quàm esset simplex remissio peccatorũ, cur ergo dicit fidem facere hæredem, & nõ potius dicit fidem esse hæreditatem? Cautior debuisset esse factus Luther ex Augustino, qui cùm dixisset in expositione Epistolæ ad Romanos. Quod credimus, nostrũ est: quod autem bonũ operamur, illius est, qui creditibus dat spiritum sanctum: Id retractat primo libro retractationum, profecto, inquit, non dicerem, si iam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem spiritu: citat dein Paulum ad Ephesios, Charitas cum fide à Deo patre & domino nostro Iesu Christo, quare si bona viæ inter hæreditaria supputat, quæ à Christo expectam⁹, certè nõ debebat dicere, fidem facere hæredem, sed fidem esse in bonis relictis, in hæreditate.

Cap. 23.

Quæ ratione catholici missam testamentum affirmare possint.

Cap. 4.

E Merget forsã quis Luthero doctior, & catholicos fatigabit, Eucharistiã esse testamentum, autoritate scripturæ & patrum: nam Psal. 110. Memor erit in seculum testamēti sui, virtutem operum suorum annūciabit populo suo: & infra.

Redemptionem misit dominus populo suo, mandavit in æternum testamentum suum: vbi testamenti nomine venerabile sacramētum Eucharistiæ intelligitur, vt prosequitur Nicolaus de Lyra, & ideo Psalmo isto vtitur Ecclesia Romana in officio vesperarum per octauas corporis Christi: quod etiam de Eucharistia loquatur, præcedentia verba indicant. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator dominus: quod autē est maximum memoriale domini, nisi illud de quo dixit: Hoc facite in meam commemorationem? & quod est mirabilius opus Dei, nisi quoddam verbum Dei caro factum in redemptionem generis humani, passum & mortuum est? Ideo illud memoriale non est quodcunque, sed illud memoriale passionis domini: Ideo subditur. Escam dedit timentibus se: Illud scilicet memoriale dedit escam timentibus & credentibus in Christum: Ideo in Targo additur. Memoriam bonam fecit, & cætera: quare non ita absurdè (singamus aliquem ita opponentem) Luther fixit pedem in eo quod Eucharistia esset testamentum, & ex illo fonte cætera elicit. Ad hanc replicam re-

spōdemus. Primò Psalten diuinū hic secū
dū sensum literariū & genoinū nō loqui
de testamēto Eucharistię: sed de testame
to & pacto inito cū genere humano, ve
teri s. & nouo: vt apud August. Cassiodo
rū, ambos Brunones & Hugonē facilē est
videre, & acutius quidē mihi videntur di
cere, qui versiculū priorē ad vet^r testamē
tū, in quo rerū tēporaliū & terrā fluentē
melle & lacte: vnde mira opera fecit in
Aegypto & terra Chanaan, vt daret illis
hēreditatē gentiū, sed qñ misit redēptio
nē populo suo, Iesu s. qui mittendus erat
Messias, tunc mādauit in ęternū testamē
tum suū s. nouū Euangelij, & bene de pri
mo dicitur, q̃ memor erat eius in seculū,
quia legalia erāt cessatura, sed nouum te
stamentū durabit in finē mundi, & nullū
aliud testamētū succedet ei: Ideo dicitur
manere in ęternū, quāuis & vet^r testamē
tum dicatur ęternum non in se, sed in suo
perfectiore, id est, in nouo testamento:
quia non venit Christus legem soluere,
sed adimplere, Matthæi quinto. Quod si
patribus sic intelligentibus non credis,
credas Dauidi, qui eodē spiritu cecinit,
Psalmo 104. Memor fuit in seculum te
stamenti sui, verbi quod mādauit in mil-

le generationes, Quod disposuit ad Abraham, & iuramenti sui ad Isaac, Et statuit illud Iacob in præceptum, & Israel in testamentum æternum, dicens, tibi dabo terram Chanaan, funiculum hæreditatis vestræ. Vis alium testem, audi collimitium noui testamenti, Zachariam patrem Iohannis Baptistæ deum benedicientem. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris & memorari testamenti sui sancti, Iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis: unde liquet testamentum hic usurpari, sicut scriptura solet p̄ pacto, vel fœdere, quod Deus cum homine pepigit: ideo Hebraicè idem verbum, cuius superius meminimus, ponitur. Sed adhuc vociferatur pertinax hæreticus, Lutherum damnas impietatis, inscitæ & hæresis, quia dixit missam seu Eucharistiam testamentum: & Lyranus à tot Theologis tot annis visus & lectus, nunquam fuit damnatus, qui hoc dixit quod Luther, scilicet Eucharistiam esse testamentum: Respōdeo huic insultationi, primò quòd & si Lyr. hic Eucharistiā dixerit testamentum, eum tamen vt catholicum recepimus, & Lutherum hæreticum anathematizamus.

quoniam dispari intentione & sensu loquitur Lyra, nam potest aliquando testamentum dici non modo vltima voluntas morituri cum designatione hæredis, sed etiam ipsa bona relictæ ex testamento sortiuntur appellationem testamenti: Ita dicunt aliquando in sermonibus catholici, Pacem esse testamentum Christi, quia reliquit eam discipulis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, Iohannis 14. sic dicitur Christus aliquando dedisse testamēto, Latroni paradisum, Ioāni matrem, Patri spiritum: sic vsus esse videtur Matathias, in oratione ad filios, dicens: Phinees pater noster zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotij æterni: hīc testamentum non pro dispositione vel vltima volūrate, sed pro re relictæ volūrate domini, quod expressius liquet Numeri 25. vnde Matathias hunc sermonem retulit: sic enim de Phinees loquitur dominus Moyſi. Loquere ad eum. Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi quàm semini eius pactū sacerdotij sempiternū, quia zelatus est ꝑ deo suo &c. quod enim hic interpret vertit fœderis mei, eadem est vocola, quam alibi tam sæpe testamentum vertit, ideo

Zach. 9.

Gracè utrobique rectè ponitur *ἀναθήνη* pro Hebræo berith quod si Marthæum Hebræum haberemus, appareret patentissimè Christum eadem dictione vsum, cum diceret calicē noui testamenti: nam quomodo veritas aliter loqueretur, quàm eadem inspirante locuti sunt prophete, velut Zacharias inquit. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Proinde ea ratione Eucharistiam testamentum dici cum Nicolao de Lyra non abnuimus, verùm nihil tunc deperit de sacrificio, nihil enim obstat nobis à Deo datum & donatum & relictum eidem rursus offerre, quoniam & gratius erit Deo agnoscanti dona & munera sua & sacrificia illibata, de quo mox plura. Hoc tamen addiderim, hanc Lyræ interpretationem de testamento in illo psalmo 110. remotiorem esse à litera, tamen lōgè alienum ab hæresi Lutheri. Et sic esse testamentum non repugnat sacrificio, de quo plura posterius.

Reuelatur Lutheri malitia, qui negat Missam, bonum opus esse & sacrificium. Cap. V.

Captius Lutherus in libro suo De Captiuitate Babylonica, postquam

longa, arenga declarauit Missam esse testamentum, rem serio aggreditur, rationibus acturus Missam, neque bonum opus esse neque sacrificium: hanc impietatem sic molitur astruere. Audisti inquit Missam aliud non esse quàm promissionem diuinam seu testamentum Christi, sacramento corporis ac sanguinis sui commédatum. Sequitur Missam non posse esse opus bonum vlllo modo, nec quicquam in ipsa fieri, nec alio studio à quoquam tractari, nisi sola fides: fides autem non est opus, sed magistra & vita operum. Roborat primò, quia nullus promissionem acceptā aut testamentum donatum, vocat opus bonum, quod suo testatori faciat accipiens: Nec heres patri suo testatori benefacit, cum instrumenta testamenti cum hæreditate testata accipit. Fit itaque dū de acceptis grati esse deberemus, venimus superbi daturi accipienda. Confirmat secundò, quia nullus ducit baptismū esse opus bonum, nec baptisandus credit se facere opus bonum quod pro se & aliis Deo offerat & communicet: Si ergo in vno aliquo sacramento & testamento nullum est opus bonum communicabile aliis, nec in

Missā erit, cū & ipsa non sit nisi testamentum & sacramentum. In summa collige hæc Lutheri. Missa est promissio, ergo non est opus bonum. Missa est donum Dei, ergo nō sacrificium nostrum. Baptismus nō est opus bonum, ergo nec missa: Baptismus non prodest aliis quā baptisato, ergo missa non proderit alteri quā celebranti.

Rex Anglia.

Has nugas in vnū redeimus fascē, quōd Serenissimus Angliæ rex, doctissimè illas confutauerit ac enernauerit: Vnde duntaxat Regis solutiones obiter renarrabimus. Vnde primam illationē negat rex, & assignat causam huius, quia Missa non est verius promissio, quā consecratio & actio Christi in cœna, sed non obstante promissione, adhuc Christus fecit opus bonum, Hoc probat, quia opus facit qui imaginem ex ligno facit, ergo fortius Christus fecit opus, cum fecerit carnem suam ex pane. Secundò roborat, quia mulier quæ caput eius vnguento perfudit, fecit bonū opus, quanto magis Christus proprium corpus exhibendo hominibus? Tertiò quia quod Christus incepit in cœna, perfecit in cruce, & fecit bonū opus in cœna & in cru-

ce, cur negare quis ausit sacerdotem in Missa facere bonum opus? cum tamen Christi præceperit ei ut faceret. Hoc inquit facite in meam cōmemorationem. Quartò Rex multo euidentius docet promissionem & sacrificium non repugnare, cū tam multa sacrificia legis, quanquam essent figuræ futurarum rerum, & ita promissiones futurarum rerum, tamen etiam promittebant multa præsentia, ut liberationes, expiationes, purgationes populi tunc præsentis &c. De fide quod adiungit optimè declarat rex fidem cuiusque esse necessariam, qui velit missam sibi fore utilem, tamen hoc quoque addam Lutherum hīc duo dicere contra scripturam, primò negat fidem esse opus: Secundò asserit fidem esse vitam operum. Nam fidē esse opus quod operari debemus Christus testatur Iohānis sexto, dicens ad Iudæos, Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Dixerunt ergo ad eū, quid faciemus ut operemur opera Dei. Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille. Similiter quod dicit Luther fidem esse vitam operum, cōtradicit scripturæ, nam

*Pro rege
Anglicæ.*

2. Cor. 13.

charitas est vita, non solum operum, sed etiam fidei, quod ex Paulo liquet, Enumerante plura opera, charitatem autem non habuero &c. & ne quispiam dubitaret de fide, ipsam nominatim perstringit: Si habuero, inquit, omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Ex profecto Caput illud ad Corinthios conterit Caput Zuinglij negantis fidem distingui à charitate, & ita non ponit tres virtutes Theologicas: Confundit etiam Osiandrum negantem fidem esse sine charitate.

Zuinglius.

Osiander.

Pari oscitantia labitur in secunda illa tione: est donum Dei, ergo non sacrificium. Non videt cæcus in eadem rem competere donum & sacrificium, nam nisi omnino ethnicum & idop induerit, fateatur necesse est sacrificia veteris legis fuisse quidem sacrificia, & tamen fuisse dona Dei hominibus data ex diuinæ bonitatis largitate. Sine enim greges aut armenta aut fructus terræ inspexeris, omnia illa sunt dona Dei, quia domini est terra & plenitudo eius, & orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo: Quare Luthere, nisi dederis dona Dei posse esse sacrificia, in vniuersum sacrificia & veteris & novi

Psal. 23.

testamēti sustulisti: Nam quæ tu ac secta-
rij tui ponunt sacrificia noui testamenti,
si mortificationem carnis, spiritum con-
tritum & humiliatum, confessionem lau-
dis & similia: & illa esse dona Dei opor-
tet te fateri, cum neges cum tuis nouis
Manichæis liberum arbitrium agere ali-
quid in bono opere, sed illud totum & to-
taliter fieri à Deo vt Stentor tuus Carl-
stadius vociferatur: Vnde illa sacrificia
interna spiritalia (quæ nec nos negamus)
sunt dona Dei, & tamen fateris illa esse
sacrificia: Et quòd omnes sacrificauerint
Deo, quæ ipsius fuerūt, apertissimè osten-
dit Deus per Dauid psalmo 49. Quoniā
meæ sunt omnes feræ sylvarum, iumen-
ta in montibus & boues: Cognoui om-
nia volatilia cœli, & pulchritudo agri me-
cum est: Si esuriero non dicam tibi, meus
enim est orbis terræ & plenitudo eius:
Est ergo sophisma meracissimum Luthe-
ri, existimans more humano, Deo debe-
remus sacrificare nostra, non sua dona:
quàm hypothesim non assereret, si tam
diligēter sacram scripturā legeret, quàm
iactanter illam sibi arrogat: Reperisset
enim in sermonibus dierum, Dauid do-
mino dicentē: Tux diuitiæ, & tua est glo *1. paral. 29*

ria, tu dominaris omniū, in manu tua virtus & potētia, in manu tua magnitudo & imperiū omniū, infra: Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. Quid iam obstrepis hæretice? vides dona Dei à Deo accepta Deo offerri.

Porro magnum errorem imponit Luther Ecclesiæ, cum sacrificium eius non intelligit: Non enim Ecclesia offerendo Eucharistiam, existimat se offerre quippiam de suo, sicut mentitur Luther, cum profiteatur in canone patētissimè oppositum. Offerimus, inquit, præclaræ maiestati tuæ, de tuis donis ac datis, hostiā puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, ac calicem salutis perpetuæ, hic planè Ecclesia agnoscit esse sacrificia dona Dei: & Luther eam calumniatur, quòd illud sacrificium offerat tanquàm de suo: Imaginatur ac si Ecclesia existimet oblationē esse propriè opus nostrum, quòd sit meritū nostrū, quo mereamur nobis & aliis: quòd illam offeramus tanquàm Deo aliquid daturi ex nostris. Nā Eucharistiam à Christo Ecclesiæ relictam, nos iterum ei offerimus nō in victimam, sicut in cruce oblatas fuit, sed in memoriā suæ pas-

fionis & oblationis in cruce pro nobis factæ, licet non modo sit memoria, qua nos recordemur huius mortis sanctissimæ (quod maximè debemus) sed qua vividè quasi præsentamus & repræsentamus solenniter ex institutione & præcepto Christi Deo patri omnipotenti oblationem Christi in cruce pro nobis factâ, veluti libro secundo declarauimus, & inferius in quadam obiectione clarius aperiemus. Alias duas illationes, doctè cōfutauit rex, nam primò Luther malè cōparat Eucharistiâ cum baptismo & coniugio, cū coniugium in toto sustulerit ex numero sacramentorū, & rectè etiam baptismum. Præterea, esto, admittat illa esse sacramenta: tamen illatio est friuola, non potest baptizari aut ducere vxorem pro alio: ergo non potest celebrare pro alio, cū constet Eucharistiam singulari prærogatiua præcellere alia sacramenta. Nam si ita contendis omnia sacramenta esse æqualia: ergo sacerdos non posset se communicare, sicut non potest se sacramento pœnitentiæ absoluerè, aut se ipsum baptizare: Vnde cum spiritus sanctus vnam operetur per sacramenta, non potest illatio fieri de vno ad aliud: nec vn-

*Rex An-
glie poten-
tiss.*

*Replica Lu
theri.*

quam dabimus Luthero, etiam si rom-
patur, baptizantem non facere bonum
opus. Quibus satis superque liquet impo-
tentia Lutheri fulmina fore confusa: ta-
men in furiosa sua inuectione in Sere-
nissimum regem nititur enervare regis
robor: nam cum rex piensissimus pro-
bat Missam esse opus bonum, homo ver-
sipellicis distinguit de Missa: nam pro con-
secratione & prolatione verborum sum-
pta sit opus, sed missa sumpta pro verbo
promissionis cum signo adiecto panis &
vini, non est opus nostrum sed Dei, nam
si cetera omnia defint, & credideris his
verbis Christi, hoc est corpus meum, quod
pro vobis datur, verè missam integram
habes: deinde si acceperis signum eadem
fide, usum & fructum missæ accepisti: Præ-
terea contendit sacrificium non posse es-
se promissionem, quia promissio sit ver-
bum, & sacrificium res: quare sacrificium
non sit promissio, nec sacrificia veteris le-
gis promittebant futura, nisi promittere
intelligatur significare.

Alia.

Has indoctas nugas ante sesquiannum
in apologia pro inuictissimo rege scri-
pta, confutavi: Ideo ero hic breuior: nam
cum primò distinguit de missa impudē-

ter truncat sententiam catholicorum, qui per missam intelligunt orationem, consecrationem, oblationem cōmunionem Eucharistiæ, & gratiarū actionem: & sic de missa sensit & locuta est Ecclesia à tēpore Apostolorum vsque in hunc diem: & sic solidè perstat quod catholici de opere operante & opere operato in missa asserūt: Sed quòd Luther missam (ex suo cerebro) dicit esse verba promissionis, quibus si credatur, iam integra habeatur missa, Ostolidum caput, si sola fide istius promissionis habetur integra missa, cur ergo homines vani, instabiles & impij, tot vigiliis formulas missæ inquiretis, qui iam nouies missandi formam Vuittebergæ mutastis: & Nerobergen. vestræ impietatis æmulos eadem inconstantia ornastis? quòd si Pillicani, Butzeri, Vuanneri Bugenhagij, ac Carlstadij formulas conflaueris: Horatianū monstrum facies & plusquàm Chimeram: Si integra missa verborum istorum tam breui orbe perstringitur, quid opus fuit tot verborū ampullis missandi formulam Hussmanno p̄scribere? vnde iacula Empseri viri iuxta catholici ac eruditi nō sensisses: quæ (disperream) nec tu, nec vniuersus cœtus im-

*Replica Lu
theri.*

quam dabimus Luthero, etiam si rum-
patur, baptizantem non facere bonum
opus. Quibus satis superque liquet impo-
tentia Lutheri fulmina fore contusa: ta-
men in furiosa sua inuentione in Sere-
nissimum regem nititur eneruare regis
robor: nam cum rex pientissimus pro-
bat Missam esse opus bonum, homo ver-
fipellis distinguit de Missa: nam pro con-
secratione & prolatione verborum sum-
pta sit opus, sed missa sumpta pro verbo
promissionis cum signo adiecto panis &
vini, non est opus nostrum sed Dei, nam
si cetera omnia desint, & credideris his
verbis Christi, hoc est corpus meum, quod
pro vobis datur, verè missam integram
habes: deinde si acceperis signum eadem
fide, usum & fructum missæ accepisti: Præ-
terea contendit sacrificium non posse es-
se promissionem, quia promissio sit ver-
bum, & sacrificium res: quare sacrificium
non sit promissio, nec sacrificia veteris le-
gis promittebant futura, nisi promittere
intelligatur significare.

Alia.

Has indoctas nugas ante sesquiannum
in apologia pro inuictissimo rege scri-
pta, confutavi: Ideo ero hic breuior: nam
cum primò distinguit de missa impudē-

ter truncat sententiam catholicorum, qui per missam intelligunt orationem, consecrationem, oblationem cōmunionem Eucharistiæ, & gratiarū actionem: & sic de missa sensit & locuta est Ecclesia à tēpore Apostolorum vsque in hunc diem: & sic solidè perstat quod catholici de opere operante & opere operato in missa asserūt: Sed quòd Luther missam (ex suo cerebro) dicit esse verba promissionis, quibus si credatur, iam integra habeatur missa, Ostolidum caput, si sola fide istius promissionis habetur integra missa, cur ergo homines vani, instabiles & impij, tot vigiliis formulas missæ inquiretis, qui iam nouies missandi formam Vuittebergæ mutastis: & Nerobergen. vestræ impietatis æmulos eadem inconstantia ornastis? quòd si Pillicani, Butzeri, Vuanneri. Bugenhagij, ac Carlstadij formulas conflaueris: Horatianū monstrum facies & plusquàm Chimeram: Si integra missa verborum istorum tam breui orbe perstringitur, quid opus fuit tot verborū ampullis missandi formulam Hussmanno p̄scribere? vnde iacula Empseri viri iuxta catholici ac eruditi nō sensisses: quæ (disperream) nec tu, nec vniuersus cœrus im-

pietatis, cum tot votifragis monachis, sacerdotibus ac monialibus, repellere potestis: Audi obstinatissime, si hæc integra missa est credere promissioni horum verborum, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: quid opus est ministro sacerdote? cur in Ecclesia conuentum faciet, cum quisquis domi, etiã profundo somno stertens id credere possit. Nullus ergo sacerdos huic vel huic dicit missam: nec ille vel ille audit missam, quia missam non facit nisi fides horum verborum, hoc est corpus meum &c. Itaque tot missas quilibet in Die facit, quoties fidẽ horum verborum exercet In ista confusione & erroris deuia, & inexplicabiles labyrinthos se proiicit & adhaerentes suos, vt in barathrum inferi simul perducantur: Quomodo ergo miselli sectarij tui te sequuntur, qui mensas instruunt, panes frangunt, vinum in pocula fundunt in medio Ecclesie, vt sic verissimam (sic decipiuntur) faciant missam. O monstra, o portenta, o blasphemias, vix vix & iterum vix miseræ Germaniæ, quam cum perfidi isti heretici pristinae volunt restituere libertati, eam infinitis erroribus, calamitatibus ac seditionibus faciunt seruietem. Et ti-

men-

mendum ne infœlix patria nostra hoc audiatur. Nondum statim finis.

Sed vide Christiane lector Lutheri peruersam impietatem. Hic ubi sibi cōmodum est, eum accipere fructum & vsum missæ, qui signum panis scilicet & vini, eadem fide acceperit. Qui tam sæpe & validè clamauit fidem sufficere, torquēs illud Augustini, crede & māducasti, quid ventrem & dentes paras &c. hic iam tum fructū Missæ accipi fatetur, dum signum quis acceperit: Cur ergo improbat sæpius communicantes, sicut iam in multis locis assolent Lutherani & Carlstattini? si communicare est fructum missæ percipere, cur tunc alibi postulat, ne laici communicare cogantur in paschate? né vel lum eis sumendæ Eucharistiæ tempus indicatur, sed liber quisque suo relinquatur arbitrio: Immo verò, vt ne sæpius in tota vita quisquàm sumat quàm semel, idque non ante extremum vitæ diem: quòd si illa præsentiis coniunxeris, intelliges quid postulet Luther, Christianum per totam vitam semel duntaxat fructū missæ accipere: tam Heroicos Christianos educat & oporat Luther.

Sic alius cauillus de promissione & sa-

crificio facile refellitur, quoniam & ver-
bis & rebus contrabuntur promissiones,
quare non pugnant promissio & sacrifi-
ciū, vt in Apologia. Porro negamus mis-
sam esse promissionem, licet non fiat si-
ne promissione, licet mirus sit Chamæ-
leon Luther, qui ad omnem ventum cir-
cūfertur: Iam enim dicit promissionem
esse missam: Iam fidem promissionis di-
cit esse missam: & in inuectione sua con-
tra regem asserit, verba quibus panis &
vinum, fiunt signum & sacramētum, sint
missa. Ecce tria diuersissima, Promissio-
nē, fidē, verba cōsecrationis esse missam.

*Ex facto Christi non improbari, missam esse sa-
crificium. Cap. 6.*

HAeresim suam adhuc firmare niti-
tur Luther, missa euāgelica est illa
quæ proximè accedit ad iustitutū
Christi: quoniam exemplum, inquit, de-
di vobis, vt quemadmodum ego feci, &
vos faciatis: Sed Christus nec verbo nec
facto sacrificauit in cœna: non enim ob-
tulit Deo panem & vinum, sed discipulis
porrexit ad manducandum: nam sedens
in mensa, singulis idem testamentū pro-
posuit, & signum exhibuit: Non eleuauit

panem, non in réplo super altare posuit, non sacrificauit: Similiter nullo verbo sacrificij vsus est in institutione sacramēti. Similiter verba ipsi missę quib⁹ vsus est Christus, sunt verba promissionis, quod tradetur, quod effunderetur: non meminit sacrificij, non dixit offerre, sed comedite, bibite &c.

Sed fragilia sunt illa & impotentia ad veritatem Euangelicam euertendam: Et primò quidem propter ingressum rationis, aliqui hæretici Lutherani exemplum Christi volentes imitari, cœnam instruūt in numero Apostolorū: nam nec Iudam excludunt, quem Christus non repulerit.

Et dapibus mēsas onerant, & pocula ponūt,

Crateras magnos statuunt & vina coronāt.

At Augustissimus rex Angliæ dudum euicit, non sic exemplum Christi in missa imitandum, vt per omnia in circūstantiis & ritibus eum sequamur: nam sic nō nisi duodecim præsētib⁹, liceret dicere missam, nec nisi vesp̄i, & post cœnam, aut inter cœnandum & præuio agno paschali, & consecrans ipse non sumeret Eucharistiam, sicut Christus non legitur in Euangelio cōmunicasse: quæ omnia sunt absurda, & formula missandi hæreticorū

etiam se his ritibus non conformat: Vnde nec verba Christi de imitatione exempli sui, sonant de sacrificio missæ vel institutione Eucharistiz, sed de pedum lotionē, vbi humilitatē eos docuit: Nam imitatio Christi non cōsistit in operibus, miraculis, neque in ritibus & externis signis principaliter, sed in operibus perfectionis, de quo aliàs: sufficiat nobis missam esse sacrificium ex institutione Christi, vt libro primo ostendimus: & hoc satis est missam referre institutum Christi, licet ritus & ornatus missæ spiritus sancti magisterio per Apostolos & Ecclesiam aucti sint: Sicut enim admonet B. Augustinus, Christus vsus est modo conuenienti suo tēpori in institutione sacramēti, qui modo nō esset conueniens: nam primò perfecit pascha legale, & dein incepit Euāgelicū, quod nullo pacto nunc conuenit.

Sed ad rem ipsam, assumit Luther & Lutherani omnes. Christus nō obtulit in cœna: Quid si dicerem cū Empsēro nostro, post sanctos patres Christum ter se obtulisse: Primò in agno paschali figuratē, vbi finē imponens tam sacerdotio quàm sacrificio vmbartil: primū aufert, vt sequēs statuatur ad Hebræos 10. Secun-

dō in pane & vino sacramentaliter, vbi
 hoc nouum sacrificiū & sacerdotium in-
 stituit: negare enim (ait Luther) non pos-
 sum Missam ac cōmunionem ritū esse à
 Christo institutū : Ritus autem iste fuit
 secundum ordinē Melchisedec in pane
 & vino. Tertiō obtulit se in cruce verē
 ac realiter in sua sancta passione & salu-
 tari morte, quē fusi^r prosequitur Empser.
 Nam quod cōsecrauit, oculos in cœlum
 leuauit, benedixit, gratias egit, quæ om-
 nia videntur oblationis indicia, nam sic
 sacerdos pro sacrificio eleuabat fasciculū
 spicarum coram domino, vt acceptabile
 sit pro nobis: similia habes Exod. 29. &
 Leuit. 8. dicitur de sacerdotib⁹, qui post-
 quam leuauerunt ea corā domino: & in-
 fra. Tulitque pectusculum, eleuans illud
 coram domino de ariete consecrationis
 in partē suam, sicut praeceperat ei domi-
 nus. Num. 6. Susceptāque rursum ab eo
 (Nazareo, sacerdos) eleuabit in conspe-
 ctu domini, & sanctificata sacerdotis e-
 runt: Sic Leuit. 10. pectusculum quoque
 quod oblatū est, pro quo Hebræi legunt.
 Pectusculū quoq; elevationis. Vide quē
 diximus supra libr. 1. super illud Psal. 71.
Erit sacrificiū panis in vertice montium,

id est, sacerdotum, quādo eleuant Eucharistiam in Missa: Diceret hæreticus, Luther non negat tibi eleuationem, sed oblationē, siue Christus leuauerit vel min⁹, sed Carlstadius. negat eleuationem Eucharistię in Missa: Dicimus Carlstadium malè facere prohibendo eleuationē Eucharistię in missa, quod à tēporibus Apostolorum religiosè obseruauit Ecclesia: Ideo meritò Luther in hoc ei aduersatur: Tamen etiā Luther malefacit, negando eleuata Deo in altari à sacerdote offerri, vt ex prædictis liquet, & clarius patet ex cap. 7. Leuit. iuxta Hebraicam veritatem & 70. Vbi loquitur de víctima pacificorum, quomodo debet offerre adipem cum pectusculo: subdit ad eleuandum ea eleuationem coram domino: nostra trāslatio sententię secuta dicit. Cūque ambo oblata domino cōsecrauerit, tradet sacerdoti, qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem erit Aarō & filiorū eius: Et Luther in translatione sua vulgari Germanica interpretatus est pro V vebopfer, sicut Theruma, pro Hebopfer, quod interpretes noster plerunque vertit primitias: licet, vt obiter hoc attin gam, multū errauit hic Luther in no-

minis explicatione: nam Exodi 35. exponit Hebopfer theruma quia domino eleuetur, sed Vuebopfer tenupha dicatur, quia hinc inde moueatur ad quatuor plagas mundi, orientē, occidentem, meridiē & septentrionē. Hic inquam deprauauit scripturam Luther, sicut totum testamentum sua translatione subuertit: nam primò utręq; dictiones significāt oblationē eleuatā, quorū scorefs. sunt nup. & rum. Secundò non theruma sed thenupha signat isto modo agitare aliquid & mouere: quoniā thema suum nup, non significat simpliciter eleuare, sed in modū crucis secundum Hebræos. Tertiò obtrudit nobis dolum Iudaicum pro catholica veritate, nam cū Iudæi eleuauerint per modum crucis oblationes suas corā domino, velut Petrus Alphonsus Hispanus, allegat Iohannē conuersum de concordia legum, titul. 4. ca. 5. in magnum testimonium fidei nostræ, quòd omnia sacrificia etiam in veteri testamento, placita fuerunt Deo in forma crucis, qua Christus oblatus est pro salute mundi: Iudæi nostri volentes fugere illud mysterium fugiunt ad illud mēdacium, quod Luther modo protulit, scilicet moueri & agita-

ri hostiam ad quatuor plagas mundi, in
 signum quod offeratur Deo domino to-
 tius mundi ab ortu solis vsque ad occa-
 sum: At hoc esse falsum & confictū, non
 enim faciunt crucē cum hostia ante & re-
 tro, sed primò mouebāt à dextera in sini-
 stram, & rursus à sinistra ad dextrā, dein-
 de sursum ac de post deorsum. Dicat er-
 go mihi Luther hæreticus aut Samuel
 Iudæus, ad quā plagā terræ monstrat mo-
 uendo sursum & deorsum: & ne sit vlla
 dubitatio reliqua, nomina motionū indi-
 cant crucem erectā, nomina autem hu-
 iusmodi motionum vix extorsi ex Helia
 Iudæo Alemanno, dum Romę Leuiticum
 mihi prælegeret (solēt enim huiusmodi
 mysteria oculere) sunt autē ista, tenu-
 pha sit molich, mein, maele, & morid: re-
 ferebat attamen aliquas facere molich
 ante se porrigendo, mein ad se mouēdo,
 ✝ tamen hoc non multum refert: Ex his
 perspicuum sit, hostiā leuari esse eam of-
 ferri, licet non omne leuare sit offerre,
 quod etiam Thargum Chaldæū indicat,
 quòd Leuit. 7 legit, ut eleuetur pectuscu-
 lum elenatione coram Domino. In hæc
 par erga placuit excurrere: quoniam & si
 Christus non legitur leuasse Eucharistiā

in cœna, tamen plurimū videbatur cōducere proposito nostro, & hæretici modo elevationē hostiæ multū controuertunt, vt habeant catholici remotiora & antiquissima, quæ hæreticis obiiciant,

Itā ad institutū vnde digressi sumus, reuertamur. Cū hæretici assumunt Christum nō obtulisse in cœna. Diximus nō videri absurdū Christū seipsum obtulisse sacramentaliter in cœna, quod cuiquā suafibile sit ex eo quod ecclesia canit: Sacerdos in æternū Christus dominus secūdū ordinē Melchisedec, panē & vinum obtulit, at nusquā Christus panem & vinū obtulit hic in mortali corpore nisi in cœna: Visum est etiam aliquibus in exordio nascentis ecclesiæ: missam solūmodo fuisse ex verbis cōsecrationis contextā, absque verbis oblationem cōtestantibus, nam sacrificij oblatio videtur potius in rerū exhibitione, quā in verborum elocutione aut expressione consistere.

Quòd si etiā detur Luthero id assumpti, Christum nō obtulisse in cœna, nihil tamen obtinebit contra Ecclesiā, quoniā cū Eucharistia sit memoriale, vt dominus testatur, suæ passionis, & Missa est re-presentatiua oblationis in cruce factæ,

ante consummatā passionem & mortem non precedebat ipsius oblatio, ne prior esset oblatio eius representatiua quā oblatio realis, figura enim debet præcedere veritatē, sed representatio subsequi, vnde si volumus Missam Christi integrare, cōplicāda est cœna in qua cōsecrauit, & crux in qua immolauit, & illa fuit perfectissima missa, quia oblatio realis, cū ī aliis missis idē corpus solum offeratur in mysteriis, sine noua sanguinis effusione: Et Christū immolasse necessariō fatetur Luther ī sua missa, quia missa sit testamentū Christi, & testamentū inuoluit mortem testatoris, itaque testamentum Christi inuoluit mortem eius in cruce, vbi obtulit corpus suū pro salute mundi.

Quod autē ad exemplū Christi nos limitat, diximus ab initio, quę sint in Christo imitanda, nā nec ipsum Lutherū arbitror ita obtusum. vt nos ad omnimodā actionē Christi redigat, ea potius seruemus, quę seruāda mādauit: Si q̄ instituit, ea obseruem⁹, quę colūnz ecclesię & ipsa ecclesia obseruāda tradidit, nā institutū à Christo in se est seruandū: Ritus tamē & modus vtendi potest successū tēporis augeri & mutari: Quod verbis Christi nō

indicauerit oblationē, non cōtendimus, nā Euangelistæ cœnā dominicā describētes, rem gestā & historiā curauerunt scribere, nō huius vel alterius sacramēti formam. Et ad apostolos dicēs: Accipite & māducate &c. nō hortabatur eos ad oblationē, sed ad cōmunionem. Sed cū subderet: Hoc facite in meā cōmemorationē, plus indicat oblationis imitationē, licet utrūque fiat in memoriā Christi & cōmunio & oblatio. Nec dabimus Luthero illa esse verba promissionis: Quod ꝑ vobis tradetur, qui ꝑ vobis effundetur, nā priori capite ostēdimus illa fuisse verba enūciatiua rei futurę, nō ꝑmissiua: Quod si etiā ista verba essent ꝑmissoria, adhuc nihil obtineret Luther, quia adsunt & alia verba, quę ad frequētationem huius sacramenti & oblationem pertinent scilicet, hoc facite in meā cōmemorationē, de quo superius plura.

Stulta impudentia Lutheranorū reiicitur, quę negant idē posse recipi & offerri. Cap. 7.

Alia hæreticorum ratio est ista. Idē simul recipi & offerri nō potest, nec ab eodem simul dari & accipi: Quomodo autem sacerdos potest dici offerre Eucharistiam, quam ipse totam sumit;

Est etenim natura sacrificij, vt totū Deo offeratur, & nihil hominib⁹ relinquatur: Cur ergo sacerdotes panem & vinū totum comedunt, nihil relinquentes Deo? nam hoc potius est offerre Deo, & nobis dare, quàm offerre Deo, Est ergo repugnantia inter Missam & sacrificiū, quia sacrificium offertur, Missa sumitur.

Sereniss.

Rex Anglia.

Hanc rationē diluit Serenissimus Rex Angliæ, quia in meracissimo se firmet philosophate, non enim repugnant offerre & sumere, quod in sacrificiis veteris legis liquet, nam quod offerebatur comedebāt sacerdotes offerentes, non autē Deus, sicut ait per Prophetā. Nunquid ego manducabo carnes taurorū, aut sanguinē hircorū potabo Psal. 24. Porro si Christus & sacerdos fuit & sacrificium, cur non potuit instituere, vt sacerdos hostiam offerret & sumeret, adfert pro testibus Ambrosium, Gregorium & Augustinum.

Certissimæ & solidæ huic solutioni obstrepit Luther in sua inuectione acerba in regem, & primò quidem de holocausto Psal. 50. de quo nihil sumebat offerens, sed totum cremabatur: Et fortius obiicit regi, vbi sit in lege ullū sacrificiū quod recipiebatur, & nō totum penitus

cremabatur, irridet postea regē, quia ea quæ ex agris afferebātur, existimet offerri, ac si idem esset afferre & offerre.

Ad has ineptias respondi in Apologia pro rege, quia nescit aliud sacrificiū quā holocaustū, quod totū cremabatur, quid tunc de sacrificiis pacificorum, pro peccato, pro delicto? sicut pater Leuitici secundo, tertio, quarto, quinto & sexto capitulis, vt latius in Apologia, quia catholicus legens textum non poterit dubitare de varietate sacrificiorum, & quod non omnia sacrificia fuerūt holocausta. Et vt appareat omnibus, quāta inscitia sacrarum literarū laboret Luther, cum negat sacrificiū ab offerente sumi, adduco ei historiā, primi Regum secundo, vbi filij Heli, filij Belial, nescientes dominum, neque officium sacerdotum, in hoc peccabant, quia antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis & dicebat immolāti, da mihi carnem vt coquam sacerdoti, dicebātque illi immolans. Incendatur primum iuxta morem hodie adeps & tolle tibi quātumcunque desiderat anima tua, Infra: Erat ergo peccatū puerorum grāde nimis corā domino, quia detrahebant homines sacrificio domini, & vir Dei di-

xit ad Heli. Dedit domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel, quare calce abiiecistis victimam meam & munera mea quae praecepi, ut offerretur in templo, & magis honorastis filios quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificij Israel populi mei, expende singula, Deus fatetur se dedisse omnia de sacrificiis domui Aaron: indignatur quod sumerent ante oblationem: Contra Luther indignatur quod sumant oblata: Immo negat posse sumi oblata. Quod si quibusvis cauillis huic textui illuderet: addo, praeter partem sacrificiorum sacerdotibus debitam ex sacrificiis, ut praeliegatis capitibus Levitici liquet, textus apertissimos, quibus non poterit calumniā struere, Levit. 7. ubi describit legem sacrificij pro delicto, & subiungit: omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his carnibus, quia sanctum sanctorum est: Euadet Luther, qui masculus comedet de carnibus non oblatis. Euasio ista nullum habet fucum, quia frustra praeciperet eis vesci in loco sancto, nisi essent oblatae, nec adderet, quia sanctum sanctorum: praeterea loqui textum de oblatis, patet ex eo quod subditur. Ad sacerdotem qui ca

obtulerit, pertinebit, sacerdos qui offert holocausti victimā, habebit pellem eius. Dicat mihi Luther, quid habebit sacerdos de sacrificio pro peccato & pro delicto, an fumū & cineres tantum? Cogitur fateri, idē primum oblatum Deo, postea sumi a sacerdote offerente: quare mēdaciis nititur Luther, cōmunionē & oblationē repugnare inter se. Et ut iugulem eū, adferatur alius loc^{us} eiusdē cap. Omne sacrificiū simile, quod coquitur in libano, & quicquid in craticula vel in sartagine preparatur, eius erit sacerdotis à quo offertur, siue oleo cōspersa siue arida fuerit. Audisne impie audis? sacrificium simile est totum offerentis sacerdotis, non pars: quid faceret sacerdos, nonne sumet & comedet? Et ne hiscere queat aduersarius, audiat secundū locum sequētem. Si voto vel sponte quispiā obtulerit hostiā, eadē edetur die: sed & si quid in crastinū remanserit, vesci licitū est: quicquid autē tertius inuenerit dies, ignis absument: Si quis de carnib^{us} victimarū pacificorum die tertio comederit, irrita fiet eius oblatio, nec proderit offerēti. Contra hos apertissimi text^{us} clamat Luther. Idē simul recipi & offerri nō potest: sacerdos nō potest

offerre, quod comedit. Quod si Lutherus
 pertinacius instet: Et si aliqua genera sa-
 crificiorum in vsum humanum venerint
 ac cibū, non tantū tamē holocaustū, quod
 fuit perfectissimum sacrificij genus: Ideo
 nec perfectissimū nostrū sacrificiū, quod
 refert figurā holocausti, venire debet in
 vsum cibi humanum: Hæc iacula nos im-
 pendio repellimus, & primò dicimus.
 Quod holocaustum non venit in cibum
 hominis, nō fuit, quia ratio sacrificij cibo
 repugnet (nā sic omni sacrificio repugna-
 ret) nam idē prius poterit esse sacrificiū,
 & postea cibus vt diximus: sed quia holo-
 caustū ex modo suæ oblationis, cum to-
 tum cremabatur, fiebat ineptum vsui hu-
 mano, nisi quis cineribus pateretur se re-
 pleri. Secundò dicimus verè quidem ho-
 locaustum figurale fuisse materiali igne
 absumptū: at hoc de holocausto verè sen-
 tire, Iudaicam exuperaret impietatem:
 Quam gratus est Luther Christo & mor-
 ti eius, qui non contētus flagris, cruce, spi-
 nis, clavis & lancea, nisi & igne admoro
 corpus Christi exureret, id quod Iudæi
 non semel cum Eucharistia facere cona-
 ti sunt: at nos auctoritatem scripturæ &
 Ecclesiæ sequentes dicimus, holocaustū
 nostrum

nostrum torrere non rogo, non strue lignorum, sed igne charitatis in ara crucis totū flagrauit, maiorem hac dilectionem nemo habet, quā ut animā suam ponat quis pro amicis suis: Sicut Hieremias assimilat sermonem domini: Hiere. 20. Et factus est in corde meo, quasi ignis exæstuās, claususque in ossibus meis: & descendi ferre non sustinens: quanto plus excellentissima charitas Christi facta fuit ut ignis exæstuans: cum ita ardens sitiret salutē generis humani: Ipse enim quasi ignis cōflans, Malach 3. Sic ergo erit spiritale holocaustum, spiritali etiam igne cremabatur: nec est qui abscondat se a calore eius, Psal. 18. De tali igne loquebatur S. Iohānes. Ille vos baptizabit in spiritu sancto & igne. Hoc ergo nostrū est holocaustū, hoc iuge nostrū sacrificium, hoc pacificorum hostia, hoc sacrificium pro peccato & delicto nostro: fateatur ergo Luther idem primò esse sacrificiū & deinde cibum nostrum, ut agnus paschalis, Exo. 12. panes propositionis, Leuit. 24.

Quod verò clamat Luther, Id quod datur à Deo, non offerri Deo, diximus in alia dilutione: Quod verò negat primitias frugum ex agris offerri, sed afferri

tantum, confutauimus: cū Nume. 5. oblationē testetur textus, sic enim ibi legitur. Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filij Israel, ad sacerdotē pertinet. & quicquid in sanctuariū offertur à singulis & traditur manibus sacerdotis, ipsius erit: & ne cauilleris esse vitiū scriptoris, offertur pro offertur, Hebraica veritas te repellit, quæ vitior hoc verbo Iaceribu, similiter & 70. in editione Græca legūt προσφιγους: quare in re tam seria contra summa fidei nostrę mysteria nihil nisi inanes canillos, leuissimas nugas, scabra affert mēdacia, & sophismata captiosissima.

Missæ est sit memoria sacrificij potest tamen esse sacrificium, contra Lutherum, Zuinglium, & Urbanum. Cap. 8.

1. **I**n solenrius autē & hanc quoq; passim iactāt rationē hæretici. Memoria rei nō est res: sed missa omniū sentētia est solū memoria sacrificij Christi: Itaq; nō erit sacrificiū, semel enim oblatus est Christus, noluit deinceps rursus offerri, sed memoriā oblationis suæ voluit à credentibus fieri. Zuinglius sic respōdet ad sanctos patres. Non quidē eos voluisse missam esse sacrificiū, sed memoriā sacrificij.
- 2.

Homil. 17. ei; citat Chrysostomū, qui super epistolā

ad Hebræos sic inquit. Nonne per singulos dies offerimus? offerimus quidē, sed recordationē faciētes mortis eius: & vna est hæc hostia, nō multæ. Quomodo vna est, & nō multæ? Et quia semel oblata est illa, oblata est in sancta sanctorū. Hoc autem sacrificiū exēplar est illius, id ipsum semper offerimus, nec nunc quidē alium agnū, crastina alium, sed semp id ipsum. Proinde vnū est hoc sacrificiū: alioquin hac ratione quoniā in multis locis offertur, multi sunt Christi? Nequaquā sed vnus vbique est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus, vnū corpus: sic enim qui vbique offertur vnū corpus est, non multa corpora, ita etiā & vnū sacrificiū, Pōtifex autē noster ille est: qui hostiam mūdantē nos, obtulit: ipsam offerimus, & nūc quē tunc oblata quidē, cōsumi nō potest. Hoc autē quod nos facimus, in cōmemorationē quidē sit eius quod factū est: hoc enim facite, inquit, in meā cōmemorationē: non aliud sacrificiū, sicut pōtifex, sed id ipsum semper facimus, magis autē recordationē sacrificij operamur. Iuare possem eorum impietatē, quoniā ipsi etiā scholastici doctores, & eorū antesignanus Thomas de Aquino, hoc faten-

tur. Nam in tertia parte sum. q. 83. declaraturus celebrationē Eucharistiæ esse immolationē Christi inquit. Sicut dicit August. ad Simplicium. Solent imagines earū rerum nominib⁹ appellari, quarum sunt imagines: sicut cum intuentes tabulā aut parietē pictum, dicimus, Ille Cicero est, ille Sallustius: Celebratio autē huius sacramenti, imago quz dā est representatiua passionis Christi, q; est vera immolatio: ideo & celebratio huius sacramēti dicitur immolatio Christi. Ex quo sic ratio cinamur. Pictus homo nō est homo, nec pict⁹ Cicero est Cicero. Itaque missa nō est oblatio, quia similiter solū est imago immolationis iuxta dictā declarationē. Confirmat Zyuinglius etiam ex eo quia quod veteres missam dixerūt oblationē: hoc nō alia ratione factū est, quā sicut hodie celebramus Natalem aut resurrectionē Christi: sed ista celebratione non facimus Christū denuo nasci, neq; denuo resurgere: ergo & cōmemoratione oblationis à Christo factæ, nō iterum eū offerimus. Præterea cū Eucharistia solū sit signū adiectū pro cōfirmatione diuinæ pmissionis nobis factę de remissione peccatorū nostrorum: nō videtur quomodo

possit esse sacrificiū & simul signū promissionis: Simile est huic, quod scholastici & fermocinarij dicunt Eucharistiā esse artā & quasi pignus futuræ beatitudinis, iuxta quod solent canere in festo eius, eodē Thoma Aquinate authore. O sacrū conuiuiū in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ nobis gloriæ pignus datur. Si ergo est pignus, quomodo poterit esse sacrificium.

Ad illa omnia p ordinē respondemus: primò aperiēdo falsam intelligentiā hæreticorū, vnde eos labi cōtingat, nam in foribus mox delinquant, quādo missam volūt esse representationē cœnæ dominicæ, quod est falsissimum: nō enim res magna foret vt Christus sui cōuiuij nobis memoriale relinqueret, sed missa memoria est passionis & mortis Christi, & in hui⁹ amoris memoriā nobis reliquit: Ideo in Eucharistiæ institutione meminit traditionis & sanguinis effusionis, id quod superius quoque docuimus: Vnde apparet quā stultē faciant, qui reiecto nomine missæ, officiū illud celebre cœnā domini appellāt. Secūdò iuxta priora intelligere oportet, missam non esse nudā

memoriã, passionis & oblatiõis Christi: quia sic pictura est eius representatiua, aut deuota meditatio, aut actio similis sic ut in die parasceues, sed vltra memoriale est solẽus representatio, & noua oblatio hostiæ oblatæ in cruce. Tertiò id quoq; mēti insideat, licet eadẽ hostia quæ offer tur in missa & in cruce, sed nõ idẽ modus offerēdi: quare alia ratiõ est veritas, alia ratione est memoria: Veritas est i hostia, in sacrificio: sed modi offerēdi memoria est & representatio, quibus sic præmissis diluamus obiecta. Primò cū assumit, missa est memoria oblatiõis: ergo nõ est oblatio. Dicimus, licet missa sit memoria, nõ tamẽ est tantũ memoria, sed etiã veritas: Ideo illatio nõ valet: Porro missa est memoria quo ad modũ offerēdi, & sic certẽ nõ est illa oblatio, sed eius memoria, quia quasi infinitũ differunt in acceptatione diuina modus offerēdi in cruce, & modus offerēdi in missa: ideo cum missæ oblatio sit finiti valoris, & plures missæ simul sunt, etiã in eodẽ tẽplo, etiã pro eadẽ persona: vbi vnica oblatio i cruce pro oĩbus satisfaciebat, de quo plura in alia ratione, quis sit effectus oblationis in missa: Iã ergo liquet non esse absurdũ, ex memoria prioris sacrificij Christi sic.

ri sacrificiū secundū ritum Melchisedec,
 tēpore posterī: Ad Chryso. dicim⁹ quōd
 proculdubio ipse sensit missam esse sacri-
 ficiū, quod liquet ex formula sua mis-
 sandi, qua in hunc diē Græci familiarius
 utitur, ex homil. 52. sup. p. Matth. & homil.
 83. ibidē ex homil. 2. sup. 2. ad Timoth.
 & homil. 60. ad populū Antiochenū, &
 homil. 69. Quod autē hic citāt Chryso.
 sup. Epist. ad Hebr. maximē suscipimus
 verba eius, quoniā nullibi aliās & expres-
 sius & sæpius affirmat nos in missa of-
 ferre q̄ hic. Sed ad hoc nō aspicit Zvui-
 glius, sed solū vnde lædat: offenditur er-
 go quod Chryso. dicit esse memoriā sa-
 crificij Christi & recordationē: at nos a-
 deo veneramur hæc verba, ut negemus
 eū catholicū esse, qui illa negare ausit: Et
 recte quidē dicit nos magis recordationē
 sacrificij opari, quoniā etsi in missa fiat
 oblatio Eucharistiz, quæ suos habet effe-
 ctus: tamen nullius valoris esset oblatio,
 nisi in Virtute oblationis in cruce factæ,
 cuius est memoria, à Deo acceptaretur,
 de quo infra. Sed hoc decipit Zvingliū,
 quia seductus à Luthero certis regulis la-
 cerat scripturas ac dicta patrū: Sicuti &
 iste mos est Lutheri, cū locum aliquē ha-

*Cochleus.**Zwinglius.*

bet scripturæ, sine exclusione prolatum,
 mox eū in angustias cōtrahit & coarctat,
 adiecto excludendi signo: Vt nō frustra
 eū irrideat Cochleus noster & solarium
 theologū nuncupet: scriptura em̄ dicente
 fides iustificat, Corruptor sacrarū litera-
 rum statim deprauauit, eliciens hāc. Sola
 fides iustificat: hunc deprauādi modum
 imitatus Zwinglius, dū Chrysostomū
 legeret dicere missam esse memoriā &
 recordationē oblationis Christi: confe-
 stim intulit, missam esse solam recorda-
 tionem, quam illationē destruximus in
 præambulis, non ergo cogat vel Luther
 vel Zwinglius scripturas & dicta pa-
 trum in hos angulos exclusionis.

At iterū de S. Thoma, dicim⁹ hereticos
 nondū protulisse istum locū in medium,
 quē si habuissēt. Sētoris voce p̄uictoria
 insonuissent: at nos eos puenimus hereti-
 cos, & intelligēcia verborum Thomæ li-
 quet ex tertio præbulo, nā duplicē mo-
 dum ponit Thomas, quo missa possit es-
 se sacrificiū, primus per solā representa-
 tionē oblationis factæ in cruce, sic verū
 est missam nō esse oblationē, sed memo-
 riā eius, sicut nec pictus homo est homo.
 Secundus est quantū ad effectū passibile

dominicę, cuius efficimur participes hoc officio, & sic est veritas & vera oblatio in se, & tūc illatio nō procedit, pro utroque modo citat quandā orationē Ecclesię in secreta dominicę. Quoties huius hostię cōmemoratio celebratur, opus nostrę redēptionis exercetur. Habes ergo vnde oblatio missę imagini, vnde veritati respōdeat. Et quod hæc & nō alia sit S. Thomę mens, liquet ex eo, quod ad primū modū affirmat Christū dici immolari, nō solū in missa, sed etiā i figuris veteris testamēti, citat ad hoc illud Apoc. 14. Quorū nomina nō sunt scripta i lib. vitę & agni, qui occisus est ab origine mundi.

Ad quartū respōdemus annuā nos agere cōmemorationē i die parasceues mortis Christi, sicut natiuitatis, resurrectionis & ascensionis, & de illo rememorationis die argumentū currit parib⁹ pedibus, vnde in die resurrectionis nō facimus Christum denuo resurgere, sic neque in die parasceues facimus eū denuo mori, sed religiosa pietate gratias agimus Deo de tot & tantis redēptionis nostrę sacramētis. At cū sophisticē se cōuertit à die parasceues ad officiū missę: nugatur impiē, nā aliter sit memoria passionis & mortis

Christi in die parasceues, aliter in missa. In die parasceues meditanda proponit Ecclesia fidelibus gesta eiusdem dici, sicut quolibet alio die festo, sed in missa ita sit memoria oblationis Christi, ut & ipse iterum offeratur Deo patri, licet alio modo, quam in cruce fuerit oblatus. Ideo supervacue veretur Luther cum suis sectariis, ne Christus iterum crucifigatur. Seponant hunc timorem mysteriorum imperiti, nec crucem, nec clavos, nec lanceam sentit Christus in oblatione, sed iuge desiderium Ecclesie anhelantis ingredi post spolum ad sancta sanctorum. In forma argumenti sustinevsque ad ultimam illationem. Ergo & commemoracione oblationis Christi eum non iterum offerimus, dicas eo modo quo prius, vere oblatus fuit in cruce. Sic assentimur. Si vero ad mysticam oblationem respicias, sic negamus, quoniam huius est veritas, alterius est representatio in hoc officio.

Id quod de signo assumit est nugacissimum, nam adeo signum & sacrificium non repugnant, ut omne sacrificium, veteris legis simul etiam signum fuerit & sacrificium, ut de agno paschali, de holocausto, pacificis, iugis sacrificio, &c. Porro sic Eucharistia est signum, quod etiam sit res, nam & si

species visibiles panis & vini signa sunt tantū, tamen corpus & sanguis sunt res, & ideo cum alia sacramēta signa sint solūmodo gratiæ, Eucharistia non solū significat, sed etiam continet gratiā, vnde plures effect⁹ promanāt & fructus vberimi, de quo alias plura, nec debet Luther impiè extollere verba promissiōis ultra signa Eucharistiæ, nā verba promissionis, nō ita continēt (sed solum significant) gratuitū Dei effectum, sicut signa ipsum cōtinent: Tantū enim promouit insania in Luthero, vt in has prorūperet impietatis voces. In hoc sacramento magis attendēda sunt verba promissionis, quàm corpus & sanguis Christi. Attendētes magis sacramentū quàm verba promissionis perdunt fidē. Consideratio per fidē quare Christus ibi est, obliuisci facit tam adorationis huius sacramēti, quàm reuerētiæ exhibitionis. Habeat fidelis sacramentū pro signo promissionis, & solum attendat verba promissionis & occupetur circa promissa, & nō curet an sit ibi anima vel diuinitas, nec cogitet de reuerētia exhibēda sacramēto, Hęc potentia Taulerina attulit nobis Ludder cum verbis promissionis: Nā & si conse-

eratio Eucharistiz non fiat sine verborū
 forma, tamē efferre verba testatoris (yt
 more Lutheri loquar) vltra ipsum testa
 torem, quanta hęc dementia, adde quod
 nos negamus formā verborum huius
 Sacramenti esse promissoriā, sed enun
 ciatiuā: Sed hoc omne superat deliryū,
 quod vult fidelē occupari dūtazat circa
 verba promissionis, & nō circa corpus &
 sanguinē Christi, cum tota intētio Chri
 sti contrariū doceat, noluit enim in hoc
 nos esse nominales, sed ad res gestas re
 misit, vt mens intēta esset circa passionē
 Christi & mortem. Hoc inquit facite in
 meam cōmemorationē: Et Paul⁹ inquit:
 Quotiescūque māducabitis panē hunc:
 & calicē bibetis, mortē domini annūcia
 bitis, donec veniat, hic te magister, hic te
 Apostolus docet in quo debeas occupa
 ri, quare null⁹ fidelis aurē præbeat Ludde
 ro, qui docet illa negligere, & noua ppo
 nit curāda & attendēda, nam si Luthero
 credideris, libros cōtinētes verba pmiss
 ionis, adorabis & venerabile sacramētū
 eucharistię negliges, sicut à multis Luthe
 ranis, proh pudor Eucharistia despectus
 quā à Thurca tractatur, nā si anima fi
 delis hęc meditatur, quæ dominus præ-

cepit & Apostolus docuit, quomodo nō
 ædificaretur, cōsiderans Christū tam bo-
 num, suauē, misericordē & liberalē, vt eū
 in forma Dei esset, vt nos redimeret, ex-
 inanauit seipsum formā serui accipiēs, fa-
 ctus obediens vsque ad mortē: Quis pro
 tāto amore Christi nō accēderetur ad re-
 damandū eum, ad sperandū in eo, ad dul-
 citer inhaerendū ei: Si enim ita Christo
 adhæserimus & eū super omnia purē di-
 legerimus, nulla certē aut minima nobis
 cura adhibēda est promissionum: Seruo-
 rum est propter promissiones seruire do-
 mino, liberorum est propter suauem cha-
 ritem obedire dominis: Vnde si Luthe-
 ri praua monita sectabimur, & sacramen-
 tum & rem sacramenti vnā cum promif-
 sionibus diuinis amitteremus, qui enim re-
 spicit ad promissiones mercenarius est,
 sed qui obtutu amoris in omnibus mo-
 rem gerit, hic filius est & hæres. Quod
 postremo de pignore affert, nulli⁹ est mo-
 mēti, nam & si Eucharistia pignus sit no-
 bis à Deo datum vitæ æternæ, tamen
 quando reddimus Deo in missa est sacri-
 ficiū: Itaque eadem res est pignus &
 sacrificiū: pignus quando datur, sacrifi-
 ciū quando redditur,

Offenditur illa non esse connexa, oblationē Eucharistię & communionem. Cap. 9.

Corradunt hæretici ubi possunt, quæ fucus illita eorum errorem rudibus apparētem facient: Vnde etiam has afferunt ineptias: Laici & similiter infirmi sumentes Eucharistiā non dicuntur sacrificare, sed solum cōmunionem sumere, & nihil plus videtur facere sacerdos celebrans ultra consecrationē, quare nec ille cēsebitur sacrificare: Corroboratur ex eo quod Apostoli perdurātes vnanimiter in tēplo, & frangentes circa domos panē, sumebant cibum cum exultatione, quod si sacrificiū fuisset Eucharistia, sicut perseuerabāt in tēplo orantes, ita & in templo sacrificassent, & nō in domo priuata & prophana: Hoc idē factum Christi indicat, qui nō in tēplo (ubi sacrificia solēt offerri) sacramentum instituit, sed in cœna super mēsam in cōuinio. Cōfirmant etiam ex eo, quia tam acceptum sacrificiū obtulit Christus & tam perfectū, ut nō fuerit necesse aliud sacrificiū vel per Apostolos vel per Ecclesiam offerri, eo quod Deus omnino placatus sit nobis morte filij sui, nullo alio sacrificio placandus. Addunt quod nitentes sacrificare, faciunt iniuriā

Christo, quasi ipse nos nō sufficienter redemerit, aut suum sacrificium non fuerit sufficiens, sed primū expleatur & suppleatur per sacrificium nostrum, quod omni no est absurdum & perfectissimē redēptori nostro iniuriosum.

Ad ista respondemus, & primò quidē fatemur, per sumptionem nō offerri Eucharistiā, quia eius sacrificij est posterior oblatione: Ideo non solum laici, sed nec sacerdotes in missa vel extra missam sumēdo offerunt, sed oblatio Eucharistiæ est posterior consecratione & prior cōmunione, quādo minister celebrās in persona Ecclesiæ dicit. Vnde & memores domine nos serui tui, &c. offerimus præclaræ maiestati tuæ de tuis donis ac datis &c. Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris & accepta habere, infra. Supplices te rogamus omnipotens Deus, iube hæc perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum, in cōspectu diuinæ maiestatis tuæ &c. Quod ex veteri testamēto etiā sit perspicuum, cum prius fiebat oblatio, & dein oblata comedebantur, aliqua à solis sacerdotibus, aliqua etiam ab ipsis laicis, licet non habemus ex scripturis, an sacerdotes cer

ta verborum forma sacrificauerint, aut solo incenso aut eleuatione in loco sancto, & ita ipsa exhibitione rei, facta fuerit oblatio, quare mirū est Lutherū nō rubere de tā infantili cauillo. Laici dū sumūt Eucharistiā, nō sacrificant, ergo nec sacerdotes in missa, quasi sacerdos nō aliud ageret, quā sumere sacramētū in missa.

Per idē respondetur ad illud ex Actis Apostolorū: fractio enim illa panis circa domos in exordio nascentis Ecclesię erat exhibitio seu traditio Eucharistię sumēdę, nam hoc significat frangere panē in scripturis, iuxta illud, frange esurienti panē tuum Esaia quinquagesimo octauo, Hoc est distribue, impartire, vnde ridēda est Hiebmaioris & aliquorum aliorū hęreticorum inscitia, qui cum legant de Eucharistia in scripturis, quod exprimat per fractionē panis, existimauerūt nō per multas hostias consecrandā Eucharistiā, sed integro pane cōsecrato, frangatur postea per partes volentibus sumere, adeo proclines sunt hęretici ad obseruantia Ecclesię destruēdam, etiam si nesciant quid verba apud grāmaticos in scripturis significent, fatemur ergo Apostolos circa domos fregisse panem, id est, distribuisse Eucharistiam

charistiā, quia sumptio non est sacrificiū, sed quòd Apostoli prius non obtulerint Eucharistiā, post eius consecrationē, hoc ostēdere nequit h̄reticus. Et licet circa domos fregerūt Apostoli panem, tamen ex hoc non probauit h̄reticus nullas habitationes in illis domibus fuisse cōsecratas: Verisimilius est Apostolos consecrasse & obtulisse in locis sacris & dedicatis iuxta spiritus sancti instructionē, nam antequā Christiani permitterentur habere publica tēpla, & Apostoli & sancti pontifices solebāt domos priuatas in Ecclesiis consecrare, aut aliquā habitationem domus, vt de S. Cēcilia, S. Hilaria, S. Lucina & aliis cōstat, nihil ergo ex hoc p̄babit.

Porro nihil prouincit aduerarius ex facto Christi, quia nec tēplum est necessariū ad oblationē, cum alioquin maximū sacrificium mundi etiam h̄reticis fatētibz non fuisset sacrificiū, oblatio scilicet, Christi in ara crucis, non enim in tēplo Christus crucifixus est & mortuus, sed in mōte caluarię in Golgotha, Porro quòd Christus admirabile illud sacramētum in cōenaculo instituit, nō in tēplo: ratio congruitatis est obuia, quia volēs finē ostendere veteris legis cessionē legalis sacri

ficij, se verū esse agnum paschalē qui tolleretur peccata mundi, quodque nouū iam institueret testamētum, hæc fecerunt, vt post cœnā agni paschalis, mox saluberrimum hoc institueret sacramentum.

Cōfirmatio autē rationis vltro se prodit, nā ipsi non negamus, tam perfectum fuisse sacrificium Christi, vt nō sit necesse aliud offerri per Ecclesiam, non enim aliud, sed illud idem sacrificium offert sacerdos in missa, quod Christus, licet non eodē modo, vt in superioribus diximus: Vnicum autem est hodie & iuge sacrificium in Ecclesia externum, pro tot & variis veteris legis sacrificiis: Sed quod ex duobus in contrariū pugnat, scilicet, quia Deus sit nobis placatus: Et quia sacrificiū illud fuit sufficientissimum ideo addere huic oblationi sit iniuriari Christo. Respondeo, hoc argumentum æque militat cōtra baptismum, pœnitentiā, fidem, præcepta & omnia: Nā dicet quis more hæreticorum. Deus est nobis placatus morte filij sui, & sacrificium suum fuit sufficientissimum: Ideo iniuriam facio, existimādo baptismum necessarium, aut pœnitentiā, aut fidem &c. quia quod deest sacrificio Christi, supplet fides, baptismus,

pœnitētia &c. Et quomodocūque diluet
 hæreticus hoc obiectū de fide & baptis-
 mo, similiter nos diluemus de missa. Si
 dixerit, sacrificium Christi esse in se suf-
 ficientissimum, tamen fides sit necessaria
 ad hoc quòd fiat particeps huius sufficien-
 tiz, similiter baptismus, pœnitentia, &c.
 Nihil moramur, quoniā & nos dicimus
 sacrificiū Christi in se esse sufficientissi-
 mum, tamen huius fontalis plenitudinis
 efficiuntur participes catholici per sacra-
 mēta, per fidē, per obseruantia mandato-
 rum Deitnam per ista quasi per cannales
 applicantur merita passionis Christi fi-
 delibus, scilicet per sacramenta, per mis-
 sas, per orationes, per bona opera.

Et cum inquis, Deus est placatus per
 passionē filij, hoc posset referri ad pecca-
 tum primi parentis, unde totū genus hu-
 manū erat exclusum à regno cœlorum,
 sed propter peccata particularia, quę quo-
 tidie cōmittimus, Deum iterū facimus
 nobis iratū: Sed esto, in vntuersum acci-
 piatur, sicut credo debere accipi, quia ne-
 mo potuit satisfacere pro peccato nisi
 Christus: Itaque Deus fecit nobis placatū,
 verum est nobis, qui curamus nos effici
 participes huius passionis p̄ sacramēta,

fidē &c. nam ethnico nō credenti, nō pla-
 catus est Deus sup peccato originali vel
 actuali, quia nō reddit se participē illius
 passionis: Non enim sufficit esse bonam
 medicinā, nisi applicetur debite īfirmo,
 vt medicina operetur sanitatem: Sic nō
 prodest medici nostri Christi sufficiētia,
 nisi applicetur, quod sit modis prēdictis:
 Et rotundē dixerunt Theologi nostri.
 Christus pro omnibus passus est, & om-
 nibus meruit sufficienter, sed nō oībus
 efficaciter: Vbi autē passio Christi habue-
 rit efficacīā, docet ipse apud Iohannē. Ma-
 iorem hac dilectionē nemo habet, quā
 vt animā suā ponat pro amicis suis. Er-
 go pro amicis est efficac passio Christi,
 & qui sint amici, subdit. Vos amicime-
 estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis:
 ergo obseruantes præcepta Dei partici-
 pes sunt meritōrū Christi: Ideo liquet
 quā impie seducāt hæretici simplicem
 plebeculā prædicando, Christus pro no-
 bis passus est, pro nobis satisfecit, p no-
 bis sacrificauit, quare nō est opus nos sa-
 tis facere, nos offerre: Nā Christus & pro
 Iudæo, pro Turca, pro Iudæa, pro dānatīs
 Christianis eadē fecit, & tamē misai sunt
 in ignē æternū: Dicitur isti non credi-

derunt, ego credo: & dæmones credūt & cōtremiscunt: O stēdas solam fidem sufficere: Contrarium docuit me Apostolus Paulus: Si fidem existimas necessariā vltra passionem Christi: cur & alia in scripturis præcepta, etiam non agnoscis pari ratione necessaria.

Sic cauillus de sufficientia & iniuria sponte ruit: sicut enim per baptismum nihil derogatur sufficientiæ, & sacrificio Christi nulla fit iniuria, quia & baptismus omnē suam efficaciam habet à merito passionis Christi: vnde omnis perfectio baptismi in laudē & meritum passionis referatur necesse est: Sic & de sacrificio altaris dico. Nam quod Christus meruit in passione sua Ecclesiæ in plenitudine: Hoc quasi per partes distribuit per sacramēta, per fidē, per orationes, per bona opera, per clauium potestātē &c. Ergo sine iniuria perfectissimi sacrificij in cruce, idem Christus offertur in missa: & quod in cruce offerēdo meruit in quadam plenitudine: hoc idem per partes finitē applicatur per sacrificium missæ: Vnde etiā sacrificium missæ omnē efficaciam & virtutē habet merito sacrificij in cruce facti, quare omnis laus missæ redundat in honorē &

laudē passionis Christi: Ideo frustra se fa-
rigāt hæretici his captiunculis decipiētes
populū, ac si sacrificium missæ cederet in
contumeliā sacrificij crucis: Et licet ad-
uersarij ita argumētētur, quasi nō esset al-
ius effectus huius sacrificij, quā placare
Deum offensum, tamē multi etiā alij
sunt effectus huius sacramenti & sacrifi-
cij, quia sacrificio isto satisfacimus pro
peccatorum pœnis tam pro viuis quā
mortuis: proderit sacrificiū missæ ad am-
pliores donorum diuinorum cōsecutio-
nem, confert ad liberationem imminen-
tium periculorum, scilicet à peste, bello,
fame, tempestate &c. offerimus in missa
pro salute corporis & animæ. Gratiā a-
gimus Deo pro acceptis beneficiis: In
præsenti vita dignè offerēti cōfertur gra-
tia, & in futuro adipiscitur gloriam æter-
nam. Confert ad præservationem à futu-
ris peccatis: sed quorsum rapti sumus, nō
est instituti nostri explicare fructus sacri-
ficij missæ, sed asserere ipsum sacrificiū:
Si quis tamen cupiat plenè scire effectus
sacrificij missæ, videat Henricum Gor-
cheim in tractatu de effectibus Eucharis-
tiæ, & Gabrielē Biel super Canone mis-
sæ lectiō. 26. & 36. Iacula ergo illa hære-

ticorum sunt inania, & sacrificium missæ
omnino nihil lædent a.

*Sacrificia noui testamenti non solum sunt inter
na contra hereticos. Cap. 10.*

Indurati corde heretici pertinaciter ad
huc instant, vt expugnēt castra Dei vi
nētis: & licet armis exuri sint, tela eorum
fracta: tamen vel mordicus dentibus la
niant: Vnde superioribus hanc quoq; adii
ciunt rationem: quia sicut adorare solum
oportet Deū in spiritu & veritate, in no
uo testamento, sicut dixit Christus sama
ritanz. Venit hora & nunc est quando ve
ri adoratores adorabunt patrem in spū &
veritate: Ita contēdit hæreticus sacrificia
noui testamēti solum esse interna & spiri
talia: Et pro hoc confirmādo inducūt scri
pturas: nam Apostolus ad Ro. 12. inquit:
Obsecro itaque vos fratres per misericor
diā Dei, vt exhibeatis corpora vestra ho
stiam viuētem, sanctā, Deo placētem, ra
tionabile obsequiū vestrū. Est ergo sacri
ficiū noui testamēti corpus cuiusque fide
lis, exhibitum Deo in hostiā viuētē: vn
de nō est necesse catholicū quærere sacri
ficiū extra se: cōfirmant hoc verba Petri.
1. Petri. 2. Ad quē accedentes lapidē viuū,

Ioan. 4.

Rom. 12.

*Additio.
Sic ille Ne
roberger.
Osiander.
torquet lo
cum.*

ab hominibus quidē reprobatur, à Deo
autē electum & honorificatum: & ipsi tā
quam lapides vivi superædificamini do-
mos spiritales in sacerdotiū sanctū, offe-
rētes spiritales hostias acceptabiles Deo
per Iesum Christum. Hic Petrum nō lo-
qui de sacrificio missæ ex eo liquet, quod
inquit, spiritales hostias: vna enim est ho-
stia omniū missarum: sed quilibet fidelis
suas oblationes peculiare & plures of-
fert Deo: quarū meminit Paulus ad Heb.
13. Per ipsum (Iesum) ergo offeramus ho-
stiā laudis Deo semper, hoc est, fructū la-
biorū cōfitentium nomini eius: Beneficē-
tiæ autē & cōmunionis nolite obliuisci,
talibus enim hostiis promeretur Deus.
Hic tres species hostiarum explicat Apo-
stolus. scilicet confessionē laudis: Beneficentiā,
& cōmunionē: Et quod ista sint sacrificia
noui testamenti. patet Psal. 49. Vbi post-
quā prædixit cessationē legalium. Nō in
sacrificiis tuis arguā te: Nō accipiā de do-
mo tua vitulos & c. subdit de sacrificio no-
væ legis. Immola Deo sacrificiū laudis,
& redde altissimo vota tua: & innocame
in Die tribulationis & c. liquet iam cōfes-
sionē laudis & orationes ad Deū, esse sa-
crificia euāgelica. Ita dicebat Psal. 4. Sa-

crificate sacrificium iustitiz, & sperate in domino, & Psal. 50. Quoniā si voluisses sacrificium, dedissem utique, holocaustis non delectaberis: Quod in spiritu David dixit, non pro lege tunc currēte, quia sic volebat sacrificia, quia præcepit: mō præceptū est signum volūtatis divinæ: quare ista verba referenda sunt ad legē euāgelij: de cuius sacrificio sequitur: Sacrificiū Deo, spiritus contritus, cor cōtritum & humiliatum nō despicias: nulla autem sit mētio in nouo testamēto, quā de illis spiritalibus hostiis, quod & Oseas præuidit. Misericordiā volo & nō sacrificiū, & scientiā Dei plusquā holocausta. Ad quæ verba intelligēda, Christus (in quo sacrificia veteris legis finiebātur) adhortatur. Euntes discite, quid est, misericordiā volo: Et illud sacrificium internū spiritale esse Deo acceptissimum, patet ex allegato Psal. 49. Dicit David in persona Dei. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare Dei.

Ad hæc quæ paulo ornatius & robustius adduximus, quā hæretici faciāt, facile respondemus: Initiōq; fateamur vera esse quæ adducta sunt, illaq; sacrificia esse spiritalia minimè negamus, sed per hoc inferre

Osee. 6.

Matth. 9.

destructionē sacrificij missæ, penit^o cōtra
dicimus, & magnā oscitantia indicat he-
reticorū nō intellectæ scripturæ, nā ista sa-
crificia spiritalia noui testamēti admitti
m^o, sed nō peculiaria huic, sed cōmunia
tā lege naturæ quā scriptæ & euāgelicæ,
nā sicut eadē fuit ecclesia noui & veteris
testamēti in spū, q̄ incepit ab Abel iusto,
& durabit vsq; ad vltimū iustū moriturū,
ait Aug. Nā illa est ecclesia quam dilexit
Christ^{us} & tradidit semetipsū p̄ ea, ait A-
postolus: sic eadē habuit sacrificia spālia
in vtroq; , & idē etiā sacerdotiū spāle in
ternū: Veteres em̄ patres etiā tenebantur
mortificare corpora sua, deo offerre sacri-
ficiū laudis & iustitię, spūm humiliatū &
cor cōtritū, & similia, quia & vitia fuerūt
eis p̄hibita, & laus diuina p̄cepta: Ad hu-
iusmodi autē sacrificiorū spiritalium ob-
seruantia externis quoque oblationibus
exercebātur: Nam & si aliqua sacrificia
Christi duntaxat passionē, ipsiusque pro
hominū peccatis immolationē significa-
bāt, sicut primogeniti ouium agni, & agn^o
paschalis, tamē pleraque vitiorū p̄nitē-
tiā, ac virtutū quardā obseruantia signifi-
cabāt: In hirco em̄ & capra, vniuscuiusq;
peccatoris scetēs ac luxuriosa, plenāque
verbis ipudicis petulātia significabāt: ac

Augusti.

Ephē. 5.

similiter in tanto supbia, in vitulo lasciv-
 nia, in hœdo & passere clamor & incôstā-
 tia: q̄ qdē vitia cū ī cōfessione p pœnitētiā
 mactātur atq; destruuntur, sacrificia sunt
 ipsi deo acceptabilia & gratissima: Sacri-
 ficia autē quę bonos mores & virtutes p-
 figurabāt, erāt ouis, agn⁹, bos, aries, tur⁹,
 pullus colūbæ, & cetera id gen⁹: In ove
 em̄ simplicitas & māsuerudo, ī agno ī no-
 cētia, in boue fructuosa p̄dicatio, in a-
 riete vtilis ac māsuetā p̄latio significabāt
 in turture vero, quæ amisso cōiuge, nulli
 postea copulat, castitas, in colūbis quę fel-
 le carēt, & gregatim volāt, charitas p̄figu-
 rabatur. Et hoc nō latuit sapiētes in lege,
 qui pretulerunt sacrificia illa sp̄alia exter-
 nis & carnis sacrificiis: Sed iā cōstat illa
 sp̄alia sacrificia non esse peculiaria nouo *Iohan. 4.*
 testamēto, quæ in omni lege fuerūt: licet
 plus debeāt esse in euāgelio, vbi à litera
 venimus ad sp̄m, & Deum adorare debe-
 mus nō in hircis & bob⁹, sed in spū & ve-
 ritate, de cuius intelligētia diximus in li-
 bro de nō tollendis imaginib⁹ sanctorū.
 At quid hæc contra sacrificium missæ?
 profecto nihil: sed more solito Luther cū
 sectariis suis scripturā simpliciter loquē-
 tē de sacrificiis spiritualibus ipse violenter
 cū excludendi p̄ticula, quod illa sola sint

sacrificia & nullum aliud: Ita lacerare so-
let, & i angustias carceris trudere scriptu-
ram solarius Theologus: Sed impiè eum
facere ex eo liquet, quòd pleraque testi-
monia adducta sunt veteris legis, vt psal-
morù & Osee, quib⁹ pro isto tēpore ex-
clusio ista addi nō poterat, cū obseruātia
eorū curreret vsque ad mortē Christi: vn-
de & pro Christo nato hostia data est se-

Luc. 2. cundū legem domini, sicut Lucas ait: Et
vt darent hostiā secūdum quod dictū est
in lege domini, par turturū aut duos pul-
los colūbarum: & agnū paschalem come-
dit cū discipulis: quare nō potest intelli-
gere sic assertionē spiritualis sacrificij, vt
neget sacrificiū externū: Eadem ratione
negamus ei hanc excludendi audaciā in
nouo testamento, nisi id scripturis osten-
derit: O stēdat ergo ex sacris literis mon-
struosam illā consequētiā. In euangeli-
ca lege sunt sacrificia spiritalia interna:
ergo nullū est sacrificium externū in ea.

Quin cōtra nos potius suadebimus,
præter inducta lib. 1. præter illud sacrifi-
cium internū & sacerdotiū internū, esse
etiam aliquod sacrificiū externū, à sacer-
dote ministro peculiariter offerendum:
Nam tā in lege naturę quā in lege Mo-

saica, præter sacrificia illa interna, fuit aliquod sacrificiū externū sensibile, diuinitus à Deo monstratū: quare & legi perfectissimæ euāgelicæ suū est assignandū sacrificiū, & determinata ad diuini cultus obsequiū oblatio: Nam lex pfectior exigat sacrificiū sibi coruū: Ita quod durante lege, duret & sacrificiū illi peculiare, sed huiusmodi non est sacrificiū internū, quod fuit cōmune omni legi, nec sacrificatio Christi in cruce, cuius effectus & si semper duret in sacramentis, tamen ipsa sacrificatio morte finita fuit. Quod si soli effectui initi volueris in quo semper duret, hoc erit cōmune etiam operib' & sacramentis veteris legis, qm̄ & illa virtutem habuerunt à passione Christi præuisa, sicut sacramēta Euangelij efficaciam habent à passione Christi exhibita: Idē est de ministeriali sacerdote: Nam illa tria vidētur esse cōdependentia, lex, sacerdotium, sacrificium. Sacerdos legis naturæ fuit primogenitus, paterfamilias: Legis scriptæ Aaron cū filiis: Euangelij Christus, cui Deus iurauit & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternū secundum ordinē melchisedec: habebit ergo sacerdotiū istud peculiare sacrificiū, cuius ob-

latio daret lege durante, vbi excluditur sacrificatio in cruce, quę Euāgelio oriēte facta est & semel, nunquā postea futura: alia ergo sacrificatio frequēter toto tēpo re Euāgelij, quę est oblatio ī officio mī sę quotidie vbi verus sacerdos & vera ho stia, vt Ambr. ait, Christ⁹ est, sacerdote mī nistro ī persona Ecclesię simul offerēte.

Nec hic valet Zvinglij dicacis & ar rogātis hæretici latibulū, quo cōfugit ad veritatē catholicā illudēdam. Manere s. Christū in æternū sacerdotē & vbique offerri, quia s. in Hierusalē crucifix⁹, eius passionis efficacia æterna sit oīb⁹que p ficua, etiā procul à Hierusalē existētibus in oriēte & occidēte, qm̄ nulla est disce ptatio super fructu sacrificij & permanē tia fructus, sed super permanētia sacri ficationis, quę durante lege, durare debet.

Additio.
Eckio offe-
rēte se ad di-
sputandū cū
Zvinglio
corā Helue
tis, hęc Ec-
kij oblatio.
nē acceptā.

Quod si metū congregi & disputatione experiri auderet corā iunctis & fortissimis Heluetiis, denudatis squamis & op culis, hæreticū patēter & manifestē pfer rē. Nolo stringere aduersariū, ī eo qđ Da uid iquit Christū sacerdotē scđm ordinē Melchisedec, vbi in ratione sacerdotij Christus nō Aaroni, sed Melchisedec asri mulatur, qui obtulit panē & vinū (nā dic

hæretice rationē quis ordo sacerdotij fuerit Melchisedec) ita & Christus obtulit panē & vinū, sed nō in cruce, quia tūc sanguinē & corpus sine velamento in nuda forma obtulit: Itaque & alius locus querendus est, vbi panem & vinum obtulerit & non occurrerit nisi in cœna aut sancto missæ officio.

Bugēhagius etsi fateatur Christū secū dū ordinē Melchisedec protulisse panē & vinū, negat itā & Christū & Melchisedec obtulisse panem & vinū: Et Zvinglius plurimū hic latrat contra Ecclesiā, quia Melchisedec nō obtulerit panē & vinū, sed protulerit Abraham, sicut mos fuerit venientib⁹ de bello victualia offerre. Et pro se statim dicit Hebraicā veritatē, quæ nō dicat eū obtulisse, sed protulisse, quare negat idoneè hūc textū à catholicis p̄ sacrificio missæ afferri. Sed has vëtositates hæreticorū nō pertimescamus, nā non opus erat iactatores illos, triliteros Hebræos (dispereā nisi Zvinglius duas primas lineas Bibliæ nouerit secundū idioma lingue Hebræe, quā ita tumidè ostētat) secū dū Hebraicā veritatē legi in Genesi q̄ protulerit vinū & panē: Nā & biblię nrę oēs sic habēt. At vero Melchisedec Latine per

tib⁹. Zvinglius timens lucē, disputa re recusauit in Nouembri 1524.

Additio.
Simili arrogantia & impietate videntur Neronbergensis Osiander.

salem proferens panē & vinum, erat
 sacerdos Dei altissimi & ceteras: & non
 ignoramus Hissil esse quod exire signi-
 ficat, egredi, educere, pducere, sepatare:
 Sed quid hoc monstri est, protulit panē
 & vinū: Itaque non obtulit, quasi non po-
 tuisset proferre panē & vinam ad offerē-
 dum, quasi prolatio & oblatio panis &
 vini pugnaret. Immo ideo protulit vt of-
 ferret: Non enim protulit illa vt victua-
 lia daret bellatoribus, qui tā opimis spo-
 liis è praelio reuertebantur, omne substā-
 tiam captā reducentes: Vnde istud men-
 dacium quod Melchisedec protulerit pa-
 nem & vinū, nō in sacrificiū Deo, sed ad
 reficiendum Abrahā, non hoc primū nūc
 Satan adinuenit per ministros impieta-
 tis Bugenhagium, Zvinglium, Baldasa-
 rem Hlebmair: sed iam pridē per aduer-
 sarios fidei Christianę Iudæos hoc subor-
 nauit, vt Lyra refert & improbat super
 Genesim, quia quatuor reges asportauē-
 rāt de Sodomis vniuersa quę ad cibum
 pertinebant, nec poterant adhuc omnia
 consumpsisse, ideo Abrahā & sui vsi sunt
 illis victualibus, sicut Abraham testatur
 aperte ad regē Sodomę dicens: Non ac-
 cipiam ex omnibus quę tua sunt, exce-
 ptis

Additio.
In Ofien-
drum.

his quæ comedunt iuvenes. Por-
ro quid opus fuisset nominasse ipsum
sacerdotem, si non ipse sacrificiū profe-
rebat panē & vinū, nam proferre victua-
lia magis est laicorū, quam sacerdotum.
Hæc Lyra contra Iudæos, & nos contra
hæreticos his utamur.

Et ut confundantur hæretici, affirmo
nullū catholicū siue Græcū siue Latinū,
nec ex veteribus Iudæum negasse, quin
Melchisedec vinum & panē prolat ob-
tulit. Duo illos huiusmodi oblata (ut
verisimile est) postea simul comederint:
Testis nobis accedat primò Hierony-
mus, qui, etiā si rumpari Zuingliis, & dicit.
Hebraicæ & Græcæ linguæ doctus fuit,
is ad Eubegrū scribit se perlegisse Hypo-
lyti, Misenæ, Hicetiam Cæsariæ, &
Ephessæ, Apollinariæ quoque & Eu-
stachii Antiocheni. Horum omnium
opinionem ad unum cōpitum deprehen-
dit pervenisse, & infra: Sic & Melchise-
dec, in typam præcessisse sacerdotis filij
Dei, de quo dicitur Psal. 109. Tu es sacer-
dos in æternum secundū ordinem Mel-
chisedec. Ordine autem eius multis mo-
dis interpretantur, quod & solus & rex fue-
rit & sacerdos &c. Infra: hoc quæ carnis &

sanguinis victimas immolauerit, & be-
 torum sanguinē, eorum animalium exta,
 id est, quicquid super eam est, suscepit,
 sed pane & vino simplici puroque sacrifi-
 cio Christi dedicauerit sacramentū. Hæc
 Hieronymus ex tot illustrium patrum &
 martyrum sententia. Ambrosius item li-
 bro 4. de sacramentis, ostendit Eucharis-
 tiam figuram præcessisse Iudæorum sacra-
 menta, ait autem: Tunc victor venit, oc-
 currit illi Melchisedec sacerdos, & obtu-
 lit ei panem & vinū, quis habuit panem
 & vinum? Melchisedec, ipse ergo auctor
 sacramentorum, & infra: Obtulit ergo
 Melchisedec panem & vinum, &c. Vult
 ergo Ambrosius sacramenta Christiano-
 rum esse anteriora, quàm sint Moysi sa-
 cramenta, quod nō poterit esse nisi pro-
 pter sacrificiū panis & vini. Astipulantur
 B. August. lib. 4. de doct. christ. Item in sa-
 cerdote Melchisedec dominicū sacramē-
 tum præfiguratū videmus, secundū quod
 scriptura divina testatur & dicitur Ex Mel-
 chisedec rex Salem protulit panē & vi-
 nū &c. sed vs sunt maligni hæretici obli-
 uient ista, verba non esse Augustini, sed
 solum narrare pro exēplo submisi gene-
 ris dicendi. Adq. nū refragon, hinc autem

fage, ut etiā plurimas gratias tibi agam,
 nam & fortiora fient tela nostra pluri-
 morum patrū sententiis firmata: Verba
 sunt Cypriani magni illius doctoris &
 martyris, nec ab Augustino improbata
 recurramus ergo ad 3. epist. lib. 2. & re-
 periemus eū fortius nostra corroboran-
 tem, quā Augustinus renarrarit, post
 enim P^{sal.} citatū subdit: **Qui** ordo utiq;
 est de illo sacrificio veniēs & inde descē-
 dens, q^d Melchisedec sacerdos Dei sum-
 mi fuit, quod panē & vinū obtulit, quod
 Abrahā benedixit, nam qui magis sacer-
 dos Dei summi, quā dominus noster Ie-
 sus Christus, qui sacrificiū Deo patri ob-
 tulit. Et obtulit hoc idem quod Melchi-
 sedec obtulerat. i. panē & vinum suum s.
 corpus & sanguinē: infra. Ut ergo in Ge-
 nesi per Melchisedec sacerdotē benedi-
 ctio circa Abrahā possit rite celebrari,
 praeceat ante imago sacrificij in pane &
 vino s. constituta, Quā rem perficiens &
 implēs dominus, panē & calicem mixtū
 vino obrulit, & qui est plenitudo, verita-
 tem praefigurat: imaginis adimplevit.
 Sed & per Salomonē spiritus sanctus ty-
 pum dominei sacrificij praemonstrat, **Prov. 9.**
 immolata hostiae & panis & vinū, sed &

*Antique
translatio.*

altaris & apostolorum faciens mentionem. Sapiencia inquit, edificauit sibi domum, & subdit columnas septem, mactauit hostias, miscuit in cratere vinum suum, & parauit mensam suam, & misit seruos suos conuocans excelsa predicatione ad crateram dicens: Qui est insipiens declinet a me, & indigentibus sensu dixit, venite & edite de panibus meis, & bibite vinum quod miscui vobis. Hæc fusius ex sancto & antiquissimo patre recensuimus ad hereticorum gratiam, quibus S. martyr mirè est commendatus, non ob sanctitatem vitæ, spiritus sancti gratiam, & martyrij lauream, sed quia communionem sub vtraque specie inueniunt apud eum in ecclesia Carthaginensi laicis fuisse exhibitam, suscipiant ergo reuerenter eum etiam in hoc loco, & ab infanda cessent impietate, qua negant Melchisedec panem & vinum obtulisse.

Sufficiant illa sanctorum patrum testimonia: Sed & Rabbinos veteres sic intellexisse, Porchet^o de Saluaticis, refert Rabbi Samuel em Barnabam dicentem, de Melchisedec. Sententias sacerdotij tradidit ei, & erat ipse sacrificans panem & vinum. Deo sancto & benedictio sicut dictum est, & ipse

erat sacerdos Deo altissimo, & post varias expositiones magistrorum, nam & hanc refert. Melchisedec produxit panē, hic est panis propositionis & vinū, id est, libamina) hæc autē sunt sacrificia) Et hāc quoq; magistrorū refert dicētū, quod legē reuelavit ei, qui dixit. Venite & comedite panē meū, & bibite vinum quod mihi. Postremo illā refert traditionē. Melchisedec hoc est, ac si dixerit scriptura, quod dictū est Psal. 109. Iuravit dominus & nō pœnitebit eum tu es sacerdos secū dum vel supra ordinem Melchisedec: Et quis est iste? Iste est rex iustus & saluator rex Messias, sicut dictū est Zachariæ nono Ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator: Et quid docet dicēdo protulit panem & vinum? quasi dicat: Erit placēta tritici in terra. Et quod est scriptū Gene. 14. Et ipse erat sacerdos Deo altissimo, hæc ex Rabbi Mose Hardasan, Galatinus adducit etiā Rabbi Pinhas filium Iair dicentem. Tēpore Messie omnia sacrificia cessabunt, & sacrificiū panis & vini nūquā cessabit: Sicut dictū est Gene. 14. Et Melchisedec rex Salem excepit panem & vinum, & quod separabit sacrificium panis & vini à cessatione sacrificiorum, probat

illud Psalmistæ. Tu es sacerdos in æternum &c. Et bene pondera hunc Rabbinum exponentem nō per protulit vel obtulit, sed per excepit vel separavit, quoniā offerenda Deo excipiūtur, separātur ac segregātur à cōmunibus vñibus: Cum ergo & sancti patres omnes, & tota Ecclesia in canone missæ, ac vetustissimi sapientes Hebræorū sic intellexerāt verba Moyſia Genesi & David in Psalmis: quid cōtra perfidi hæretici audent mutare, ex lingua Hebræa sibi patrociniū quæreres? ubi nullum reperiūt, sed ab ipsis Iudæis quoq; cōfunduntur: Rectè ergo Ecclesia de venerabilis Eucharistiæ festo canit. Sacerdos in æternū Christus dominus secundum ordinē Melchisedec, panē & vinum obtulit. Plura proferre possem in hac re. Præter sacrificia spiritalia oportere esse aliud sacrificium externum in lege Evangelica, ut de iugi sacrificio Exod. 29. & similibus: sed fuimus prolixiores quā in ſtitueramus Hoc solū moneamus, locos Psalmi adductos secundum Psal. 4. & 49. à sanctis patribus & etis plurib⁹ Iudæis, in tellectos de sacrificio Eucharistiæ: id quod libro primo obiter attingimus. Unus restat, Oſeas, à ſaluatore bis in

Evangelio Matthæi repetitur, Misericor
 diam volo & nō sacrificiū, & scientiam
 Dei plusquā holocausta: quoniam nihil
 oppugnat sacrificio missæ: Sensus enim
 verborū Prophetæ est, Hieronymo expo
 sitore, quod quia Deus quotidie eos qui
 extra Ecclesiam sunt, & qui peccāt in Ec
 clesia cōmorantes, prouocat ad pœniten
 tiam, & dicit eis, Misericordiā volo & nō
 sacrificiū, & scientiam Dei plusquā ho
 locausta: Illi verō offerunt panem sacrile
 gum, & dāt elemosynas, & sectari viden
 tur humilitatē: quæ ego, si verē fiant, ho
 locausta interpretor: cum autē scientiam
 Dei reliquerint, frustra à truncato capite
 fidei, cætera mēbra se habere iactāt: pra
 uaricaci enim sunt pactum Dei in Eccle
 sia, & antea dixerat Hiero. Neque enim
 in sacrificiis delector & victimis & holo
 caustorū multitudine: Victimæ meæ &
 holocausta salus credentium & cōuersio
 peccatorum est. Quod si acutē inductio
 Christi p̄fetur, obuium erit Deum loqui
 de misericordia sua, nō de operibus mise
 ricordia nostræ, ut solēt torquere Luth
 rani hunc textum, ut sit sensus, misericor
 diā volo. id est volo vestri miseri, volo vos
 donis & beneficiis misericordiæ meæ ap

tos esse, ut gratiam & remissionem peccatorum consequamini: modo habentis scientiam. Deum enim postulo sacrificium aut holocausta, nisi misericordiae meae sitis participes: Ideo cum publicanis comedebat, quia eorum misereri desiderabat: ideo citat verbum dei per Oseam dictum, misericordiam volo & non sacrificium: tacite etiam hic subindicans se etiam esse deum, qui peccatorum misereri velit. Et ideo Propheta multi infidelium sacrificia, aut etiam credentium nulla esse in acceptione diuina, ipsi in peccatis per seueratibus, sed misericordiam dei oportet esse praeuenientem, ut acceptabilia fiant sacrificia & seruitus vestra deo.

Non tamen desunt, qui de misericordia vestra intelligunt, & comparatione accipiunt: quod opera charitatis sint meliora, quam opera alia externa vel sine fide vel sine charitate: Inducit illud 1. Tim. 4. exercitatio corporalis ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia valet, promissionem habens vitae, quae nunc est & futura est: Et sic capiunt etiam illud Prover. 17. facere misericordiam & iudicium, magis placet deo, quam stultorum victimae: Et Esai. 1. etiam contendunt, quia Esaias dixit: Ne

offeratur ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi. Neomeniam & sabbatum & alias festiuitates vestras non feram, iniqui sunt cornu vestri, &c. quæ tamen altiore requirunt indaginem: Mihi autem placet prior sententia, quæ videtur esse magis genuina literæ, & quod Oseas subinde cap. 8. reprobationem sacrificiorum narrat propter iniquitatem offerentium: ait enim, scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ sunt computatæ, hostias offerent, immolabunt carnes & comedent, & dominus non suscipiet eas: Sed quid ad hæc contra sacrificium missæ, cum & mali illud offerentes & indignè sumētes, iudicium sibi manducant, non disudicantes corpus dominicam tunc deus maledicere benedictionibus eorum, vt per Malach. inquit hoc est, ipsos benedicentes & offerentes: Ex his omnibus arbitror satisfactum pio Christiano, vt nullis verborum portētis, aut allegationum ampullis hæreticorum moueatur à catholica veritate: Neque timeat, sicut hæretici malitiosè suggerunt, Christum denuo crucifigendum, si denuo in mysteriis offeratur, sicut nec mortuus fuit, quādo in figuris veteris legis sacrifi-

cabatur. Expendat missam non testamen-
tum esse, sed partem testamenti, licet sui-
guis ibi oblati noui testamenti fuerit
confirmations, quare invalida sunt om-
nia, quæ ex testamenti ratione desumpta
missæ sacrificium impugnant. Pari infor-
licitate adducuntur contra missam, quæ
de promissione, de factis & verbis Chri-
sti & similibus nugantur hæretici, quo-
niam sacras literas torquent & lacerant,
sophismatibus se implicat, canillis captio-
sis se & alios decipiunt. Firma, fixa, & sta-
bilis est ecclesiæ catholicæ sententia (quæ
est columna veritatis, & regimine ac ma-
gisterio spiritus sancti tuta in veritate per-
manet) Eucharistiam in missa cōsecrari,
consecratam deo offerri, non solum per
nudam recordationem seu memoriam,
sed etiam per actionem cuiusdam repræ-
sentationis, oblationis factæ in cruce, vnde
membra Ecclesiæ (in cuius fide, sacer-
rima ista hostia deo patri offertur) vber-
rimos diuinæ bonitatis & clementiæ fru-
ctus consequuntur vnde & viuus & mor-
tuis in variis necessitatibus subuenitur.
D. O. M. faciat nos istius sanctissimi sa-
crificij oblatione, in vera catholica ac sibi
placenti fide semper immobiles in hoc

naufragosa seculo persistere, & omnium
bonorum author, & humani generis re-
demptor Iesus Christus, per sacri corpo-
ris & benedicti sanguinis sui oblationē,
faciat nos hilares sacris interesse myste-
riis, & ab omnibus malis liberatos in æ-
ternæ beatitudinis trāquilla colloquet gau-
dia, fiat bone Iesu, fiat Iesu dulcissime.
Tibi soli gloria.

*Instituamus IIII. librum adicere Cādide
lector, quo missandi formulam communem sacra
scriptura adaptaremus: Verum admoniti Tho.
Vvalden. id egregiè prestitisse, substitimus: ad
quem hereticorum malleum te delegamus.*

Vale lector optime, & veritati ca-

tholica ac Ecclesia fortiter

adhere. Mense

Augusto.

FINIS.

**PERELENCHVS EO-
rum quæ hoc libro
continentur.**

P R I M O L I B R O probatur sacri-
ficiū Eucharistię ex predicatione Pro-
phetica veteris testamenti.

Cū Ecclesia semper docuerit in missa fieri sacrificium, ideo id negantes nō sunt de Ecclesia. Cap. 1. folio. 1.

Deus per Malachiā primò prædixit Eucharistię sacrificium. Cap. 2. fo. 6

Ex Malachia idem probatur c. 3. & cur assimilatur sacrificiis antiquorum annorum in Propheta & in missa. Cap. 3. f. 12

Deus Leuit. 21. & Numc. 28. per Moysen prædixit Eucharistię sacrificium etiam secundum Rabbinos. Cap. 4. f. 14

Ex Daniele capitibus 12. & 8. idē probatur, & Lutheranos sternere viā Antichristo apertissimè cōvincitur. Cap. 5. fo. 18

Per David Psal. 71. Deus clarè prædixit Eucharistię sacrificium eleuandum super capita sacerdotum. Cap. 6. fol. 22

Per virum Dei 1. Reg. 2. Deus prædixit missę sacrificium, per Esaiam item ca. ultimo. Cap. 7. fol. 25

Ex nouo & veteri testamēto figura & veritate ostenditur agnum paschalē typicum & verū primō sacrificādum, dein sumendum. Cap. 8. fol. 29

Cū Christus se obtulerit, & hoc idē fieri iusserit in sui memoriā per Ecclesiam, consecretarium est in missa esse sacrificium. Cap. 9. fol. 32

Discutitur quomodo missa sit memoria oblationis & oblatio, & tamen in Die parasceues non sit missa, vbi tota Ecclesia agit memoriā passionis domini. Cap. 10. fol. 37

Hinc spiritus toties prædixit euacuationem sacrificiorum legis, & noui sacrificij ortū, in quo vnico omnia alia continentur. Cap. 11. fol. 49

Duo loci per aliquos catholicos adducti, in se veri, tamē nō p̄bant sacrificiū missæ, sed tertius ex apostolo Paulo per Empserū inductus est euidēs. C. 12. f. 53

Missæ sacrificiū iterum astringitur ex Paulo, & ad He. 13. & ad vetus re. redditur in Sophoniam. Cap. 13. fol. 55

SECVNDVS LIBER, DE

usu sacrificij missæ in Ecclesia Dei.

Missæ sacrificiū à p̄phetis p̄dictū, à Christo exhibitū, apostoli obseruauerunt, &

primò quidem sine scriptura. C. 2. fo. 50
 Qui vñ fuerunt missa, & qui scripserint
 primò missam, & ex Canone latino &
 græco probari sacrificium missæ.

Cap. 2.

fol. 55

Vñs sacrificij missæ probatur ex sanctis
 Andrea apostolo, Dionysio, Ignatio,
 Hirenzo & Tertulliano, vbi de anni-
 uersariis mortuorum. Cap. 3. fol. 58
 sacrificium missæ astruitur ex Origene
 martyris filio & Cyprino martyre.

Cap. 4.

fol. 64.

Sacrificiū Eucharistiæ defenditur ex Eu-
 sebio, Athanasio, & Lactatio. C. 5. f. 68
 Pro sacrificio, missam habuerunt Græci,
 Chrysostomus, Basilus, G. Emissenus,
 Epiphanius, Damascenus & G. Na-
 nianzenus.

Cap. 6. fol. 71.

Missam p̄ sacrificio habuerūt latini, Hie-
 ronimus & Augustinus. Cap. 7. fo. 74

Eucharistiæ sacrificiū ex Ambrosio p̄ba-
 tur, & missæ di formula tēpore apostolo-
 rum confertur cum nostra. C. 8. fo. 77

Sancti p̄tices martyres missam sacrifi-
 cium astruxere, insecundū pleraque de
 præparatione Eucharistiæ. Cap. 9. f. 82

Aliorum p̄ticeum manus in testimoniu
 ad idem conferunt. Cap. 10. fol. 88

I N D E X.

Sacrisimorum conciliorum oritate pro
 batur missam esse sacrificiū. C. 11. f. 87
L I B E R T E R T I U S C O N F U -
tatorius rationum ab reticis induclarum.
 Paulū in epistola ad Hebræos non impro
 bare sacrificiū missæ. Cap. 1. fol. 89
 Missam nō esse testamentū. Cap. 2. fol. 93
 Pluribus cōfirmatur fictio Lutheri missam
 esse testamentum. Cap. 3. fol. 99
 Qua ratione catholici missam testamētū
 affirmare possint. Cap. 4. fol. 105
 Denegatur Lutheri malitia, qui negat mis
 sam bonum opus esse & sacrificium.
 Cap. 5. fol. 107.
 Ex facto Christi non improbari missam
 esse sacrificium. Cap. 6. fol. 113
 Stulta impudētia Lutheri norū reficitur,
 qua negat idem posse recipi & offerri.
 Cap. 7. fol. 118
 Nulla etsi sit memoria sacrificij, potest ta
 mē esse sacrificiū, cōtra Lutherū, Zuin
 glium & Vrbānum. Cap. 8. fol. 121
 Ostēditur illa nō esse cōnexa, oblationē
 Eucharistie & cōmunionē. Ca. 9. f. 127
 Sacrificia noui testamenti non solū sunt
 interna cōtra hæreticos. Cap. 10. f. 132

F I N I S.